

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

CADRUL DE REFERINȚĂ AL EDUCAȚIE ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Chișinău, 2026

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

Aprobat la ședința *Consiliului Național pentru Curriculum*
din cadrul Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova
Proces-verbal nr.38 din 18.06.2026, Ordin nr. 1155 din 19.06.2026.

Coordonatori generali:

Valentina OLARU, doctor în științe pedagogice, secretar de stat, Ministerul Educației și Cercetării

Corina LUNGU, șef Direcție politici curriculare în învățământ general, Ministerul Educației și Cercetării

Grupul de lucru:

Svetlana TALPĂ, doctor în științe ale educației, conferențiar universitar, șef Serviciu politici în învățământul artistic și extrașcolar, Ministerul Educației și Cercetării

Daniela COTOVIȚCAIA, doctor în științe ale educației, grad didactic superior, directoare, Școala de Arte „Valeriu Poleacov”

Ana EREMEI-BEREZOVSKI, grad managerial superior, grad didactic superior, directoare, Liceul Teoretic „Mihail Berezovski”

Ludmila BOTNAR, grad managerial superior, grad didactic superior, directoare, Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO

Ionela HÎNCU, doctor în științe ale educației, grad didactic superior, profesoară de canto, Centrul de Creație al Copiilor „Ghiocel”

CUPRINS

INTRODUCERE	5
1. Fundamente ale educației și învățământului extrașcolar	7
1.1. Glosar.....	7
1.2. Scopul și destinația <i>Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar</i>	9
1.3. Viziunea vs misiunea educației și învățământului extrașcolar	11
1.4. Sistemul de valori – componenta axiologică a educației și învățământului extrașcolar.....	12
1.5. Sistemul de competențe generice: axa fundamentală a finalităților educației și învățământului extrașcolar.....	15
1.6. Finalitățile educației și învățământului extrașcolar.....	17
1.7. Profilul beneficiarului educației extrașcolare și profilul absolventului învățământului extrașcolar.....	19
2. Cadrul conceptual al educației și învățământului extrașcolar	23
2.1. Definiții și concepte de referință ale educației și învățământului extrașcolar	25
2.2. Structura și funcțiile sistemului (sub-sistemului) educației și învățământului extrașcolar	27
2.3. Rolul educației și învățământului extrașcolar în dezvoltarea copilului și tânărului.....	29
3. Cadrul curricular al educației și învățământului extrașcolar	32
3.1. Curriculumul pentru educația și învățământul extrașcolar - ca parte integrantă a Curriculumului Național.....	33
3.2. Competențele generale și specifice domeniilor Arte, Sport, STEM, Turism și Agrement.....	37
3.3. Conținuturi specifice educației și învățământului extrașcolar: teme cross-curriculare	39
3.4. Referințe metodologice ale educației și învățământului extrașcolar (principii, forme, strategii, metode).....	42
3.5. Particularitățile evaluării în educație și învățământul extrașcolar.....	43
3.6. Tipologia documentelor curriculare pentru educația și învățământul extrașcolar: Cadrul de referință, plan-cadru, curricula pentru învățământul extrașcolar, proiecte educaționale, ghiduri metodologice.....	47
4. Cadrul managerial al educației și învățământului extrașcolar	54
4.1. Sistemul managerial al educației și învățământului extrașcolar (niveluri).....	56
4.2. Managementul calității în educație și învățământul extrașcolar	57
4.3. Resursele umane în educație și învățământul extrașcolar: roluri, responsabilități	59
4.4. Mediul de organizare a educației și învățământului extrașcolar.....	61
5. Implementarea Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar	64

5.1. Mecanisme de implementare a Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar la nivel instituțional, local și național.....	64
5.2. Aspecte manageriale ale implementării și dezvoltării instituționale.....	65
5.3. Monitorizarea, evaluarea și raportarea implementării Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar.....	66
5.4. Rolul Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar în coordonarea, sprijinirea și monitorizarea implementării.....	67
Resurse bibliografice	72
Anexe	78

INTRODUCERE

Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova (în continuare - CREÎE) reprezintă un document strategic care reflectă orientările și prioritățile politicilor educaționale naționale, cu accent pe domeniul educației extrașcolare (nonformale). Acesta constituie fundamentul conceptual, metodologic și praxiologic al dezvoltării educației și învățământului extrașcolar (în continuare – EÎE), oferind repere pentru organizarea, implementarea și modernizarea procesului educativ desfășurat în afara sistemului formal de învățământ.

Unul dintre principalii factori care determină transformările profunde ale sistemului educațional contemporan îl reprezintă creșterea rolului EÎE, acestea dobândind o importanță strategică sporită și fiind recunoscute drept factori esențiali ai dezvoltării durabile și ai progresului social. Direcțiile strategice de dezvoltare urmăresc modernizarea sistemului extrașcolar prin asigurarea calității și crearea unui mediu educațional incluziv și durabil.

Fiind un domeniu important al formării continue, EÎE are un rol esențial în dezvoltarea competențelor-cheie, a valorilor democratice și a creativității tinerilor. Într-un context marcat de transformări educaționale, sociale și tehnologice accelerate, aceste forme de educație răspund nevoii de adaptare a sistemului educațional la cerințele societății contemporane.

În vederea realizării acestor obiective, se impune actualizarea și armonizarea cadrului de politici educaționale, a standardelor, programelor și metodologiilor, precum și alinierea acestora la tendințele europene (învățarea pe tot parcursul vieții, dezvoltarea competențelor-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, recunoașterea învățării în contexte formale, nonformale și informale, educația bazată pe competențe, dezvoltarea competențelor personale, sociale și emoționale, transformarea digitală a educației și dezvoltarea competențelor digitale, incluziunea, cetățenia activă și participarea socială), la Cadrul de Referință al Curriculumului Național (în continuare - CRCN) și la Cadrul European al Competențelor pentru Învățarea pe Tot Parcursul Vieții.

În acest cadru conceptual, EÎE se orientează către dezvoltarea integrală a ființei umane, prin cultivarea valorilor morale, estetice, civice și interculturale. Prin urmare, noua paradigmă educațională promovează o abordare centrată pe elev, în care educația extrașcolară:

- recunoaște personalitatea ca valoare supremă, respectând unicitatea și irepetabilitatea fiecărui copil și tânăr;
- promovează egalitatea de șanse, autodeterminarea și autorealizarea prin activități adaptate nevoilor și intereselor individuale;
- încurajează participarea activă, voluntară și responsabilă la viața comunitară și culturală;

– armonizează interesele personale cu cele sociale, contribuind la dezvoltarea unei societăți bazate pe cunoaștere, cooperare și respect reciproc.

Revizuirea Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar din 2021 reprezintă un demers strategic determinat de evoluțiile sociale, culturale și educaționale, precum și de necesitatea alinierii la politicile educaționale naționale și internaționale.

Documentul actualizat oferă repere clare pentru modernizarea educației și învățământului extrașcolar, susținerea inovării pedagogice, consolidarea echității și asigurarea calității proceselor educaționale, în acord cu cerințele dezvoltării copiilor și tinerilor în secolul XXI.

Prin urmare, în contextul evoluției continue a sistemului educațional din Republica Moldova, versiunea actualizată a CREÎE se prezintă ca un instrument esențial pentru alinierea la standardele și politicile educaționale actuale. Această revizuire are ca scop să răspundă provocărilor contemporane și să reflecte nevoile diverse ale copiilor, tinerilor, părinților și comunității în ansamblu.

1. FUNDAMENTE ALE EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR

1.1. Glosar

Absolvent - persoană care a parcurs un program din învățământul extrașcolar artistic complementar și a dobândit competențe artistice, relevante pentru dezvoltarea personală, socială, culturală și profesională, recunoscute prin evaluare formativă și/sau certificare specifică.

Beneficiar al educației și învățământului extrașcolar - copilul sau tânărul care participă la activități educative nonformale organizate în afara curriculumului obligatoriu, în scopul dezvoltării competențelor, aptitudinilor și intereselor, precum și al facilitării integrării sociale.

Cerc de creație - unitatea organizatorică de bază a activității educaționale extrașcolare, constituită dintr-un grup de copii și tineri reuniți în funcție de interese, aptitudini și opțiuni comune, în vederea desfășurării unor activități sistematice de învățare, creație, experimentare și valorificare a potențialului individual într-un anumit domeniu de activitate [8].

Curriculum extrașcolar - totalitatea documentelor, programelor, activităților și resurselor educaționale destinate procesului de învățare nonformală. Curriculumul extrașcolar are un caracter deschis, flexibil și adaptabil, fiind centrat pe nevoile și interesele beneficiarilor. Acesta include planificarea activităților extrașcolare, obiectivele formative, domeniile de activitate (artistic, științific, tehnologic, sportiv, intercultural etc.), precum și criteriile de evaluare a progresului educațional. Curriculumul extrașcolar se bazează pe principiile voluntariatului, parteneriatului educațional, educației pe tot parcursul vieții și ale învățării active și interdisciplinare.

Certificat de competențe artistice - un document educațional oficial, eliberat de școli de arte (muzică, teatru, arte plastice, dans), care atestă competențele artistice, dobândite de elev în urma parcurgerii unui program de învățământ extrașcolar artistic complementar. Certificatul confirmă nivelul de formare atins de elev în domeniul artistic studiat și reflectă rezultatele învățării realizate prin activități de creație, interpretare și expresie artistică, în concordanță cu curriculumul instituțional și cu standardele educaționale naționale. Acesta contribuie la recunoașterea parcursului educațional artistic, sprijină continuitatea formării elevului și poate fi utilizat pentru orientare educațională, admitere sau evaluarea competențelor artistice în contexte educaționale ulterioare, fără a substitui diplomele de studii.

Educația extrașcolară - parte componentă a sistemului educațional național și a educației nonformale, având ca finalitate formarea și dezvoltarea competențelor-cheie prin activități educative, culturale, artistice, sportive și științifice desfășurate în contexte nonformale și informale. Educația extrașcolară contribuie la dezvoltarea armonioasă a personalității prin stimularea gândirii critice, a creativității, a spiritului civic și antreprenorial, precum și prin valorificarea aptitudinilor și intereselor

copiilor și tinerilor. Aceasta se realizează în instituții specializate (centre de creație, palate, cluburi, școli sportive, centre comunitare), precum și prin programe, proiecte educaționale, parteneriate instituționale și inițiative locale, în conformitate cu cadrul normativ în vigoare. Educația extrașcolară este o acțiune socială specifică, un subsistem al societății, având structura, logica și particularitățile sale [32, p.35].

Educația nonformală - ansamblul acțiunilor instructive proiectate și realizate într-un cadru instituționalizat extrașcolar, constituind o punte între cunoștințele dobândite în cadrul învățământului formal și cele acumulate în contextul educației informale, fiind adaptată intereselor participanților și orientată spre formarea competențelor de viață prin metode participative, experiențiale și practice. Educația nonformală este o activitate voluntară de învățare și nu conduce în mod automat la certificarea competențelor dobândite [8].

Instituție de învățământ extrașcolar - instituții publice și/sau private (centre, școli de arte (muzică, teatru, arte plastice, dans), palate și case de creație, școli de sport, tabere de odihnă, centre sportive de pregătire a loturilor naționale etc.), care realizează activități extrașcolare sub formă de activități educative specifice, desfășurate în grup și/sau individual, sub îndrumarea cadrelor didactice cu pregătire de specialitate, în colaborare cu familia, unități socioculturale, mass-media și organizații de copii și tineret.

Învățământ extrașcolar - subsistem instituționalizat al sistemului de învățământ național, care organizează, coordonează și realizează programe educaționale nonformale reglementate de Ministerul Educației și Cercetării (MEC), prin activități orientate spre dezvoltarea vocațiilor, talentelor și competențelor artistice, sportive și științifice, în concordanță cu principiile curriculumului național și ale noilor educații. Învățământul extrașcolar promovează educația pe tot parcursul vieții, valorifică potențialul creativ al copiilor și tinerilor și contribuie la formarea cetățeanului activ, responsabil și solidar.

Învățământ artistic – componentă a sistemului național de educație, care cuprinde toate nivelurile de învățământ și asigură formarea, dezvoltarea și perfecționarea rezultatelor învățării specifice domeniului artistic, printr-o diversitate de programe implementate în diferite tipuri de instituții, combinând activități practice, teoretice și de creație.

Învățământ artistic specializat - învățământul destinat persoanelor cu aptitudini deosebite în domeniul artelor, organizat în cadrul instituțiilor specializate de învățământ, în baza programelor de studii aprofundate, conform domeniilor de profil, în scopul formării și dezvoltării competențelor artistice de înaltă performanță și al asigurării continuității unui parcurs profesional.

Învățământ extrașcolar artistic complementar - învățământul destinat copiilor cu aptitudini și interes pentru studiul domeniului artelor, având funcția de a extinde și completa învățământul formal. Acesta oferă oportunități de dezvoltare a abilităților și a potențialului creativ, precum și posibilitatea de profesionalizare în vederea încadrării ulterioare în instituții specializate de profil.

Managementul educației și învățământului extrașcolar - ansamblu de activități de proiectare, organizare, implementare, monitorizare, evaluare și dezvoltare strategică a programelor educaționale nonformale desfășurate în instituțiile extrașcolare, în complementaritate cu educația formală. Acest tip de management se fundamentează pe principii precum orientarea spre competențe, participarea activă, flexibilitatea, inovația, parteneriatul educațional, precum și asigurarea calității și eficienței procesului educațional.

Managementul calității în educația extrașcolară - ansamblu de procese, instrumente și mecanisme instituționale orientate spre asigurarea relevanței, eficienței și coerenței activităților educaționale, în acord cu finalitățile stabilite în CREÎE și cu misiunea subsistemului educațional.

Mediul de învățare în EÎE - ansamblul condițiilor fizice, psihosociale, pedagogice, digitale și culturale care susțin procesul de formare și dezvoltare a copiilor și tinerilor. Acesta se caracterizează prin flexibilitate, deschidere, interactivitate și orientare către nevoile, interesele și potențialul individual al beneficiarilor.

Noile educații - direcții transversale și prioritare definite în documentele curriculare de generație nouă ale Ministerului Educației și Cercetării (MEC). Acestea răspund transformărilor economice, sociale, tehnologice și culturale actuale. Domeniile integrate în CREÎE includ: educația pentru dezvoltare durabilă, educația pentru egalitate și incluziune, educația pentru sănătate și bunăstare (wellbeing), educația media, educația digitală și privind inteligența artificială, educația financiară, antreprenorială și pentru inovare, precum și educația pentru pace, cetățenie și valori.

Managementul instituțional extrașcolar - ansamblu de procese prin care resursele instituției (umane, materiale, financiare, informaționale și metodologice) sunt coordonate în vederea realizării finalităților educaționale specifice educației nonformale.

Resursele educaționale - ansamblu integrat de mijloace pedagogice, didactice, digitale și comunitare, care asigură realizarea funcțiilor educației și învățământului extrașcolar: *dezvoltarea personală, orientarea și socializarea, funcția educativă complementară, informarea și documentarea, recreerea și gestionarea timpului liber, menținerea copiilor și tinerilor în educație, precum și integrarea acestora în familie și comunitate.*

1.2. Scopul și destinația Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar

CREÎE din Republica Moldova stabilește dezvoltarea și implementarea fundamentelor teoretice și metodologice ale sistemului EÎE coerent și eficient, care să sprijine formarea unei generații active, responsabile și inovatoare, capabile să răspundă provocărilor secolului XXI. Documentul stabilește direcțiile strategice, principiile și valorile fundamentale care ghidează dezvoltarea educației EÎE, în concordanță cu

politicile educaționale naționale și europene. În vederea realizării idealului educațional, consolidării conștiinței și identității naționale, promovării valorilor general-umane și susținerii aspirațiilor de integrare europeană ale societății, prin asigurarea coerenței conceptuale și funcționale dintre educația formală, nonformală și informală, oferă repere clare pentru proiectarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea curricula.

CREÎE constituie un document de bază, care reflectă concepte, modele, strategii și mecanisme de dezvoltare a EÎE, aliniate politicilor educaționale naționale și standardelor internaționale. Acesta promovează un sistem educațional centrat pe dezvoltarea competențelor esențiale pentru viață, adaptat strategiilor educaționale ale Ministerului Educației și Cercetării, precum și principiilor Busolei 2030 [4], asigurând un cadru educațional incluziv.

Documentul fundamentează, orientează și stabilește principiile, formele și metodele de elaborare și aplicare a curriculumului sistemului de EÎE, precum și managementul specific, în funcție de profilurile și formele organizaționale ale instituțiilor EÎE, contribuind astfel la modernizarea viziunii și practicilor EÎE, la corelarea acestora cu procesele de integrare europeană și cu principiile educației pe tot parcursul vieții, îndeplinind o funcție esențială de orientare strategică și reglare a întregului sistem.

CREÎE este destinat *factorilor de decizie, autorităților publice locale, managerilor instituțiilor extrașcolare, cadrelor didactice*, precum și *partenerilor educaționali* care contribuie la planificarea și implementarea politicilor educaționale. Documentul stabilește bazele conceptuale, valorice și metodologice ale dezvoltării sistemului EÎE în Republica Moldova, prin definirea următoarelor elemente-cheie:

- valorile și principiile directoare ale domeniilor extrașcolare, centrate pe bunăstarea și dezvoltarea personală a copiilor și tinerilor, asigurarea accesului echitabil la oportunități educaționale, respectarea demnității umane, participarea activă la procesul educativ, colaborarea, deschiderea interculturală și asumarea responsabilității față de comunitate;

- rolul și finalitatea EÎE în cadrul educației pe tot parcursul vieții, ca spațiu educațional complementar învățământului formal, orientat spre formarea integrală a personalității, valorificarea talentelor și intereselor individuale și consolidarea relației dintre școală, familie și comunitate;

- profilul absolventului/ beneficiarului EÎE, conturat prin competențe-cheie și competențe transversale dezvoltate progresiv, în funcție de vârstă, ritm de învățare, interese și nevoi educaționale specifice, în acord cu documentele curriculare;

- domeniile de dezvoltare vizate prin EÎE, care includ dimensiunea cognitivă, socio-emoțională, creativă, fizică, civică și morală, realizate în contexte de învățare nonformală și informală, flexibile, deschise și adaptate diversității copiilor și tinerilor;

- orientările pedagogice și metodologice care stau la baza activității cadrelor didactice și a personalului educațional: focalizare pe beneficiar, diferențiere și personalizare, învățare experiențială, activități bazate pe proiecte, explorare și cooperare, dialog educațional, valorizarea experiențelor de viață și corelarea educației formale cu cea nonformală;

- standardele de calitate și mecanismele de asigurare și monitorizare a proceselor educaționale extrașcolare, care vizează eficiența intervențiilor educative, accesibilitatea serviciilor, incluziunea socială și impactul asupra dezvoltării competențelor beneficiarilor;

- reperele pentru proiectarea ofertelor educaționale și a resurselor didactice, menite să asigure coerența și continuitatea parcursului educațional al copilului și tânărului, precum și corelarea acestuia cu nivelurile de învățământ și cu cerințele societății contemporane;

- direcțiile de consolidare instituțională și de dezvoltare profesională, orientate spre susținerea cadrelor didactice, a managerilor educaționali și a altor actori implicați, prin formare continuă, schimb de bune practici și dezvoltarea culturii calității în educația extrașcolară;

Scopul documentului include, de asemenea, conceptualizarea și reglementarea normativă a educației și învățământului extrașcolar, integrarea holistică a diferitelor forme educaționale, dezvoltarea metodologiei curriculare și consolidarea managementului EÎE, în vederea susținerii dezvoltării integrale a personalității elevului.

1.3. Viziunea vs misiunea educației și învățământului extrașcolar

EÎE constituie un subsistem dinamic, incluziv și inovator al sistemului național de învățământ, axat pe valorificarea potențialului individual al fiecărui copil într-un mediu de învățare flexibil și stimulat. Viziunea acestuia rezidă în transformarea activităților nonformale într-un reper de excelență pentru dezvoltarea personală, orientarea profesională timpurie și formarea profilului de competențe necesare integrării socio-economice.

CREÎE fundamentează și orientează dezvoltarea EÎE ca instrument educațional esențial, cu rol strategic în formarea unei generații de tineri autonomi, activi, creativi și responsabili. EÎE urmărește formarea unor beneficiari capabili să se implice conștient și eficient în viața comunităților din care fac parte și să răspundă adecvat provocărilor generate de transformările sociale, tehnologice și culturale ale unei societăți aflate într-un proces continuu de globalizare și digitalizare.

Prin valorificarea sistematică a potențialului educativ al activităților extrașcolare, CREÎE susține dezvoltarea unei personalități echilibrate, caracterizate prin spirit civic, inițiativă, solidaritate și atitudine antreprenorială. EÎE este orientată spre autodezvoltare continuă, participare activă și responsabilă la viața

socială, economică și culturală, contribuind la formarea unor cetățeni capabili să se adapteze realităților contemporane și să participe activ la modelarea viitorului.

Această viziune se fundamentează pe filosofia umanistă a educației, potrivit căreia dezvoltarea personalității umane reprezintă fundamentul progresului social, iar educația constituie principalul mijloc prin care fiecare persoană își valorifică potențialul intelectual, creativ și civic.

Astfel, viziunea EÎE din Republica Moldova se aliniază valorilor și principiilor educației europene moderne (incluziunea, echitatea, diversitatea culturală, învățarea pe tot parcursul vieții și dezvoltarea durabilă), orientându-se spre formarea unui cetățean activ, responsabil și conștient de rolul său în societate.

Misiune

Misiunea CREÎE constă în coordonarea organizatorică, pedagogică și metodologică a subsistemului de educație și învățământ extrașcolar, asigurând complementaritatea acestuia cu educația formală și integrarea coerentă a noilor educații prioritare. Realizarea acestei misiuni se concretizează prin următoarele domenii ale educației extrașcolare:

1. Domeniul Cultură și Societate: misiunea domeniului *Cultură și societate* este realizată prin intermediul diverselor structuri organizaționale, precum centre de creație, asociații culturale, instituții de învățământ general și alte instituții de profil. Activitățile educaționale sunt orientate spre valorificarea intereselor, aptitudinilor și potențialului beneficiarilor educației extrașcolare.

2. Domeniul Arte: misiunea domeniului *Arte* este realizată prin instituții EÎE, după cum urmează: centre de creație, școli de muzică, școli de arte și școli de arte plastice, cercuri artistice organizate în instituțiile de învățământ general și alte tipuri de instituții abilitate.

3. Domeniul Știință, Tehnică și Tehnologii: misiunea domeniului *Știință, Tehnică și Tehnologii* este realizată în centre de creație, stații ale tinerilor tehnicieni, laboratoare, cluburi și cercuri tehnico-științifice, precum și prin instituții de învățământ general și de profil.

4. Domeniul Sport, Turism și Agrement: misiunea domeniului *Sport, Turism și Agrement* este realizată în școli sportive, cluburi sportive, federații și asociații sportive, precum și prin activități extrașcolare organizate în instituțiile de învățământ general și în alte structuri specializate.

În acest sens, EÎE urmărește formarea unei personalități autonome, responsabile, creative și participative, cu competențe digitale dezvoltate și cu sensibilitate față de valorile democratice, europene și globale.

1.4. Sistemul de valori – componenta axiologică a educației și învățământului extrașcolar

Sistemul de valori al educației extrașcolare reprezintă fundamentul axiologic al educației

extrașcolare și exprimă principiile care orientează întregul demers educațional pentru formarea armonioasă a personalității elevului, completând educația formală prin dezvoltarea liberă a intereselor, aptitudinilor și valorilor individuale. Valorile promovate prin CREÎE derivă din Constituția Republicii Moldova, din Codul educației, din istoria și identitatea culturală națională, inclusiv cele specificate în Busola 2030 [4], CRCN (2025) precum și din valorile consacrate la nivel european și global, selectate în baza următoarelor caracteristici:

- *generalitatea* - trăinicia valorilor care, de-a lungul timpului, și-au demonstrat importanța pentru educarea tinerei generații în Republica Moldova;
- *relevanța* - semnificația raportată la sistemul de valori stipulat în Constituția Republicii Moldova, Codul educației, Busola 2030 [Idem];
- *valabilitatea* - raportată la idealul educațional și la cerințele societății, cu accent pe valorile care sunt și vor fi prețuite și acceptate de societate;
- *volumul* - raportat la prioritățile strategice ale sistemului educațional, la finalitățile educaționale specificate în Codul educației.
- *gradualitatea* - raportată la semnificația pentru profilul de formare al absolventului/absolventei;
- *polaritatea* - raportată la puterea de atenuare, reducere a impactului nonvalorilor [Idem].

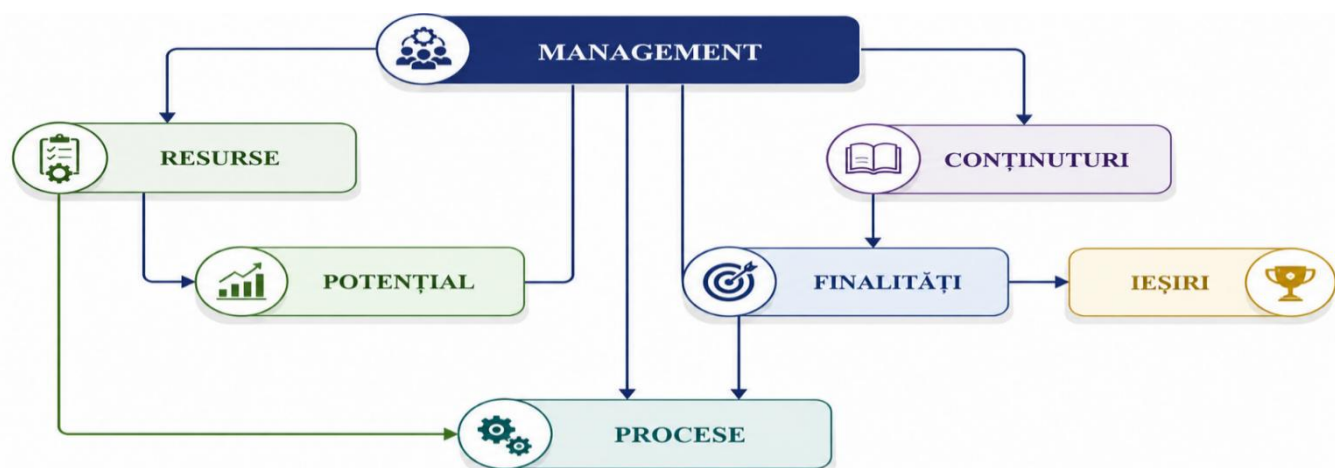
Acesta promovează creativitatea, responsabilitatea, spiritul de inițiativă și cooperarea, oferind contexte de învățare experiențială în care elevul devine participant activ la propria sa dezvoltare. Educația extrașcolară susține valori precum respectul pentru diversitate, solidaritatea, autonomia și implicarea civică, contribuind la integrarea socială și la construirea unei identități echilibrate. Prin activități culturale, sportive, artistice și științifice, sistemul valoric al educației extrașcolare consolidează încrederea în sine și motivația pentru învățare pe tot parcursul vieții. Sistemul de valori promovat în EÎE este structurat pe patru dimensiuni complementare: personală, socială, cultural-națională și general-umană, care contribuie la formarea profilului valoric, moral și civic al beneficiarului EÎE și susțin dezvoltarea sa armonioasă ca persoană, cetățean și membru activ al comunității, conform Figurei 1.1.

Figura 1.1. Sistemul de valori promovat în EÎE

Promovarea valorilor fundamentale în EÎE se aliniază cu principalele documente și recomandări internaționale care stabilesc standarde pentru drepturile copiilor, incluziune, dezvoltare durabilă, competențe civice și sociale. În context extrașcolar, aceste repere susțin formarea holistică a copiilor și tinerilor, prin activități nonformale și recreative.

CREÎE este considerat un pilon important în modernizarea sistemului educațional național. Managementul extrașcolar are o natură complexă, conform figurei 1.2., întrucât integrează dimensiuni organizaționale, pedagogice, curriculare, financiare și comunitare, necesitând abordări moderne și flexibile, capabile să răspundă diversității nevoilor educaționale ale beneficiarilor.

Figura 1.2. Sistemul educației și învățământului extrașcolar [4]

1.5. Sistemul de competențe generice: axa fundamentală a finalităților educației și învățământului extrașcolar

EÎE contribuie semnificativ la dezvoltarea competențelor- cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, reprezentând o componentă integrantă a Curriculumului Național. Prin specificul său nonformal, interdisciplinar și experiențial, educația extrașcolară oferă contexte reale de învățare care stimulează autonomia, creativitatea, gândirea critică, spiritul de inițiativă și cooperarea. Competențele-cheie vor fi cele propuse în recomandările Consiliului Uniunii Europene și statuate în Codul educației. Competențele-cheie reprezintă elementele centrale ale dezvoltării curriculare și se formează pe întreg parcursul educațional, fiind consolidate prin activitățile EÎE.

În baza documentului *Busola 2030 (OECD)* [4] au fost identificate competențele esențiale și transformatoare pentru o societate în schimbare, care promovează cultivarea gândirii critice, comunicării, civismului activ și digitalizării, dar și a proactivismului și responsabilității în luarea deciziilor. Aceste competențe se valorifică în contexte reale de învățare, precum proiecte, experimente și activități comunitare, formând cetățeni capabili să genereze valoare și să gestioneze dileme complexe. În paralel, Cadrul european pentru competențe în materie de durabilitate (2022) [8] dezvoltă gândirea sistemică, empatia ecologică și acțiunea colaborativă, iar Cadrul pentru competența digitală (2022) [9] asigură utilizarea critică, sigură și etică a tehnologiilor digitale. Cadrul privind inteligența artificială (2022) completează acest tablou, pregătind elevii să înțeleagă tehnologiile emergente și să acționeze responsabil în era digitală, formând astfel cetățeni conștienți, adaptabili și implicați.

Conform Codului educației al Republicii Moldova, competențele-cheie formate și dezvoltate în învățământul general sunt următoarele:

1. *competențe de comunicare în limba română* – capacitatea de a înțelege, exprima și

interpreta mesaje oral și în scris, în contexte personale, sociale și profesionale;

2. *competențe de comunicare în limba maternă și de multilingvism* – abilitatea de a utiliza mai multe limbi în mod flexibil, respectând diversitatea culturală și lingvistică;

3. *competențe în matematică, științe, tehnologie și inginerie (STEM)* – aplicarea gândirii logice, analitice și creative în rezolvarea problemelor și în înțelegerea lumii naturale;

4. *competențe digitale* – utilizarea critică, sigură și creativă a tehnologiilor digitale, inclusiv siguranța pe internet și securitatea cibernetică;

5. *competențe personale, sociale și de a învăța să înveți* – capacitatea de autocunoaștere, autoreglare emoțională, colaborare, reflecție și adaptare continuă;

6. *competențe civice, juridice și de protejare a mediului* – participarea activă la viața democratică, respectul pentru lege, drepturile omului și mediul înconjurător;

7. *competențe antreprenoriale* – inițiativa, planificarea, asumarea riscurilor și transformarea ideilor în acțiune cu valoare economică sau socială;

8. *competențe de sensibilizare și expresie culturală* – exprimarea prin mijloace artistice, înțelegerea diversității culturale și valorizarea patrimoniului național și universal.

Abilități precum gândirea critică, rezolvarea problemelor, negocierea, creativitatea, abilitățile analitice și interculturale sunt incluse în ansamblul competențelor-cheie.

Noile competențe reprezintă o extindere a competențelor-cheie și vor include competențele recomandate în: *Cadrul de referință al competențelor pentru cultură democratică în Busola 2030* [4], *Cadrul european de competențe în materie de durabilitate* [8], *Cadrul european pentru competența digitală a cetățenilor* [9] și *Competențele UNESCO în domeniul inteligenței artificiale*. Pentru a răspunde cerințelor lumii contemporane, competențele-cheie sunt extinse, aprofundate și interconectate, integrându-se în sistemul de competențe al Curriculumului Național, al CREÎE și al Cadrului Național de Calificare, în conformitate cu documentele europene și internaționale, precum *Cadrul de referință al competențelor pentru cultura democratică* (Consiliul Europei) [10].

Modelul propune patru categorii de competențe interdependente:

1. *cunoștințe și înțelegere critică* – privind sinele, societatea și cultura;

2. *abilități* – de comunicare, cooperare, gândire critică și rezolvare pașnică a conflictelor;

3. *valori* – precum demnitatea umană, libertatea, justiția și diversitatea;

4. *atitudini* – deschidere, empatie, respect și responsabilitate civică.

Aceste competențe facilitează formarea unui cetățean democratic, tolerant și activ implicat în viața comunității.

Competențele-cheie cu caracter transversal se aplică într-o varietate de contexte și într-o multitudine de combinații, se interconectează și se întrepătrund astfel, încât elementele componente ale unora dintre competențe sprijină dezvoltarea elementelor altor competențe. Corelarea competențelor-cheie cu domeniile, finalitățile și activitățile educației extrașcolare asigură coerența și relevanța procesului nonformal, facilitând dezvoltarea competențelor necesare integrării sociale, personale și profesionale a beneficiarilor. Aceasta se realizează prin activități extrașcolare diversificate, adaptate intereselor și nevoilor elevilor, așa cum sunt prezentate în Tabelul din *Anexa 1*.

Această corelare permite ca rezultatele educației extrașcolare să fie recunoscute ca parte integrantă a procesului de formare prevăzut de CRCN (2025), valorificând potențialul nonformal în atingerea finalităților educației generale. Astfel, integrarea competențelor-cheie în activitățile educației extrașcolare asigură relevanța, coerența și eficiența procesului educațional nonformal, contribuind la formarea unor tineri capabili să se dezvolte armonios pe plan personal, social și profesional.

1.6. Finalitățile educației și învățământului extrașcolar

Finalitățile educației și învățământului extrașcolar reprezintă orientările strategice ce definesc direcția, sensul și rezultatele așteptate ale proceselor educaționale nonformale și informale adresate copiilor. Din perspectiva paradigmelor contemporane, finalitățile educației extrașcolare se vor alinia la: centrarea pe competențe, incluziune, durabilitate, digitalizare și dezvoltare holistică.

De asemenea, directiva finalităților reflectă o viziune modernă și holistică, în care copilul este plasat în centrul dezvoltării educaționale, contribuind la formarea unei generații creative, competente, responsabile și pregătite pentru viitor, capabilă să se adapteze unei societăți în continuă schimbare.

Potrivit strategiilor educaționale naționale și orientărilor din *Busola 2030 (OECD)* [4], se urmărește:

1. *dezvoltarea competențelor-cheie pentru viață*, prin cultivarea autonomiei, creativității, gândirii critice, colaborării și rezilienței, în vederea pregătirii copiilor pentru participarea activă în societatea contemporană;
2. *asigurarea egalității de șanse și incluziunii educaționale*, prin garantarea accesului tuturor copiilor la oportunități educaționale diversificate, relevante și adaptate nevoilor individuale;
3. *promovarea dezvoltării personale și a orientării vocaționale*, prin identificarea, stimularea și valorificarea potențialului artistic, sportiv, tehnico-științific și socio-cultural al fiecărui copil;
4. *consolidarea culturii civice și a responsabilității sociale*, prin formarea unei atitudini active, etice și solidare, în spiritul valorilor democratice și al participării comunitare;
5. *dezvoltarea competențelor digitale și a culturii informaționale*, prin utilizarea conștientă, creativă

și sigură a tehnologiilor, în acord cu transformarea digitală a educației;

6. *susținerea sănătății, bunăstării și echilibrului emoțional*, prin activități care favorizează dezvoltarea armonioasă, autocunoașterea și un stil de viață sănătos.

EÎE promovează formarea competențelor-cheie pentru viață, stimulând autonomia, creativitatea, gândirea critică, colaborarea și reziliența, necesare participării active și responsabile în societatea contemporană. În același timp, aceasta asigură egalitatea de șanse prin facilitarea accesului tuturor copiilor la experiențe educaționale diversificate, relevante și adaptate nevoilor individuale, contribuind la incluziunea socială și la reducerea disparităților educaționale.

În concordanță cu orientările promovate de OECD Learning Compass 2030, EÎE sprijină dezvoltarea personală și orientarea vocațională prin identificarea și valorificarea potențialului artistic, sportiv, tehnico-stiințific și socio-cultural al fiecărui copil. Aceasta contribuie la consolidarea culturii civice și a responsabilității sociale, formând atitudini etice, participative și solidare, în spiritul valorilor democratice și al implicării comunitare.

De asemenea, EÎE susține dezvoltarea competențelor digitale și a culturii informaționale, promovând utilizarea conștientă, creativă și sigură a tehnologiilor în contexte educaționale și culturale. Totodată, activitățile desfășurate contribuie la menținerea sănătății, bunăstării și echilibrului emoțional, favorizând autocunoașterea, exprimarea emoțiilor și adoptarea unui stil de viață sănătos.

În contextul Republicii Moldova, EÎE urmărește dezvoltarea integrală a personalității copilului prin valorificarea potențialului creativ și cultural, în acord cu idealul educațional național. Educația artistică nonformală cultivă sensibilitatea estetică, expresivitatea și capacitatea de colaborare, contribuind la formarea unei identități culturale solide și la aprecierea patrimoniului artistic național și universal.

Prin experiențe artistice și socio-culturale diverse, copiii își dezvoltă încrederea în sine, autonomia și capacitatea de adaptare la schimbările unei societăți dinamice și digitalizate. Activitățile extrașcolare sprijină incluziunea educațională și valorizarea identității personale și culturale, oferind oportunități egale de afirmare și participare.

Totodată, aceste finalități vizează orientarea vocațională și dezvoltarea talentelor, facilitând descoperirea aptitudinilor individuale și corelarea acestora cu cerințele mediului socio-economic și cultural. Activitățile educaționale contribuie la formarea responsabilității civice și la implicarea comunitară, promovând respectul pentru diversitate culturală și dialog intercultural.

În ansamblu, EÎE contribuie la formarea unei personalități autonome, creative și responsabile, capabile să învețe pe tot parcursul vieții, să utilizeze cultura și arta ca resurse de dezvoltare personală și socială și să participe activ la viața culturală și democratică a societății.

1.7. Profilul beneficiarului educației extrașcolare și profilul absolventului învățământului extrașcolar

Profilul de dezvoltare al beneficiarului educației și al absolventului învățământului extrașcolar din Republica Moldova reflectă nevoia de a răspunde provocărilor globale din perspectivele socială, economică, ecologică și tehnologică. Prin încurajarea gândirii critice, creativității, inovației, dezvoltării durabile și formării unei cetățenii responsabile, absolventul/beneficiarul va fi pregătit să își construiască un viitor sustenabil și să devină un membru activ al comunității locale și globale. Astfel, pentru a crea profilul beneficiarului educației și a absolventului învățământului extrașcolar, ne vom axa pe principiile fundamentale și pe competențele esențiale pentru viitor. Prin urmare, profilul se va concentra pe formarea unui individ pregătit să răspundă provocărilor globale și să contribuie la dezvoltarea unei societăți echitabile, inovatoare și sustenabile.

Beneficiarul EÎE este conceptualizat ca o personalitate integră, autonomă și rezilientă, posesoare a unui profil de competențe holistice și transversale. Acesta este pregătit pentru inserție socio-profesională adaptativă și capabil să răspundă proactiv transformărilor și provocărilor globale multidimensionale: sociale, economice, ecologice și tehnologice. Prin dezvoltarea gândirii critice, a creativității și a spiritului inovativ, precum și prin promovarea cetățeniei responsabile și a dezvoltării durabile, absolventul dobândește competențele necesare pentru a-și construi un viitor sustenabil și a se implica activ în comunitatea locală și globală. Profilul absolventului se fundamentează pe principii și competențe esențiale pentru secolul XXI, orientându-se spre formarea unui individ capabil să contribuie la o societate echitabilă, inovativă și durabilă.

În cazul absolvenților școlilor de artă (muzică, teatru, arte vizuale și dans), profilul evidențiază o personalitate creativă, expresivă și echilibrată, aptă să valorifice competențele artistice dobândite, să aprecieze patrimoniul cultural și să participe activ la viața culturală a comunității. Figura 1.2. de mai jos ilustrează structura profilului beneficiarului, cu accent pe competențe, valori și obiective educaționale ale învățământului extrașcolar artistic complementar.

a) *Profilul absolventului școlilor de artă (muzică, teatru, arte plastice și dans)* reflectă o personalitate creativă, expresivă și echilibrată, capabilă să valorifice competențele artistice dobândite în contexte educaționale, culturale și sociale, să aprecieze patrimoniul artistic și să participe activ la viața culturală a comunității.

Astfel, Profilul absolventului Școlii de Arte (muzică, teatru, arte plastice și dans) reflectă finalitatea unei educații și învățământului extrașcolar artistic complementar, centrate pe dezvoltarea armonioasă a personalității și pe formarea competențelor necesare integrării active în viața culturală și socială. Acest profil este construit în acord cu competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții promovate la nivel european de Consiliul Uniunii Europene și cu idealul educațional prevăzut în Codul educației al Republicii

Moldova, care vizează formarea unei personalități autonome, creative și responsabile.

Absolventul Școlii de Arte este o persoană creativă, expresivă și echilibrată, capabilă să utilizeze limbajele artistice pentru exprimarea ideilor, emoțiilor și valorilor personale. Prin studiul muzicii, teatrului, dansului și artelor plastice, acesta dobândește competențe artistice solide, manifestând sensibilitate estetică, disciplină, rigoare și măiestrie interpretativă. El receptează, înțelege și apreciază diversitatea creațiilor artistice din patrimoniul național și universal, își dezvoltă gustul estetic și contribuie la promovarea valorilor culturale.

Formarea artistică stimulează creativitatea, imaginația și gândirea critică, oferindu-i absolventului capacitatea de a crea, improviza și experimenta soluții artistice originale. Prin experiențele interpretative și performative, acesta își dezvoltă încrederea în sine, capacitatea de autocunoaștere și abilitatea de a exterioriza trăiri și emoții într-o manieră autentică și expresivă.

Absolventul demonstrează competențe personale și sociale esențiale: comunică expresiv și empatic, colaborează eficient în ansambluri și proiecte artistice, gestionează emoțiile în situații de performanță și manifestă responsabilitate, perseverență și autodisciplină. Participarea la spectacole, concerte, festivaluri și proiecte culturale îi dezvoltă spiritul de echipă, respectul reciproc și capacitatea de adaptare la contexte diverse.

EÎE artistic complementar contribuie la formarea unei identități culturale solide și la deschiderea față de diversitatea culturală. Absolventul își cunoaște și valorizează rădăcinile culturale, respectă patrimoniul artistic și utilizează arta ca mijloc de dialog intercultural și coeziune socială. În același timp, el manifestă spirit civic și implicare comunitară, contribuind prin activități artistice la dezvoltarea culturală a comunității.

În contextul societății contemporane, absolventul este adaptabil și deschis schimbării, utilizează tehnologiile digitale pentru documentare, creație și promovare artistică și manifestă inițiativă și spirit antreprenorial în organizarea și valorificarea proiectelor artistice. El este capabil să transfere competențele dobândite în parcursul său educațional și profesional, explorând oportunități vocaționale și dezvoltându-și propriul traseu artistic.

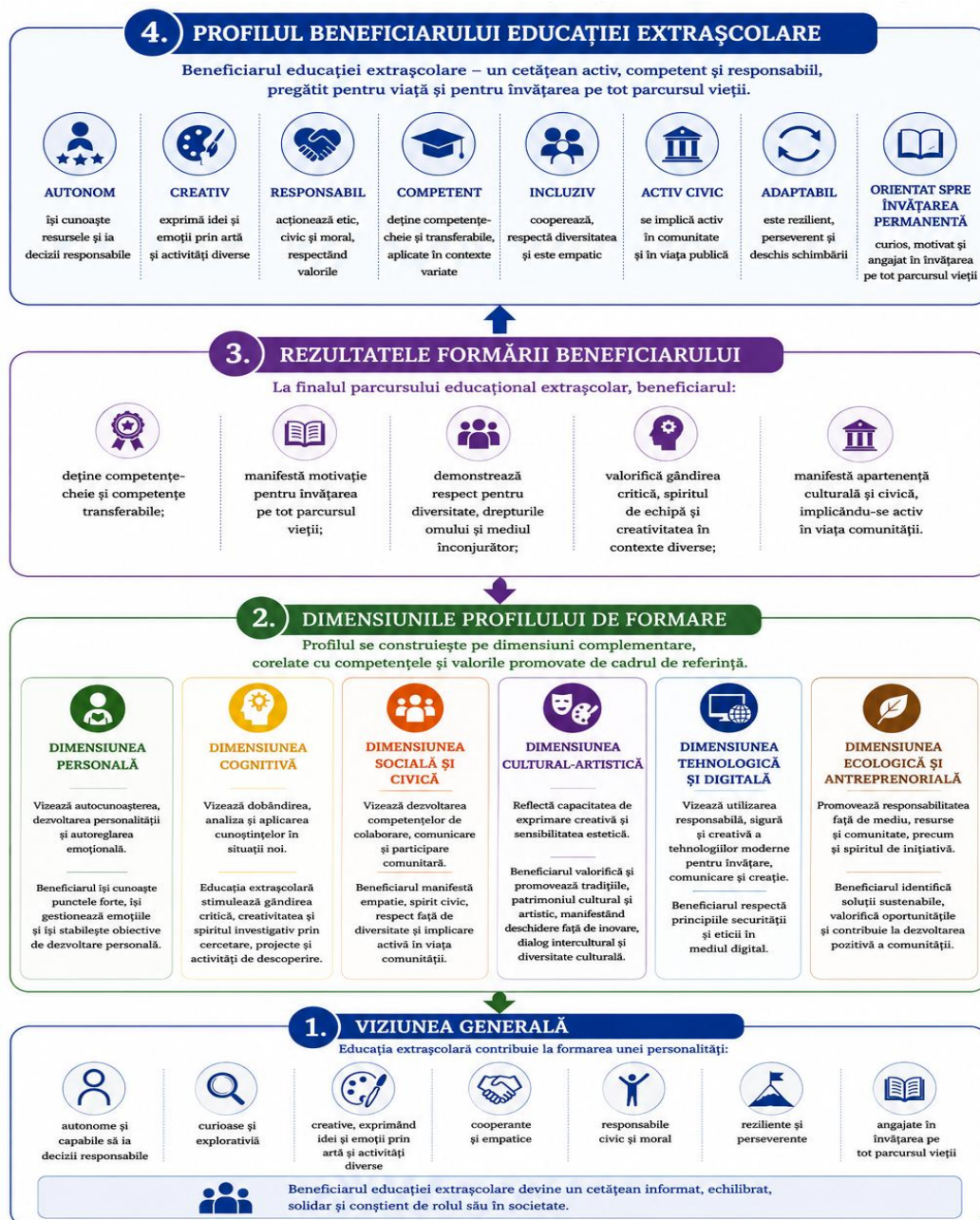
Totodată, absolventul manifestă disponibilitate pentru învățarea pe tot parcursul vieții, își autoevaluează performanțele, valorifică feedbackul în vederea dezvoltării personale și profesionale, își asumă responsabilitatea pentru propria formare continuă și conștientizează rolul artei în dezvoltarea personalității și în creșterea calității vieții.

Empatic, responsabil și atent la nevoile celor din jur, el manifestă respect pentru diversitatea experiențelor umane și contribuie la construirea unei societăți democratice și incluzive.

În ansamblu, profilul absolventului Școlii de Arte (muzică, teatru, arte vizuale și dans) conturează

un individ creativ, autonom și angajat cultural, capabil să folosească arta ca mijloc de expresie, comunicare și transformare socială, contribuind activ la promovarea valorilor estetice și la dezvoltarea unei societăți armonioase și culturale.

b) *Profilul beneficiarului EÎE* este elevul, copilul sau tânărul care participă voluntar la activități educative, culturale, științifice, artistice, tehnico-aplicative sau sportive, desfășurate în cadrul centrelor de creație, cluburi, alte activități extrașcolare în contexte nonformale. El este subiect activ al propriei dezvoltări, implicat în explorare, creație, cooperare și reflecție, reflectate în Figura 1.2.

Figura 1.2. Profilul beneficiarului EÎE

c) *Profilul beneficiarului din domeniul Sport, Turism și Agrement* caracterizează o persoană activă,

sănătoasă și responsabilă, capabilă să valorifice activitățile sportive, turistice și recreative pentru dezvoltarea proprie și pentru binele comunității. Absolventul demonstrează competențe de practicare și organizare a activităților sportive, turistice și de agrement, respectă normele de securitate, protecție a mediului și conduită etică, manifestă spirit de inițiativă, cooperare și leadership. Acesta promovează un mod de viață sănătos, valorifică patrimoniul natural și cultural al Republicii Moldova și aplică principii de dezvoltare durabilă în activitățile desfășurate. Prin cunoștințele, abilitățile și atitudinile formate, absolventul este pregătit pentru integrarea socială activă, continuarea studiilor și implicarea în proiecte sportive, turistice și recreative la nivel local, național și internațional.

Astfel, profilul beneficiarului, absolventului EÎE vizează dezvoltarea personalității, diferența esențială constă în obiectivele și contextul formativ. Absolventul învățământului extrașcolar dobândește competențe integrate, transversale și adaptate cerințelor sociale, culturale și profesionale, consolidând abilități de autonomie, responsabilitate, cooperare și gândire critică, esențiale pentru participarea activă în societate.

Beneficiarii, absolvenții ai instituțiilor EÎE sunt copiii și tinerii care aleg, în mod voluntar, să-și dezvolte aptitudinile artistice, creative și expresive. Ei se disting printr-un profil specific de dezvoltare, caracterizat prin sensibilitate artistică, nevoia de exprimare liberă, imaginație și motivație intrinsecă. Din acest motiv, acest document accentuează organizarea unui proces educațional flexibil, centrat pe elev, în care accentul se pune pe dezvoltarea competențelor artistice, a creativității, a expresivității și a încrederii în sine.

Profilul de formare al absolventului/absolventei sau beneficiarului este relevant totodată și diversilor cadrelor didactice, elevi, părinți/tutori, instituțiilor de învățământ și comunității în ansamblu, și anume:

- elevii sunt ghidați în stabilirea obiectivelor pentru propria învățare și dezvoltare personală; reflectarea asupra propriei învățări și asupra rezultatelor învățării, fiind sprijiniți în luarea celor mai bune decizii pentru atingerea obiectivelor stabilite;
- părinții/tutorii pot iniția discuții constructive și echilibrate cu copiii lor și cu actorii educaționali referitoare la învățare, la parcursul lor școlar și profesional; identifică nevoile copiilor și orientează eforturile acestora pentru valorificarea potențialului lor de dezvoltare; sprijină inițiativelor și proiectele personale ale copiilor în contexte variate, nonformale și informale.

2. CADRUL CONCEPTUAL AL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR

Cadrul conceptual al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova se fundamentează pe principiile, finalitățile și prevederile stabilite de *Codul educației al Republicii Moldova nr. 152/2014* [13], precum și pe documentele de politici educaționale și strategiile naționale relevante pentru dezvoltarea sistemului educațional. Totodată, acesta valorifică orientările promovate de organizațiile internaționale în domeniul educației, culturii și protecției drepturilor copilului, inclusiv *UNESCO*, *UNICEF*, *Consiliul European* și *OECD*, în contextul promovării educației pe tot parcursul vieții și al dezvoltării durabile.

Cadrul conceptual al educației și învățământului extrașcolar constituie un sistem de repere teoretice, metodologice și axiologice care explică natura, funcțiile, principiile, finalitățile și modalitățile de organizare și desfășurare a activităților educaționale realizate în contexte nonformale. Acesta are la bază caracterul voluntar și flexibil al participării, centrarea pe interesele și potențialul de dezvoltare al beneficiarilor, implicarea activă a acestora în procesul educațional, diversitatea mediilor și formelor de învățare, precum și orientarea spre dezvoltarea competențelor necesare integrării sociale, profesionale și culturale [23; 35].

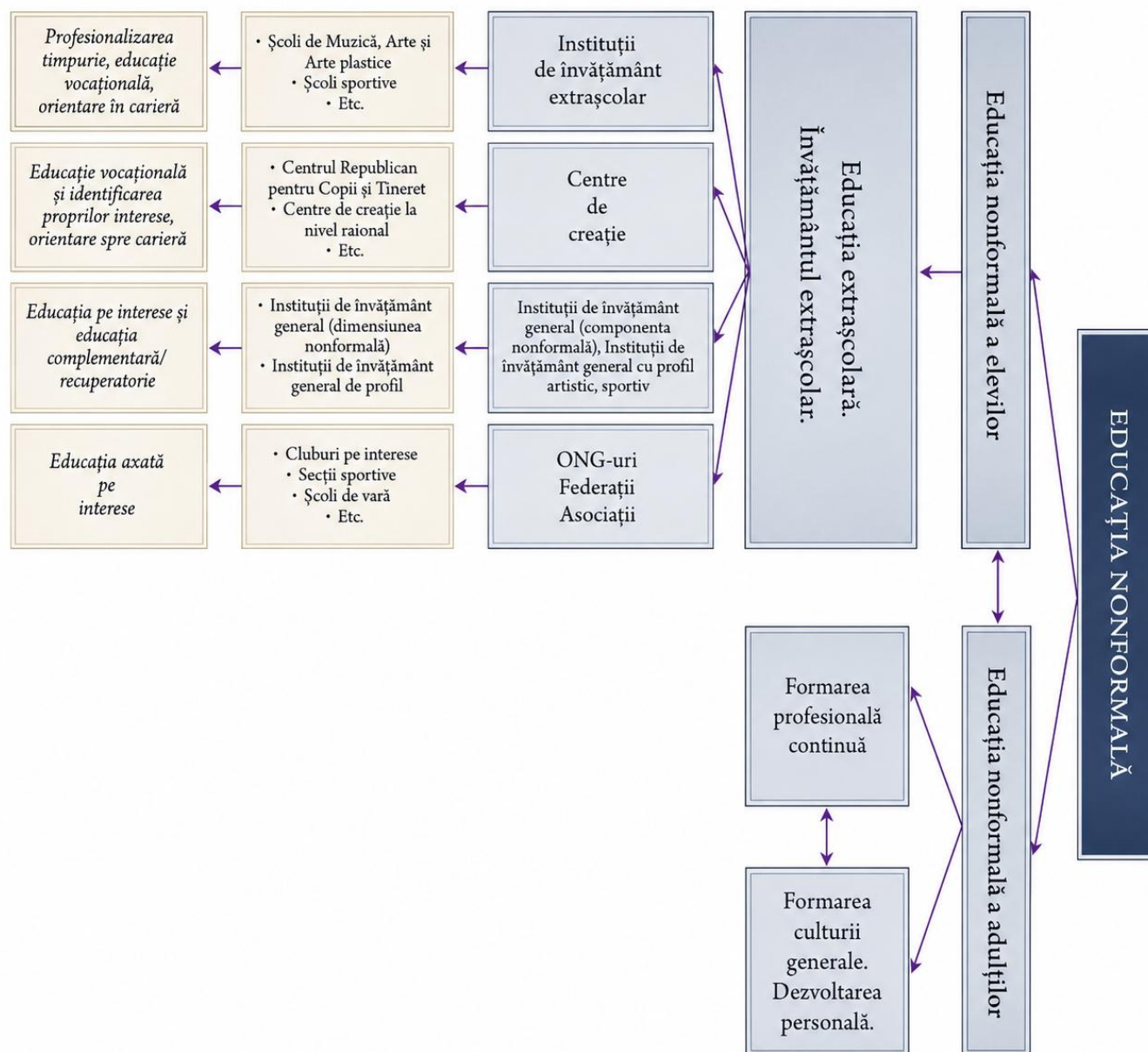
În contextul educației pe tot parcursul vieții, EÎE reprezintă o componentă complementară și integratoare a sistemului educațional, contribuind la dezvoltarea armonioasă și multidimensională a personalității copilului și tânărului. Prin specificul său, acesta oferă oportunități suplimentare de valorificare a aptitudinilor, intereselor și talentelor, de dezvoltare a creativității, spiritului civic și a competențelor-cheie necesare participării active în societate.

În acest context, EÎE sunt recunoscute drept un subsistem important al educației generale, care extinde și completează experiențele de învățare oferite de educația formală. Cadrul conceptual urmărește clarificarea și fundamentarea direcțiilor teoretice, metodologice și praxiologice ale dezvoltării educației și învățământului extrașcolar, în concordanță cu transformările sociale, culturale, economice și tehnologice contemporane. Acesta pornește de la premisa că dezvoltarea personalității se realizează prin valorificarea complementară a experiențelor de învățare formale, nonformale și informale, care contribuie la dezvoltarea competențelor pentru viață, orientarea vocațională, incluziunea socială și afirmarea identității personale.

EÎE trebuie să devină accesibile tuturor copiilor și tinerilor, indiferent de mediul social, cultural sau economic. Accentul se pune pe echitate, participare și integrare socială prin obiective specifice ca:

- dezvoltarea programelor pentru copii din medii defavorizate sau zone rurale;
- crearea mecanismelor de sprijin pentru elevii cu dizabilități;

· parteneriate cu ONG-uri, autorități locale și centre comunitare pentru incluziune educațională, conform Figurei 2.1.

Figura 2.1. Educația nonformală din Republica Moldova [6]

EÎE sunt o responsabilitate comună a școlii, familiei, comunității și sectorului privat. Prin cooperare se asigură integrarea educației în viața reală și comunitară, creând contexte autentice de învățare prin obiective specifice ca: consolidarea relațiilor dintre instituțiile extrașcolare și cele formale; dezvoltarea parteneriatelor public-private și internaționale; implicarea comunităților locale și a părinților în activitățile educaționale.

EÎE are un rol major în formarea spiritului inovator și antreprenorial, oferind tinerilor oportunități

de a transforma ideile în acțiuni și proiecte cu impact social prin obiective specifice ca: susținerea programelor de educație antreprenorială și civică; promovarea competițiilor, festivalurilor și proiectelor creative; valorificarea inițiativelor tinerilor în dezvoltarea locală.

EÎE contribuie la formarea unei culturi a responsabilității, cooperării și echilibrului. Prin activități interdisciplinare, copiii și tinerii învață să adopte comportamente ecologice, etice și participative prin obiective specifice ca: implementarea principiilor *Green Comp* și ale educației pentru sustenabilitate; promovarea valorilor democrației, echității și diversității culturale; organizarea proiectelor comunitare cu impact social și ecologic. Totodată una dintre dimensiunile esențiale stipulate conform CRCN (2025) presupune asigurarea echilibrului dintre învățarea formală și cea nonformală: oferirea timpului necesar pentru activități extracurriculare, proiecte și explorări personale.

În lumina angajamentelor asumate de Republica Moldova prin *Agenda Educația 2030* și prin documentele sale normative interne, educația extrașcolară devine un spațiu privilegiat pentru promovarea competențelor transversale, a creativității, responsabilității civice, culturii digitale, incluziunii sociale și dezvoltării durabile.

Astfel, cadrul conceptual oferă o articulare coerentă a conceptelor, principiilor și valorilor care conturează identitatea acestui subsistem educațional, orientând dezvoltarea lui strategică, curriculară și instituțională. Prin definirea noțiunilor de bază, a funcțiilor, finalităților, misiunii și principiilor educației extrașcolare, acest capitol stabilește reperele fundamentale necesare elaborării politicilor, programelor și intervențiilor educaționale menite să asigure relevanța, calitatea și accesibilitatea educației extrașcolare pentru toți copiii.

În acest fel, cadrul conceptual devine un instrument de referință pentru cadrele didactice, factorii decizionali, instituțiile specializate și partenerii comunitari implicați în dezvoltarea unui ecosistem educațional modern, echitabil și orientat spre viitor.

2.1. Definiții și concepte de referință ale educației și învățământului extrașcolar

Subcapitolul constituie fundamentul teoretic și terminologic al Cadrului conceptual al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova. Clarificarea noțiunilor de bază este esențială pentru asigurarea coerenței conceptuale, a unității de interpretare și a alinierii la documentele de politici educaționale naționale și internaționale. În concordanță cu Codul educației al Republicii Moldova, Strategia de dezvoltare a educației „Educația 2030”, Cadrul Național al Calificărilor și recomandările *UNESCO* și *OECD*, definirea conceptelor - cheie permite formularea unui cadru unitar de înțelegere a rolului, funcțiilor și finalităților educației extrașcolare. Prin prezentarea acestor definiții sunt stabilite reperele conceptuale care ghidează

proiectarea, organizarea și implementarea programelor educative extrașcolare, asigurând continuitatea dintre educația formală, nonformală și informală.

Totodată, acestea facilitează armonizarea practicilor pedagogice, a instrumentelor metodologice și a politicilor publice, contribuind la dezvoltarea unui ecosistem educațional coerent și modern, orientat către nevoile copilului și cerințele societății contemporane. Introducerea acestui corpus de definiții are scopul de a oferi un limbaj comun pentru actori educaționali, instituții, factori decizionali și parteneri comunitari, consolidând premisele pentru aplicarea eficientă a principiilor calității, incluziunii, echității și dezvoltării durabile în EÎE. În acest fel, secțiunea devine un instrument indispensabil pentru interpretarea corectă a cadrului conceptual și pentru orientarea strategică a intervențiilor educaționale adresate copiilor. În sens larg pedagogic, EÎE reprezintă ansamblul activităților educative organizate în afara cadrului disciplinelor școlare, având finalități formative explicite și fiind realizate în contexte instituționalizate sau comunitare. EÎE corelează cu CRNC: susține realizarea finalităților învățământului general și formarea competențelor - cheie definite în CRNC, prin activități transdisciplinare, experiențiale și participative. Aceasta valorifică temele cross- curriculare și noile educații, contribuind la dezvoltarea holistică a elevului.

Propunem un set de definiții și concepte de referință care stabilesc limbajul comun și cadrul teoretic necesar pentru înțelegerea și implementarea educației și învățământului extrașcolar, asigurând coerența între principiile, finalitățile, funcțiile și practicile acestui subsistem educațional:

1. *Competențele-cheie* pentru viață sunt competențe transversale fundamentale pentru adaptarea la provocările societății contemporane: comunicare, colaborare, gândire critică, creativitate, responsabilitate, reziliență, adaptabilitate și alfabetizare digitală. Educația extrașcolară are rol central în dezvoltarea lor.

2. *Dezvoltarea holistică* se referă la promovarea unei creșteri armonioase a copilului prin integrarea dimensiunilor cognitive, emoționale, sociale, fizice, etice și creative. Abordarea holistică este un principiu director al educației moderne și al Strategiei Educației 2030.

3. *Orientarea vocațională* este procesul sistematic de ghidare a copilului în descoperirea și consolidarea aptitudinilor, talentelor și intereselor proprii, cu scopul de a-l sprijini în alegerea unor trasee educaționale și profesionale informate și adecvate potențialului personal.

4. *Participarea activă* desemnează implicarea conștientă și responsabilă a copiilor în viața educațională, comunitară și culturală, prin exprimarea opiniilor, asumarea rolurilor și contribuția la procese decizionale adaptate vârstei. Este un principiu al educației democratice și al politicilor pentru drepturile copilului.

5. *Învățarea pe tot parcursul vieții* reprezintă procesul continuu prin care individul își dezvoltă competențele în cadrul unor contexte formale, nonformale și informale, pentru a face față schimbărilor

sociale și profesionale. Educația extrașcolară cultivă această dispoziție prin diversitatea experiențelor educative.

6. *Cultura digitală* include competențele, normele etice și atitudinile necesare utilizării conștiente, sigure și creative a tehnologiilor informaționale. Educația extrașcolară sprijină alfabetizarea digitală, gândirea algoritmică și inovația tehnologică.

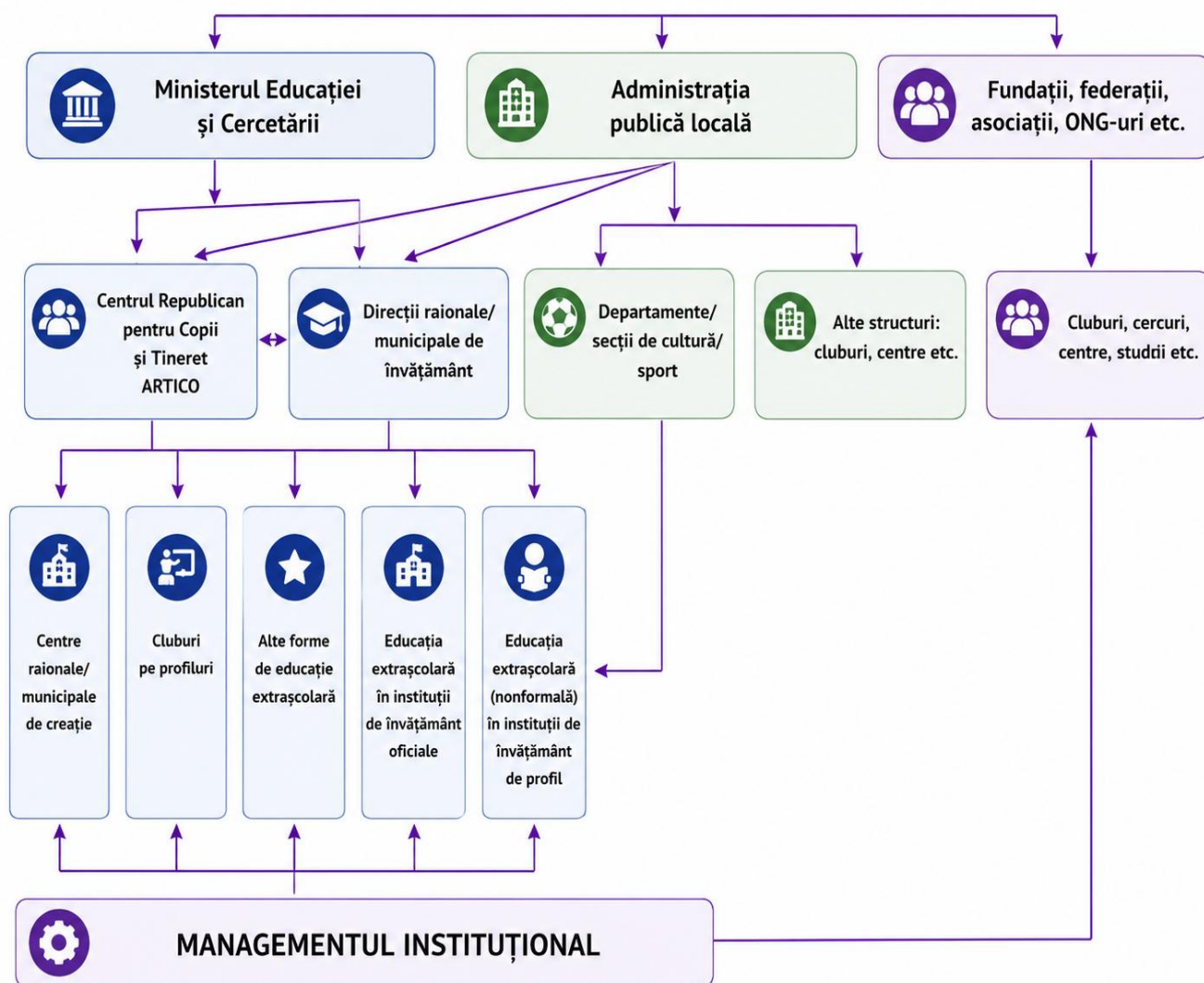
7. *Incluziunea educațională* reprezintă procesul prin care sunt asigurate accesul egal, participarea deplină și sprijinul adecvat pentru toți copiii, indiferent de statut socio-economic, gen, dizabilitate, origine culturală sau alte circumstanțe. Educația extrașcolară contribuie esențial la reducerea inechităților.

8. *Ecosistemul educațional* este rețeaua de actori, instituții, contexte și resurse care contribuie la formarea copilului. În EÎE, acesta include instituțiile educative, familia, comunitatea, organizațiile culturale, sportive, artistice, ONG-urile și mediul online.

9. *Cadrul conceptual* este structura teoretică și metodologică ce definește viziunea, principiile, finalitățile, conceptele, funcțiile și orientările strategice care fundamentează și reglementează EÎE la nivel național.

2.2. Structura și funcțiile sistemului (sub-sistemului) educației și învățământului extrașcolar

Educația și învățământul extrașcolar constituie o componentă a sistemului național de învățământ din Republica Moldova, care asigură realizarea educației nonformale prin programe și activități educaționale complementare învățământului general, contribuind la dezvoltarea competențelor, aptitudinilor, intereselor și potențialului creativ al copiilor și tinerilor, precum și la formarea lor personală, socială și civică. Sistemul educației și învățământului extrașcolar se constituie din mai multe componente și poate fi reprezentat schematic prin următoarea figură:

Figura 2.2. Structura managementului EÎE în Republica Moldova [6]

Tipologia instituțiilor de EÎE, categoriile de beneficiari, finalitățile educaționale și documentele de recunoaștere a participării, evidențiind rolul educației nonformale în dezvoltarea creativității, competențelor și valorilor copiilor și tinerilor conform Tabelului din Anexa 3. Structura acestuia este organizată pe mai multe niveluri, prezentată în Tabelul 2.1, ce asigură dezvoltarea holistică a copilului, contribuind la finalitățile educației extrașcolare: *competențe pentru viață, autonomie, responsabilitate socială, creativitate, sănătate emoțională și pregătire pentru integrarea în societatea contemporană*. Totodată, această structură evidențiază: ierarhia sistemului (de la MEC și management la instituții și beneficiari); domeniile de activitate; funcțiile și rezultatele educaționale urmărite; legătura între actori, instituții și copii.

Tabelul 2.1. Componenta sistemului EÎE

Tipologia instituțiilor	Componente	Funcții principale
Instituții de EÎE	Școli de arte, școli de muzică, școli de arte plastice, centre de creație, centre ale copiilor și tineretului, centre tehnico-științifice, școli și centre sportive; instituții culturale și organizații partenere	Formativă; recreativă; socio-culturală; orientare vocațională; integrativă și incluzivă; inovativă
Management și guvernare educațională	MEC, organele locale de specialitate în domeniul învățământului, instituțiile de învățământ extrașcolar, parteneri comunitari	Organizare și coordonare; monitorizare; asigurarea calității; dezvoltare strategică
Domenii de activitate	Cultură și Societate; Arte; Știință, Tehnică, Tehnologii; Sport, Turism și Agrement	Formativă; creativă; inovativă; dezvoltare durabilă; dezvoltarea competențelor pentru viață
Beneficiari	Copii și tineri, inclusiv din grupuri vulnerabile; familie; comunitate	Participare activă; integrare socială; dezvoltare holistică; incluziune educațională
Rezultate urmărite / Profilul absolventului/beneficiarului	Competențe-cheie și transversale, autonomie, creativitate, responsabilitate socială, cultură digitală, orientare vocațională, capacitate de învățare pe tot parcursul vieții	Funcție formativă, compensatorie, socio-culturală, recreativă, de orientare vocațională, integrativă, inovativă și de susținere a dezvoltării durabile

Astfel, învățământul extrașcolar din Republica Moldova include instituții artistice, culturale, tehnico-științifice, sportive, turistico-ecologice și de orientare personală, având rolul de a completa formarea elevilor prin activități nonformale orientate spre dezvoltarea creativității, competențelor sociale și a potențialului individual.

2.3. Rolul educației și învățământului extrașcolar în dezvoltarea copilului și tânărului

Prin specificul său, educația extrașcolară valorifică contexte diverse de învățare și experiențe educaționale relevante, care susțin dezvoltarea integrală a personalității, formarea competențelor transversale, cultivarea creativității și promovarea participării active a copiilor și tinerilor în comunitate. În contextul Noilor Educații, rolul său poate fi analizat pe mai multe dimensiuni conform Tabelului 2.2.

Educația extrașcolară creează un mediu sigur și stimulat în care copiii își pot descoperi pasiunile și își pot dezvolta încrederea în sine. Participarea la activități artistice (muzică, dans, pictură) sau sportive îi ajută să-și gestioneze emoțiile și să-și exprime trăirile într-un mod constructiv.

Tabelul 2.2. Rolul EÎE

Dimensiune / Rol al educației extrașcolare	Aspecte principale
1. Dezvoltarea armonioasă și integrală a personalității copilului și tânărului	• Dimensiunea cognitivă – dezvoltarea gândirii critice și creative, a competențelor de rezolvare a problemelor, digitale și științifice; • Dimensiunea socioemoțională – dezvoltarea empatiei, colaborării, responsabilității și autoreglării emoționale; • Dimensiunea cultural-artistică – dezvoltarea sensibilității estetice, valorificarea talentelor și consolidarea identității culturale; • Dimensiunea fizică și a sănătății – promovarea activităților sportive și recreative, precum și a unui stil de viață sănătos.
2. Formarea competențelor pentru viață și învățare pe tot parcursul vieții (în concordanță cu Busola Învățării 2030) [4]	• Competențe cognitive – gândire critică, creativitate și rezolvarea problemelor; • Competențe sociale și civice – colaborare, comunicare, responsabilitate civică și participare comunitară; • Competențe digitale și media – alfabetizare digitală și utilizarea responsabilă, etică și creativă a tehnologiilor; • Competențe pentru sănătate și bunăstare – reziliență, gestionarea emoțiilor și promovarea unui stil de viață sănătos.
3. Sprijinirea incluziunii și echității	• Oferirea de oportunități educaționale pentru copiii și tinerii din medii dezavantajate sau cu cerințe educaționale speciale (CES); • Promovarea participării echitabile și a incluziunii sociale; • Dezvoltarea respectului pentru diversitate și dialog intercultural.
4. Orientarea vocațională și valorificarea talentelor	• Identificarea pasiunilor, intereselor și aptitudinilor individuale ale beneficiarului; • Sprijinirea orientării școlare și profesionale prin activități practice și proiecte; • Dezvoltarea creativității, inovării și spiritului antreprenorial; • Valorificarea talentelor prin expoziții, festivaluri, concerte, concursuri și competiții.
5. Responsabilitate socială și cetățenie activă	• Dezvoltarea responsabilității față de mediu, comunitate și societate; • Participarea activă la viața comunității și luarea deciziilor informate; • Formarea și manifestarea comportamentelor democratice și a respectului pentru drepturile omului.
6. Motivarea pentru învățarea pe tot parcursul vieții	• Cultivarea curiozității, autonomiei și motivației pentru învățare continuă; • Adaptarea la schimbările societății contemporane; • Dezvoltarea personală și profesională continuă.

Prin activitățile de grup (ansambluri, echipe, proiecte), copiii și tinerii învață să colaboreze, să comunice eficient și să respecte reguli. Educația extrașcolară facilitează integrarea socială și dezvoltarea empatiei.

Activitățile extrașcolare oferă contexte practice în care elevii pot aplica ceea ce învață la școală, transformând teoria în experiență. Învățarea devine astfel mai relevantă și mai atractivă.

Educația extrașcolară pune accent pe originalitate, inițiativă și exprimare liberă. Copiii sunt încurajați să creeze, să experimenteze și să găsească soluții proprii.

Activitățile extrașcolare contribuie la cunoașterea tradițiilor, valorilor și patrimoniului cultural, dezvoltând sentimentul de apartenență și respectul față de diversitate.

Prin implicarea în proiecte, organizarea de evenimente sau participarea la concursuri, elevii învață să-și asume responsabilități și să-și valorifice talentul.

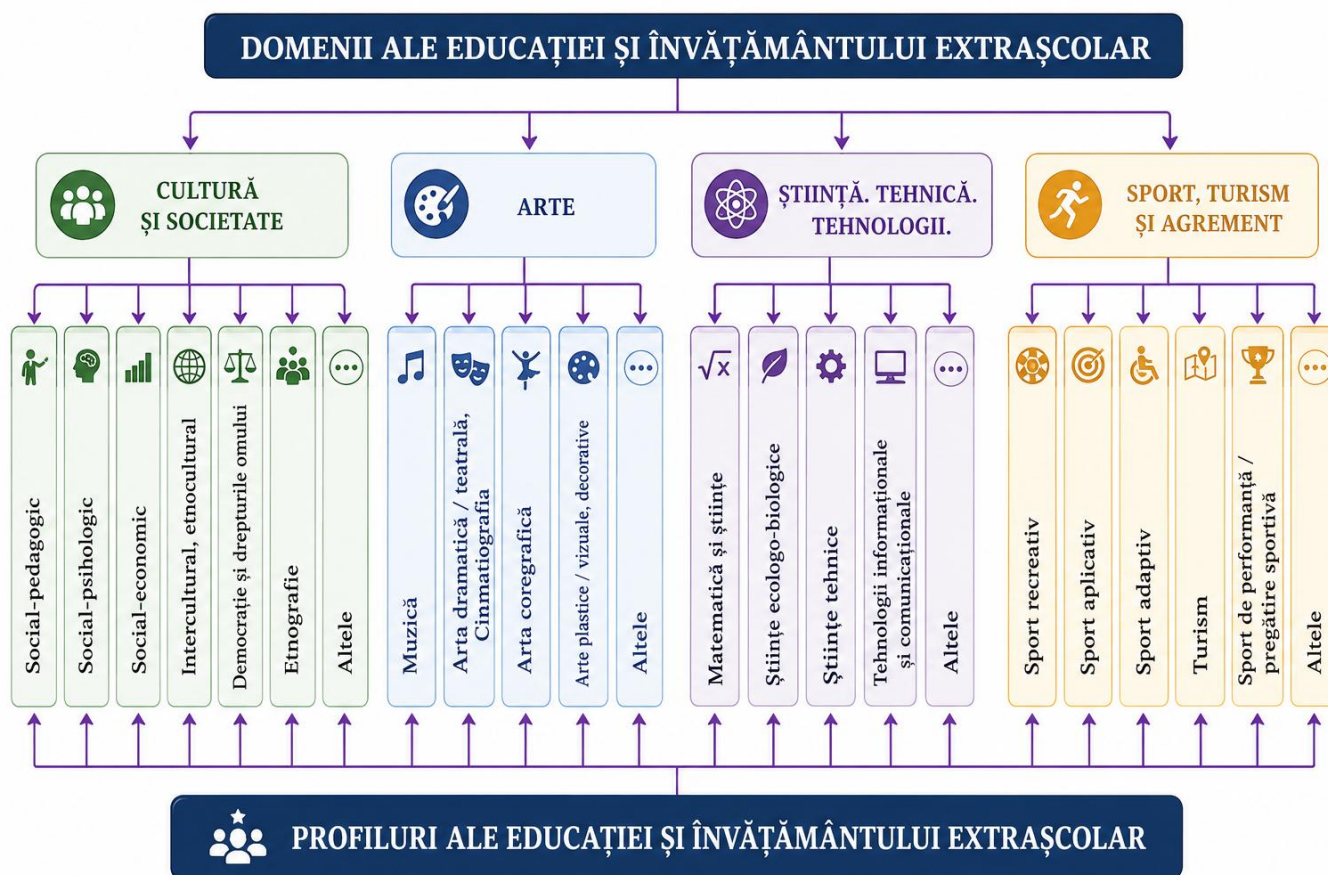
EÎE valorifică dimensiunea tehnologică ca vector al procesului creativ, facilitând achiziția și consolidarea competențelor digitale aplicate. Prin activități transdisciplinare de producție multimedia, precum designul video-artistic sau procesarea audio-digitală, demersul nonformal transpune alfabetizarea tehnologică în abilități funcționale, direct transferabile în contextul socio-profesional al viitorului.

Această abordare holistică rezonază imperativ cu paradigma „Noilor Educații”, transpunând în practică vectorii conceptuali ai acesteia: centrarea pe competențe funcționale transversale și orientarea prospectivă a demersului didactic. Astfel, se produce o mutație structurală de la modelul tradițional, preponderent informativ-acumulativ, către un model formativ-performanțial, axat pe sustenabilitate cognitivă și adaptabilitate socială.

3. CADRUL CURRICULAR AL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR

Cadrul curricular al EÎE [25] se înscrie în sistemul național de educație și este reglementat prin legislația educațională în vigoare. Cadrul curricular al EÎE se operaționalizează prin curriculumul specific acestui domeniu, care integrează noile educații și transpune principiile, finalitățile și competențele - cheie în oferte educaționale flexibile, adaptate dinamicii societății contemporane și nevoilor de dezvoltare ale copiilor și tinerilor. Trăsăturile specifice prin care se distinge, sunt: flexibilitatea, participativitatea și accesibilitatea ce permite adaptarea conținuturilor la interesele elevilor; deschiderea interdisciplinară, prin integrarea științei, artei, tehnologiei și sportului; participarea voluntară, bazată pe motivația personală; orientarea spre experiență, prin învățare activă și creativă; valorizarea contextului comunitar; precum și accentul pe dezvoltarea competențelor transversale – gândire critică, comunicare, colaborare și responsabilitate socială.

Pornind de la conceptul și specificul caracteristicilor educației extrașcolare, dar și de la opțiunile conținutale și metodologice de realizare a acestui proces, deducem structura cadrului curricular, care este constituită din domenii, profiluri și tipuri de activități specifice/ discipline (Figura 3.1.).

Figura 3.1. Model de relaționare a domeniilor și a profilurilor EÎE [6]

Astfel, cadrul curricular al educației extrașcolare este structurat în mod coerent și flexibil, valorificând potențialul formativ al diferitelor domenii de dezvoltare, organizate în profiluri educaționale și concretizate prin tipuri de activități/discipline specifice. Această structurare permite diversificarea ofertelor educaționale și adaptarea lor la interesele, aptitudinile și nevoile de dezvoltare ale copiilor și tinerilor, asigurând totodată complementaritatea cu educația formală. Domeniile educației extrașcolare vizează dezvoltarea armonioasă a personalității, incluzând dimensiuni cognitive, afective, sociale și practice, iar profilurile reflectă orientări tematice variate – științifice, artistice, sportive, tehnice, civice sau recreative. Tipurile de activități sunt concepute într-o manieră aplicativă și creativă, promovând învățarea experiențială, participarea activă și formarea competențelor transversale necesare integrării eficiente în societatea contemporană conform Tabelul 3.1.

Tabel 3.1. Corelarea domeniilor, tipurilor de activități și competențelor curricula extrașcolar

Domeniu educațional	Tipuri de activități	Competențe dezvoltate
Știință, Tehnică și Tehnologii	• ateliere de robotică; • cercuri și cluburi științifice; • proiecte de cercetare și inovare; • activități de educație ecologică; • proiecte pentru dezvoltare durabilă și protecția mediului.	• competențe științifice; • competențe digitale și tehnologice; • competențe de investigare și inovare; • competențe pentru dezvoltare durabilă și cetățenie ecologică.
Arte	• activități de arte plastice și decorative; • activități muzicale și corale; • dans și coregrafie; • teatru și artă dramatică; • proiecte de valorificare a patrimoniului cultural.	• competențe de exprimare culturală și artistică; • competențe creative; • competențe de comunicare și exprimare personală; • sensibilitate estetică și identitate culturală.
Sport, Turism și Agrement	• activități sportive și recreative; • drumeții și excursii tematice; • competiții sportive; • tabere și activități de agrement.	• competențe fizice și motrice; • competențe sociale și relaționale; • competențe de cooperare și lucru în echipă; • competențe pentru un stil de viață sănătos.
Cultură și Societate	• activități de voluntariat; • cluburi de tineret; • proiecte comunitare; • activități de educație civică; • campanii sociale și culturale.	• competențe civice și democratice; • competențe sociale și interculturale; • competențe de participare comunitară; • competențe de responsabilitate socială.

3.1. Curriculumul pentru educație și învățământul extrașcolar – parte integrantă a Curriculumului Național

Curriculumul pentru EÎE constituie axa pedagogică, oferind cadrul pentru o formare complexă, creativă și participativă. Prin conținuturile și strategiile sale curriculumul extrașcolar:

1. stimulează motivația pentru învățare și descoperire;
2. valorifică potențialul fiecărui elev;
3. consolidează cooperarea între educația formală, nonformală și informală;
4. contribuie la formarea cetățeanului autonom, responsabil și inovator.

Prin urmare, Curriculumul extrașcolar valorifică învățarea experiențială, interdisciplinaritate, creativitate și inovație, susținând dezvoltarea competențelor transversale și formarea unei personalități active și responsabile, prevăzute în *Cadrul de Referință al Curriculumului Național* [7] și asigurând formarea personalității active, reflexive și responsabile a elevului.

Caracteristicile curriculumului extrașcolar: se disting printr-o serie de trăsături specifice, care îl diferențiază, dar și îl completează pe cel formal:

1. *flexibilitate* – permite adaptarea conținuturilor și a metodelor la interesele și particularitățile elevilor;
2. *deschidere interdisciplinară* – integrează elemente din știință, artă, tehnologie, civism și sport;
3. *participare voluntară* – elevii aleg activitățile în funcție de preferințe, motivații și nevoi;
4. *orientare spre experiență* – învățarea are loc prin acțiune, experiment, creație și reflecție;
5. *valorizarea contextului comunitar* – activitățile se conectează la resursele și specificul local;
6. *accent pe competențe transversale* – gândire critică, comunicare, colaborare, responsabilitate socială.

Așadar, scopul principal al curriculumului extrașcolar este de a dezvolta competențele-cheie și competențele pentru viață, prin activități educaționale bazate pe:

1. participare activă și colaborare;
2. explorare și descoperire;
3. aplicarea cunoștințelor în contexte reale;
4. dezvoltarea creativității și a inițiativei personale;
5. cultivarea valorilor civice, culturale și ecologice.

Curriculumul pentru EÎE, pe de o parte, reprezintă o expresie a teoriei generale a curriculumului, pe de altă parte, preia unele caracteristici dictate de specificul și particularitățile EÎE:

- diversitatea finalităților/ caracter deschis al finalităților;
- diversitatea abordărilor și formelor de organizare;
- axarea puternică pe cel ce învață. Principiile educației individualizate și diferențiate sunt dominante;
- nivelul înalt de motivație pentru EÎE;
- orientarea dominantă la proces și construirea de noi cunoștințe, noi experiențe;
- centrarea pe dezvoltarea integrală a copilului și tânărului;

- orientarea spre o evaluare formativă, autoevaluare.

Curriculumul pentru EÎE, alături de funcțiile sale de bază (proiectarea, reglarea, motivarea etc.), va realiza și funcțiile specifice educației și învățământului extrașcolar: funcția de recuperare a lacunelor; funcția de complementare a activităților educaționale formale; funcția de extindere a educației formale.

În Republica Moldova, curriculumurile din educația extrașcolară constituie instrumente fundamentale pentru organizarea și desfășurarea activităților educaționale nonformale. Acestea se diferențiază în funcție de scop, conținut și instituțiile care le aplică, asigurând atât flexibilitate, cât și coerență în dezvoltarea competențelor copiilor și tinerilor.

Documentul „Curriculum de bază: competențe pentru EÎE” servește ca document de politici și cadru de competențe care orientează conceperea tuturor celorlalte curriculumuri extrașcolare pentru coerență cu educația formală și cerințele de competențe (de tip cheie ș.a).

Note explicative (normative)

Curricula publicate de MEC sunt elaborate și aprobate conform legislației educaționale în vigoare și fac parte din sistemul de documente curriculare naționale (inclusiv curricula pentru educație generală și extrașcolară).

Curriculum de bază pe domenii/profiluri

Acest tip de curriculum oferă cadrul general pentru organizarea și desfășurarea activităților de educație extrașcolară în centre de creație, palate ale copiilor, centre ale copiilor și tineretului, case de cultură și școli sportive. Acesta vizează domenii precum artele muzicale, plastice și teatrale, știința și tehnica, cultura, precum și activitățile sportive și de agrement, recreerea fiind integrată în dimensiunea agrementului și neconstituind un domeniu distinct.

Curriculumul are rolul de a orienta instituțiile în elaborarea și implementarea ofertelor educaționale, asigurând flexibilitatea acestora și adaptarea la interesele, aptitudinile și nevoile de dezvoltare ale elevilor. În cadrul școlilor sportive, curriculumul se organizează în funcție de probele/ramurile sportive, grupele de vârstă, nivelurile de pregătire și etapele de formare sportivă, în conformitate cu specificul fiecărei discipline.

Curriculum modular / specific disciplinei

Acest curriculum se aplică în instituțiile extrașcolare artistice complementare—Școlii de Arte (muzică, teatru, arte vizuale și dans). Structura sa modulară permite o abordare aprofundată pe discipline de profil, cu obiective clare de formare a competențelor artistice, științifice sau tehnice. Prin aceasta, curriculumul modular facilitează planificarea pe termen mediu și lung, monitorizarea progresului elevilor și personalizarea procesului educațional.

Curriculum de bază pentru competențe în EÎE

Acest tip de curriculum servește drept document de referință pentru toate instituțiile extrașcolare, inclusiv ONG-urile acreditate. El definește competențele generale și cheie care trebuie dezvoltate prin activitățile extrașcolare, asigurând coerența cu finalitățile educației formale și sprijinind formarea unei personalități active, responsabile și autonome. Curriculumul de competențe stabilește direcțiile metodologice și criteriile generale pentru proiectarea și implementarea ofertelor educaționale.

Curriculum opțional/ la decizia instituției

Curriculumurile opționale oferă instituțiilor posibilitatea de a diversifica și personaliza activitățile educaționale în funcție de specificul local, resursele disponibile și interesele elevilor. Ele pot include limbi străine, educație media, educație rutieră, cluburi tematice sau alte discipline complementare. Acestea susțin dezvoltarea competențelor transversale și permit adaptarea educației extrașcolare la nevoile comunității și ale societății contemporane.

În ansamblu, *tipurile de curriculum din educația extrașcolară* formează un sistem coerent, care asigură diversitate, flexibilitate și adaptabilitate, valorificând atât competențele specifice fiecărui domeniu, cât și competențele transversale esențiale pentru viața activă și responsabilă a copiilor și tinerilor. Ele permit instituțiilor să dezvolte programe educaționale care combină creativitatea, experiența practică și integrarea interdisciplinară, în concordanță cu standardele și orientările Ministerului Educației și Cercetări, conform Tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Tipurile de curriculum din EÎE

Tipul curriculumului	Instituții de aplicare	Domeniu educațional	Referințe normative / documente oficiale
Curriculum la educația și învățământul extrașcolar pe domenii de activitate	Centre de creație, centre ale copiilor și tineretului, palate ale copiilor, instituții extrașcolare specializate, școli sportive	Arte; Cultură și societate; Știință, tehnică și tehnologii; Sport, turism și agrement	Curriculumurile aprobate și publicate de MEC în compartimentul „EÎE”
Curriculum pe discipline de profil pentru instituțiile extrașcolare de învățământ artistic complementar	Școli de muzică, școli de arte, școli de arte plastice, instituții artistice specializate	Arte muzicale; Arte plastice; Artă coregrafică; Artă teatrală	Curriculumuri și planuri de învățământ aprobate de MEC.
Curriculum la EÎE – domeniul Sport, turism și agrement	Școli sportive, cluburi sportive, centre de turism pentru copii și tineri, instituții extrașcolare cu profil sportiv	Sport; Turism; Agrement	Curriculumurile aprobate de MEC pentru domeniul Sport, turism și agrement

În ansamblu, *tipurile de curriculum din educația extrașcolară* formează un sistem coerent, care asigură diversitate, flexibilitate și adaptabilitate, valorificând atât competențele specifice fiecărui domeniu, cât și competențele transversale esențiale pentru viața activă și responsabilă a copiilor și tinerilor. Ele permit instituțiilor să dezvolte programe educaționale care combină creativitatea, experiența practică și integrarea interdisciplinară, în concordanță cu standardele și orientările Ministerului Educației și Cercetării.

Curriculumul pentru educația extrașcolară are drept *finalități*:

1. dezvoltarea competențelor-cheie pentru viață;
2. formarea personalității autonome, creative și responsabile;
3. stimularea participării active la viața culturală, socială și civică;
4. sprijinirea orientării vocaționale și profesionale;
5. promovarea valorilor dezvoltării durabile.

Curriculumul pentru educația extrașcolară este aliniat conceptual și valoric la următoarele documente internaționale:

1. *Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă* – Obiectivul 4: Educație de calitate [44];
2. *Educația pentru dezvoltare durabilă (UNESCO)* [45];
3. *Cadrul european al competențelor-cheie pentru învățarea pe parcursul vieții* [8];
4. *Raportul UNESCO „Reimagining Our Futures Together”* [47];
5. *Busola 2030* [4]– viziune educațională centrată pe competențe, valori și bunăstare. Aceste

documente promovează:

1. învățarea pe tot parcursul vieții;
2. echitatea și incluziunea educațională;
3. dezvoltarea competențelor transversale;
4. rolul educației nonformale în formarea cetățeanului activ și responsabil.

3.2. Competențele generale și specifice în domeniile Arte, Sport, STEM, Turism și Agrement

Competențele-cheie cu caracter transversal se aplică într-o varietate de contexte și într-o multitudine de combinații, se interconectează și se întrepătrund astfel încât elementele componente ale unora dintre competențe sprijină dezvoltarea elementelor altor competențe. Corelarea competențelor-cheie cu domeniile, finalitățile și activitățile EÎE asigură coerența și relevanța procesului nonformal, facilitând dezvoltarea competențelor necesare integrării sociale, personale și profesionale a beneficiarilor. Aceasta se realizează prin activități extrașcolare diversificate, adaptate intereselor și nevoilor elevilor.

Această corelare permite ca rezultatele educației extrașcolare să fie recunoscute ca parte integrantă a procesului de formare prevăzut de *Cadrul de referință al Curriculumului Național* [7], prin asigurarea

relevanței, coerenței și eficienței procesului educațional nonformal, valorificându-l în atingerea finalităților educației generale.

Acestea sunt definite în documentele curriculare specifice învățământului extrașcolar, curriculumului de bază: competențe pentru EÎE și reflectă orientarea educației contemporane către dezvoltarea creativității, a spiritului de inițiativă, a gândirii critice, a competențelor digitale, a stilului de viață activ și sănătos, precum și a capacității de relaționare și adaptare la diverse contexte socio-culturale (conform Tabelului din Anexa 3.3.).

Competențele generale și competențele specifice aferente domeniilor *Arte, Sport, STEM, Turism și Agrement*, descrise în *Tabelul 3.3* constituie repere esențiale pentru structurarea ofertelor educaționale extrașcolare.

Tabelul 3.3. Competențele generale și competențele specifice aferente domeniilor EÎE

Domeniul	Competență generală	Competențe specifice
Cultură și Societate	Dezvoltarea identității culturale, a gândirii critice și reflexive, a respectului pentru diversitatea culturală și a capacității de apreciere a valorilor culturale și estetice.	• identificarea și explicarea fenomenelor culturale și sociale; • analiza critică a informațiilor despre cultură și societate; • manifestarea identității culturale personale și naționale; • respectarea diversității culturale și promovarea dialogului intercultural; • participarea activă la viața culturală și socială a comunității; • utilizarea diferitelor forme de expresie culturală și artistică.
Arte	Dezvoltarea capacității de exprimare artistică și estetică prin utilizarea creativă a limbajelor artistice specifice.	• utilizarea elementelor de limbaj artistic; • realizarea creațiilor artistice individuale și colective; • interpretarea și valorificarea produselor artistice; • manifestarea creativității și a sensibilității estetice.
Știință, Tehnică și Tehnologii	Dezvoltarea gândirii științifice, tehnologice și ingineresti prin aplicarea cunoștințelor în contexte practice și interdisciplinare.	• utilizarea responsabilă a tehnologiilor digitale și a instrumentelor tehnice; • realizarea experimentelor și proiectelor tehnico-științifice; • rezolvarea problemelor prin gândire logică și critică; • aplicarea cunoștințelor în situații reale.
Sport, Turism și Agrement	Dezvoltarea capacităților motrice, a deprinderilor de practicare responsabilă a activităților sportive, turistice și recreative, precum și a comportamentelor orientate spre sănătate, securitate, fair-play, cooperare, protecția mediului și valorificarea activă a timpului liber	• aplicarea tehnicilor și regulilor activităților sportive; • dezvoltarea capacităților fizice și motrice; • manifestarea spiritului de echipă și a fair-play-ului; • adoptarea comportamentelor orientate spre sănătate și bunăstare. • utilizarea tehnicilor de orientare și deplasare; • cunoașterea patrimoniului natural și cultural; • aplicarea comportamentelor ecologice responsabile; • participarea la activități turistice educaționale; • participarea la activități recreative și de grup; • manifestarea comportamentului social adecvat; • dezvoltarea creativității și inițiativei; • valorificarea constructivă a timpului liber.

3.3. Conținuturi specifice educației și învățământului extrașcolar: teme cross-curriculare

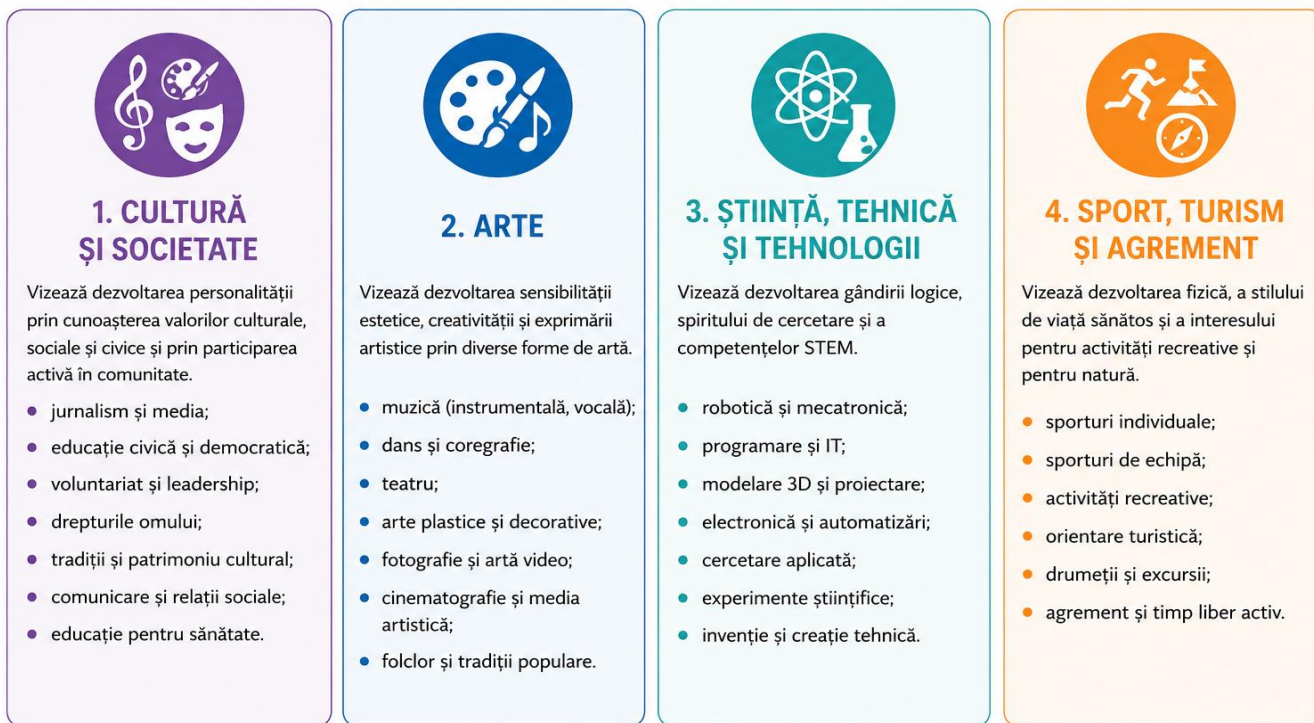
Conținuturile curriculare reprezintă ansamblul cunoștințelor, abilităților, atitudinilor, valorilor și experiențelor de învățare selectate și organizate în vederea realizării finalităților educaționale. În contextul educației și învățământului extrașcolar, acestea sunt orientate spre dezvoltarea integrală a personalității copilului și tânărului, valorificarea potențialului individual și formarea competențelor necesare integrării active în societate.

Spre deosebire de învățământul formal, conținuturile curriculare ale educației extrașcolare se caracterizează prin flexibilitate, interdisciplinaritate și adaptabilitate la interesele, aptitudinile și nevoile beneficiarilor. Acestea sunt proiectate astfel încât să ofere experiențe autentice de învățare, bazate pe participare activă, explorare, creativitate și colaborare.

În Republica Moldova, conținuturile curriculare ale EÎE sunt elaborate în conformitate cu prevederile Codului educației și ale documentelor curriculare naționale, fiind centrate pe formarea competențelor-cheie și pe promovarea învățării pe tot parcursul vieții.

Curriculumul pentru EÎE din Republica Moldova este structurat pe domenii educaționale care permit valorificarea diverselor interese și aptitudini ale copiilor și tinerilor, conform figurei 3.2.

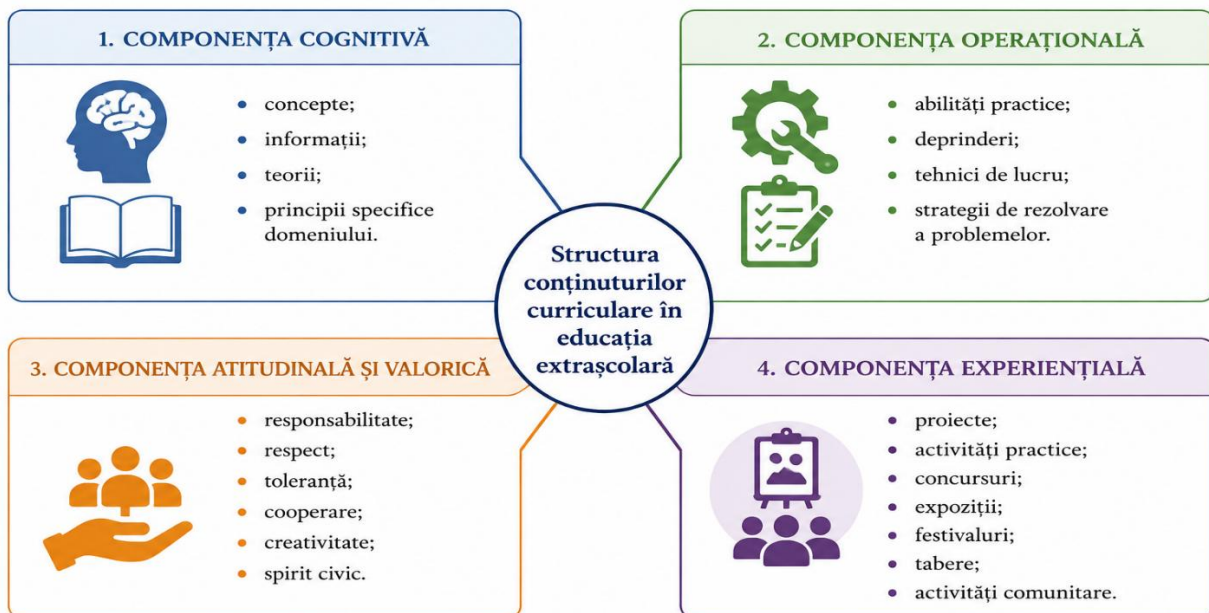
DOMENIILE EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR

Notă. Elaborat în baza Curriculumului pentru educația extrașcolară (MEC, Republica Moldova) și a Codului educației al Republicii Moldova nr. 152/2014.

Figura 3.2. Domeniile curriculare ale educației și învățământului extrașcolar

Conținuturile curriculare din educația extrașcolară sunt organizate în funcție de finalitățile educaționale și competențele urmărite, conform Figurai 3.3.

Notă. Elaborată în baza Curriculumului pentru educația extrașcolară (MEC, Republica Moldova) și a Codului educației al Republicii Moldova nr. 152/2014.

Figura 3.3. Structura conținuturilor curriculare în educația extrașcolară

Organizarea conținuturilor se realizează modular, permițând adaptarea programelor educaționale la specificul instituției și la nevoile beneficiarilor. Conținuturile EÎE sunt proiectate pentru a contribui la dezvoltarea competențelor-cheie prevăzute în documentele europene și naționale, conform Tabelului 3.4.

Tabelul 3.4. Corelarea conținuturilor curriculare cu competențele-cheie

Competență-cheie	Exemple de conținuturi extrașcolare
Competențe de comunicare	Dezbateri, jurnalism, teatru, oratorie
Competențe multilingve	Cluburi de limbi străine, proiecte interculturale
Competențe STEM	Robotică, programare, experimente
Competențe digitale	Multimedia, design digital, educație media
Competențe personale și sociale	Leadership, dezvoltare personală, voluntariat
Competențe civice	Proiecte comunitare, participare democratică
Competențe antreprenoriale	Mini-companii, proiecte economice
Competențe culturale	Muzică, dans, arte plastice, patrimoniu cultural

Această abordare facilitează dezvoltarea integrată a personalității și asigură relevanța educației extrașcolare pentru viața personală, socială și profesională. Proiectarea conținuturilor curriculare în educația extrașcolară se realizează în baza următoarelor principii:

- centrarea pe beneficiar;
- flexibilitatea și adaptabilitatea programelor;
- interdisciplinaritatea;
- caracterul practic-aplicativ;
- orientarea spre competențe;
- valorificarea experienței personale;
- promovarea incluziunii și echității;
- colaborarea cu familia și comunitatea.

În acest context, conținuturile nu reprezintă doar informații de transmis, ci experiențe educaționale complexe care contribuie la dezvoltarea competențelor cognitive, sociale, culturale, civice, digitale și antreprenoriale ale beneficiarilor.

Conținuturile curriculare ale educației și învățământului extrașcolar constituie elementul central, acțiune și valori, al procesului educațional nonformal, asigurând formarea competențelor-cheie și dezvoltarea armonioasă a personalității. Prin diversitatea domeniilor și flexibilitatea organizării, acestea răspund nevoilor individuale ale copiilor și tinerilor și contribuie la realizarea obiectivelor educaționale ale Republicii Moldova în contextul societății bazate pe cunoaștere.

Temele cross-curriculare în EÎE reflectă priorități educaționale actuale și contribuie la formarea competențelor transversale necesare integrării active în societate. Acestea devin componente sistemice ale ofertei educaționale, fiind abordate în mod transversal și contextualizat.

În cadrul activităților extrașcolare, temele cross-curriculare sunt abordate într-o manieră flexibilă și aplicativă, prin proiecte, ateliere, activități de voluntariat și inițiative comunitare. Această abordare favorizează învățarea experiențială și dezvoltarea gândirii critice, a spiritului civic și a responsabilității sociale. Instituționalizarea acestor teme favorizează dezvoltarea competențelor transversale și susține orientarea educației extrașcolare către provocările societății contemporane, precum cetățenia activă, dezvoltarea durabilă și educația digitală, descrise în Tabelul 3.5.

Tabelul 3.5. Integrarea temelor cross-curriculare în tipurile de instituții de EÎE

Tip instituție	Exemple de teme cross-curriculare	Modalități de integrare
Case/centre de creație, cultură și arte	Cultură pentru dezvoltare personală și socială; Diversitate culturală; Mediu și sustenabilitate	Proiecte artistice tematice (expoziții, spectacole, festivaluri) cu mesaj social sau ecologic; ateliere de colaborare interculturală; dezbateri și prezentări pe teme de responsabilitate civică
Școli de Arte (muzică,	Cultură artistică; Educație civică și valori; Diversitate	Lecții și ateliere integrate cu tematică socială și culturală; proiecte de artă participativă cu comunitatea;

teatru, arte plastice, dans)	culturală	expoziții și spectacole care promovează valori sociale, drepturile omului și diversitatea culturală
Centre științifice și tehnologice	Tehnologie, TIC și antreprenariat; Mediu și sustenabilitate	Experimente științifice cu impact ecologic; proiecte STEM interdisciplinare integrate cu educația civică; hackathoane și concursuri tematice de inovație socială
Școli de sport	Sănătate și stil de viață activ; Educație civică; Fair-play și colaborare	Activități sportive care promovează valori precum respectul, colaborarea și fair-play-ul; campanii de informare privind sănătatea și stilul de viață activ; evenimente sportive tematice legate de comunitate sau mediu
Centre de tineret și voluntariat	Educație civică; Drepturile copilului; Mediu și sustenabilitate	Proiecte de voluntariat comunitar; campanii de responsabilitate socială și ecologică; activități de advocacy și sensibilizare pe teme sociale
Biblioteci și centre de lectură extrașcolară	Cultura lecturii; Diversitate culturală; Educație civică	Cluburi de lectură tematice; dezbateri și cercuri de discuție pe teme transversale; proiecte de creație literară cu impact social

Observații metodologice:

1. Școlile de Arte (muzică, teatru, arte plastice, dans) se concentrează pe integrarea temelor cross-curriculare prin activități artistice cu valoare socială și culturală, implicând beneficiarii în proiecte care dezvoltă empatie, responsabilitate și sensibilitate culturală.
2. Școlile de Sport integrează temele prin activități fizice care promovează valori sociale, sănătate și colaborare, combinând exercițiul fizic cu educația civică și dezvoltarea competențelor sociale.
3. În toate tipurile de instituții, integrarea temelor transversale se face prin proiecte interdisciplinare, experiențe practice și evaluare holistică, asigurând coerența educațională și dezvoltarea competențelor multiple.
4. Integrarea STEM cu temele cross-curriculare contribuie la formarea competențelor-cheie, la dezvoltarea gândirii critice și la responsabilizarea elevilor față de societate și mediu, transformând învățarea într-un proces relevant, aplicativ și orientat spre viitor.
5. Domeniul Turism și Agrement, integrat cu temele cross-curriculare, contribuie la formarea unei personalități active, responsabile și conectate la mediul natural și socio-cultural, valorificând educația extrașcolară ca spațiu al învățării autentice și durabile.

3.4. Referințe metodologice ale educației și învățământului extrașcolar (principii, forme, strategii, metode)

Învățarea în contextul educației și învățământului extrașcolar se fundamentează pe principii pedagogice care asigură dezvoltarea armonioasă, activă și responsabilă a copiilor și tinerilor. Aceste

principii reflectă caracterul nonformal și experiențial al educației extrașcolare, promovând implicarea activă a beneficiarilor, autonomia în procesul de învățare și dezvoltarea competențelor-cheie necesare pentru adaptarea la dinamica societății contemporane și a competențelor generale pe domenii ale educației și învățământului extrașcolar.

Învățarea și educația extrașcolară ca parte a învățământului general are la bază principiile fundamentale ale educației, stabilite prin Codul Educației (Tabelul 3.6.). Totodată, Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova (2021) propune un sistem de legități și principii privind EÎE, conform Tabelului din Anexa 2.

Tabelul 3.6. Principiile învățării în domeniul extrașcolar

Nr.	Principiul	Conținut esențial	Corelarea cu prevederile Codului educației și ale CRCN
1	<i>Învățarea activă și participativă</i>	Beneficiarul învață prin acțiune, explorare, cooperare și implicare directă în activități educaționale relevante.	CRCN: abordare centrată pe formarea competențelor și pe rolul activ al beneficiarului în procesul de învățare.
2	<i>Învățarea prin experiență</i>	Activități bazate pe proiecte, ateliere, jocuri educaționale, cercetare și experiențe practice.	CRCN: abordare constructivistă și contextualizată a învățării.
3	<i>Individualizarea și diferențierea învățării</i>	Respectarea particularităților individuale, a ritmului, nivelului și stilului de învățare ale fiecărui beneficiar.	Codul educației: promovarea educației centrate pe beneficiar și a egalității de șanse.
4	<i>Dezvoltarea competențelor-cheie și a competențelor transversale</i>	Formarea competențelor sociale, civice, culturale, digitale, antreprenoriale și de învățare pe tot parcursul vieții.	CRCN: sistemul competențelor-cheie ca finalitate a educației.
5	<i>Motivația intrinsecă pentru învățare</i>	Învățarea este susținută de interes, relevanță, curiozitate și implicare personală.	Codul educației și CRCN: stimularea motivației pentru învățarea pe tot parcursul vieții.
6	<i>Evaluarea formativă și dezvoltativă</i>	Autoevaluare, feedback constructiv, reflecție și accent pe progresul individual al beneficiarului.	CRCN: evaluare pentru învățare și pentru dezvoltarea competențelor.

3.5. Particularitățile evaluării în educație și învățământul extrașcolar

Evaluarea rezultatelor învățării în educația extrașcolară constituie un proces sistematic, continuu și preponderent formativ, orientat spre măsurarea progresului beneficiarilor, valorizarea performanțelor individuale și optimizarea demersului educațional. Aceasta nu se limitează la constatarea nivelului de achiziție, ci urmărește dezvoltarea integrală a competențelor, sprijinirea învățării active și stimularea

auto-reflecției.

Prin funcțiile sale, evaluarea: reflectă gradul de dezvoltare a competențelor-cheie și a celor specifice domeniului de activitate; susține implicarea activă a beneficiarilor în propriul parcurs de formare; asigură un feed-back constructiv, continuu și argumentat pentru cadrele didactice, beneficiari și părinți; contribuie la fundamentarea deciziilor privind ajustarea curriculumului, strategiilor de predare-învățare și a activităților educaționale.

Evaluarea rezultatelor învățării în mediul extrașcolar se bazează pe un set de principii care garantează coerența și relevanța procesului evaluativ. Principiul *centrării pe beneficiar* vizează raportarea evaluării la progresul individual și la particularitățile de vârstă și dezvoltare ale copiilor și tinerilor. *Transparența și claritatea* presupun comunicarea criteriilor, indicatorilor și metodelor de evaluare către beneficiari și părinți. Principiul *formativității* conferă evaluării un rol de sprijin și reglare a învățării, nu doar de constatare a rezultatelor.

Totodată, evaluarea respectă principiile *incluziunii și echității*, adaptându-se nevoilor și posibilităților tuturor participanților, precum și pe cele ale *obiectivității și validității*, prin utilizarea unor instrumente care măsoară real competențele vizate. *Continuitatea și periodicitatea* asigură caracterul permanent al evaluării, integrat în desfășurarea activităților. În contextul educației extrașcolare, evaluarea are caracter *preponderent facultativ și neformalizat*, fiind orientată spre stimulare și motivare, nu spre notare, cu excepția instituțiilor specializate (școli de muzică, arte și arte plastice).

Cadrul metodologic al evaluării rezultatelor învățării este structurat pe mai multe dimensiuni. O primă dimensiune o constituie evaluarea competențelor-cheie și transversale. Aceasta include: competențele de alfabetizare și multilingvism, vizând capacitatea de a înțelege și comunica eficient; cele STEM și digitale, orientate spre rezolvarea de probleme, gândire critică și utilizarea tehnologiei; competențele sociale și civice, care vizează colaborarea, responsabilitatea și implicarea comunitară; competențele artistice și culturale, centrate pe creativitate, expresivitate și sensibilitate estetică; precum și competențele antreprenoriale și de învățare autonomă, referitoare la inițiativă, planificare și autoevaluare.

O altă dimensiune este evaluarea diferențiată pe niveluri ISCED, având în vedere caracterul transversal al educației extrașcolare. Astfel, pentru nivelurile **ISCED 0–1**, evaluarea este orientată spre observarea progresului și a gradului de implicare în activități. Pentru **ISCED 2–3**, evaluarea combină autoevaluarea, evaluarea formativă și evaluarea prin proiecte. La nivelurile **ISCED 4–5**, accentul cade pe proiecte complexe, portofolii și prezentări integrate.

În educația extrașcolară se utilizează o varietate de metode și strategii de evaluare, adaptate specificului activităților și vârstei beneficiarilor. Evaluarea formativă asigură feed-back permanent pe

parcursul activităților, iar evaluarea sumativă permite aprecierea progresului la finalul unui modul sau proiect. Autoevaluarea și reflecția sunt susținute prin jurnale, portofolii și rapoarte de progres, iar evaluarea reciprocă favorizează învățarea prin schimb de feed-back între participanți.

De asemenea, se recurge la observația sistematică pentru monitorizarea comportamentului și implicării beneficiarilor, la evaluarea prin proiecte și produse finale (lucrări, creații, prezentări, prototipuri, performanțe), precum și la forme de testare alternativă, precum chestionare, quiz-uri digitale și exerciții aplicative. (Tabelul 3.7.)

Tabelul 3.7. Evaluarea la nivel de Centre de creație (și alte structuri cu funcții similare) și Certificarea rezultatelor învățării în Școli de Arte (muzică, teatru, arte plastice și dans)

Componenta	Centre de creație și alte structuri cu funcții similare	Școli de Arte (muzică, teatru, arte plastice și dans)
Evaluarea rezultatelor	Evaluarea reprezintă un ansamblu de acțiuni sistemice prin care se analizează și se apreciază activitatea copiilor și tinerilor. Evaluarea activității copiilor poate fi realizată prin observare sistematică, autoevaluare, feedback verbal, precum și prin portofoliul individual, care include: lucrări, diplome, certificate și alte înscrisuri obținute pe perioada frecventării activităților extrașcolare; produse realizate (desene, obiecte, texte, înregistrări audio-video), schițe și etape intermediare, reflecții ale copilului; expoziții, activități cultural-artistice, concursuri, festivaluri, prezentări și materiale media. Instituția, împreună cu partenerii educaționali, poate stimula performanța copiilor și tinerilor la nivel local, național și internațional prin acordarea de premii, oferite de consiliile reprezentative ale părinților, agenți economici, fundații științifice și culturale, precum și de comunitatea locală.	Evaluarea rezultatelor învățării este obligatorie și se realizează pe parcursul anului de studii prin: colocvii/colocvii tehnice, examene de promovare, examene de absolvire, testări, vizionări, spectacole, recitaluri etc., în conformitate cu metodologia de organizare și desfășurare a evaluării competențelor elevilor în instituțiile de învățământ extrașcolar artistic complementar – Școli de Arte (muzică, teatru, arte plastice, dans).
Finalizarea studiilor / certificarea	Certificarea studiilor nu este obligatorie și nu este asigurată în mod formal.	Certificarea studiilor este asigurată pentru toți elevii care au parcurs integral programul de studii, conform Planului-cadru de învățământ. După susținerea examenelor de absolvire, conform profilului ales, elevii obțin Certificatul de competență artistică. Acest certificat permite continuarea studiilor în instituții de învățământ de profil, în condițiile stabilite de acestea.

Evaluarea în EÎE este centrată pe dezvoltarea competențelor și pe progresul individual al beneficiarilor, având caracter predominant formativ și reflexiv. Aceasta urmărește nu doar rezultatele imediate, ci și impactul educațional pe termen mediu și lung.

Rezultatele obținute pot fi valorificate prin micro-certificări, badge-uri educaționale sau certificate de competență, contribuind la recunoașterea învățării nonformale în parcursul educațional al beneficiarilor.

Instrumentarul de evaluare în EÎE este structurat pentru a susține multiple dimensiuni ale evaluării conform Figurii 3.4.

Figura 3.4. Instrumentarul de evaluare în EÎE

În contextul educației și învățământului extrașcolar, evaluarea trebuie să evidențieze nu doar acumularea de cunoștințe, ci mai ales capacitatea elevului de a aplica practic competențele dobândite în situații artistice, sociale și creative reale. Astfel, instrumentele de evaluare sunt: observarea sistematică, fișa de evaluare practică, portofoliul educațional/artistic, proiectul artistic, autoevaluarea și reflecția, evaluarea prin produs artistic.

Caracterul aplicativ poate fi demonstrat prin următorii indicatori generali:

- Artistic - utilizează competențele în activități scenice reale;
- Practic - execută independent sarcini și exerciții;
- Social - cooperează eficient în activități colective;
- Creativ - creează produse artistice originale;
- Cultural - valorifică tradițiile și patrimoniul cultural;
- Comunicare - prezintă și argumentează propriile creații;
- Personal - manifestă autonomie și responsabilitate;

3.6. Tipologia documentelor curriculare pentru educație și învățământul extrașcolar: Cadru de referință, paln-cadru, curricula pentru învățământul extrașcolar, proiecte educaționale, ghiduri metodologice

EÎE din Republica Moldova sunt reglementate printr-un ansamblu de acte normative și documente curriculare care stabilesc cadrul juridic, curricular și metodologic al activităților educative nonformale. Tipologia documentelor curriculare extrașcolare reflectă orientarea sistemului educațional spre formarea competențelor, dezvoltarea intereselor și aptitudinilor elevilor și promovarea educației pe tot parcursul vieții.

Un document curricular de referință este *CRCN (2025)*, aprobat prin ordin al Ministerului Educației și Cercetării. Acesta fundamentează concepția curriculară generală, promovează abordarea centrată pe competențe și asigură coerența dintre educația formală, nonformală și extrașcolară, orientând elaborarea documentelor curriculare de nivel de profil. Organizarea și funcționarea instituțiilor de educație extrașcolară sunt reglementate prin *Regulamentele-cadru privind organizarea și funcționarea instituțiilor de educație extrașcolară (centre de creație, palate ale copiilor etc.)*, precum și prin *Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ extrașcolar*. Aceste documente stabilesc tipurile de instituții, formele de organizare a activităților, structura managerială și drepturile beneficiarilor.

În domeniul sportului, cadrul normativ este completat de *Legea nr. 110 din 22.05.2025 cu privire la educația fizică și sport*, care reglementează organizarea activităților sportive și fundamentează documentele curriculare aplicabile instituțiilor extrașcolare cu profil sportiv.

Concepția curriculară este aliniată și documentelor internaționale asumate de Republica Moldova, precum *Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă (ODD 4 – Educație de calitate)*, *Cadrul european al competențelor-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* și *documentele UNESCO privind educația nonformală*, inclusiv *Busola 2030* [4], care influențează orientarea competențială a curriculumului extrașcolar.

1. Documente curriculare la nivel de domeniu/ profil

Documentele curriculare de nivel de profil sunt elaborate în conformitate cu documentele de nivel național și particularizează prevederile generale la specificul fiecărui domeniu al educației extrașcolare.

În domeniul sportiv, un document curricular de bază este *Curriculumul de bază pentru școli sportive, domeniul Sport, Turism și Agrement*, aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum la data de 06.07.2021 și prin Ordinul MECC nr. 914 din 16.07.2021. Acest document stabilește finalitățile, competențele specifice și conținuturile educaționale pentru activitățile sportive extrașcolare.

Funcționarea instituțiilor cu profil sportiv este reglementată prin *Regulamentul de organizare și funcționare a școlilor sportive*, care detaliază formele de instruire și cerințele privind evaluarea competențelor elevilor.

În domeniul artistic, activitatea instituțiilor extrașcolare artistice complementare este reglementată prin *Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ extrașcolar artistic complementar – școli de arte (muzică, teatru, arte plastice, dans)*. Evaluarea competențelor elevilor în acest domeniu este reglementată prin *Metodologia de organizare și desfășurare a evaluării competențelor elevilor în instituțiile de învățământ extrașcolar artistic complementar – școli de arte*, document care stabilește criteriile, formele și instrumentele de evaluare.

Prin corelarea documentelor curriculare de nivel național (cadru) cu documentele curriculare de nivel de profil/domeniu, EÎE din Republica Moldova beneficiază de un cadru normativ coerent, care asigură unitatea de viziune, flexibilitatea aplicării și orientarea educației nonformale spre formarea competențelor și dezvoltarea personală a elevilor.

Planul-cadru de învățământ extrașcolar artistic complementar elaborat în baza CREÎE, oferă structura generală pentru organizarea activităților educaționale extrașcolare, stabilind domeniile de formare și tipurile de programe. Acesta asigură un echilibru între coerență și flexibilitate, permițând instituțiilor să-și adapteze oferta educațională la nevoile și interesele beneficiarilor. Prin intermediul planului-cadru, educația extrașcolară devine un spațiu de inovare pedagogică, orientat spre rezultate ale învățării și dezvoltarea competențelor.

Planul-cadru de învățământ extrașcolar artistic complementar reprezintă un instrument- cheie al instituționalizării CREÎE, deoarece operationalizează principiile și orientările acestuia în structuri curriculare clare. Prin aplicarea planului-cadru, instituțiile asigură coerența programelor extrașcolare, transparența ofertei educaționale și comparabilitatea rezultatelor învățării, menținând în același timp flexibilitatea necesară adaptării la specificul beneficiarilor.

Instituțiile de învățământ extrașcolar artistic complementar își pot propune planuri de învățământ personalizate (fără a diminua numărul total de ore planificat), având la bază prezentul Plan-cadru. Planurile de învățământ personalizate vor fi elaborate, avizate, aprobate la nivel de instituție și de autoritate a administrației publice locale. Planul-cadru elaborat la nivel de instituții și prezentate pentru avizare, se pot

aplica numai în cazurile în care sunt întrunite următoarele condiții:

1. Sunt planificate/identificate surse financiare suficiente de către administrația instituției de învățământ și administrația publică locală;
2. Instituția de învățământ dispune de cadre didactice/specialiști calificați și competenți în domeniul/profilul selectat;
3. Există baza materială, care permite organizarea eficientă a procesului educațional;
4. Există avizul administrației publice locale și aprobarea Ministerului Educației și Cercetării.

Autoritățile administrației publice locale de specialitate în domeniul învățământului/direcțiile/secțiile cultură de profil, avizează Planurile de învățământ al instituțiilor din subordine, ținând cont de numărul total de ore acordat/pe discipline, numărul de unități salariale existente, în limita bugetului aprobat. Calculele urmează a fi realizate conform bugetului instituției planificat pentru un an de studii. Administrația instituției determină numărul de grupuri, conform specificului disciplinelor (de grup/individual), numărul total al elevilor, care vor studia disciplinele respective și unitățile salariale disponibile.

Modificările/adaptările posibile ce vizează numărul de ore planificate pentru o disciplină, pot fi realizate fără schimbarea numărului total de ore planificate, pentru specialitatea respectivă, din contul altor discipline, în următoarele cazuri:

1. Elevii se pregătesc pentru concerte, concursuri/spectacole/festivaluri, expoziții/recitaluri, etc.,
2. Elevii nu dispun de timp suficient și/sau condiții în vederea exersărilor individuale și/sau pregătirea temelor pentru acasă.

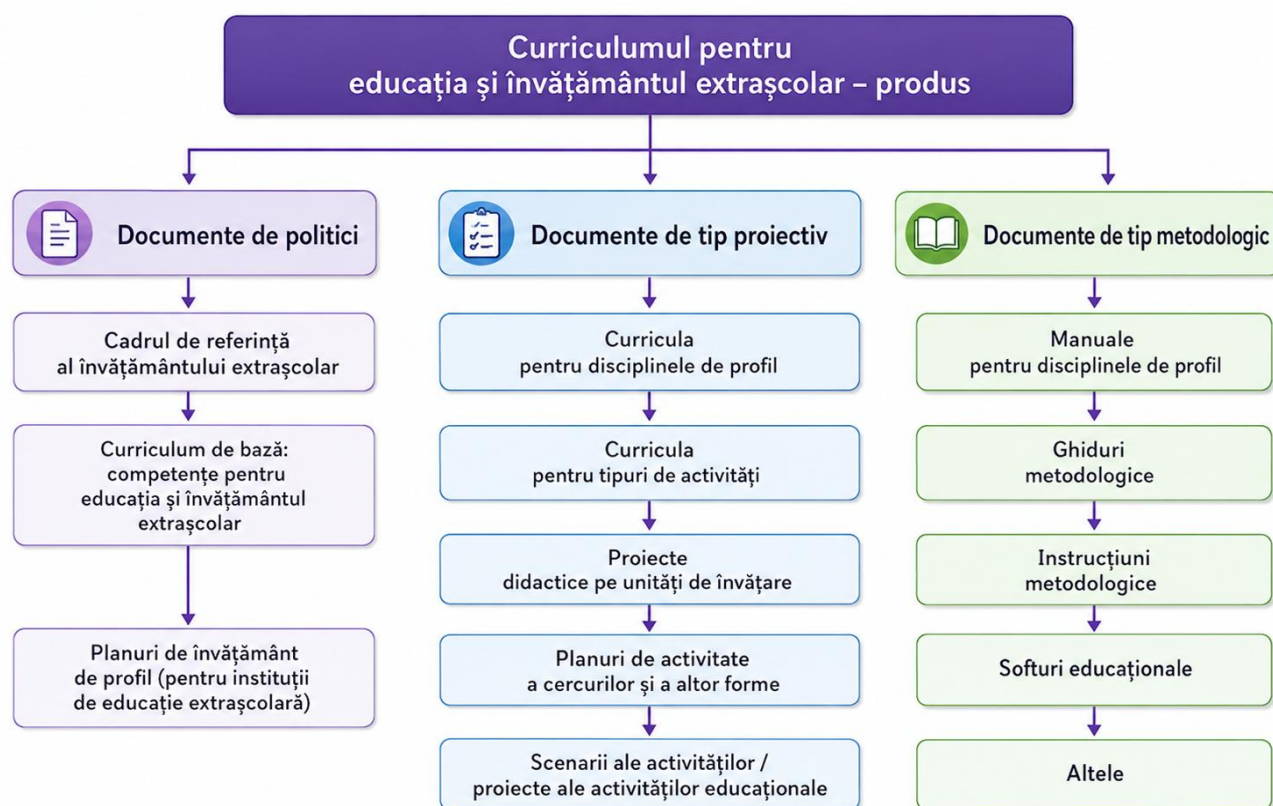
Orele de grup/colective pot fi redistribuite, astfel, ca să acopere necesitățile și activitățile planificate (repetițiile colective, activitățile realizate în comun cu maestrul de concert), ținând cont de specificul instituției, amplasarea acesteia, alte particularități, locale/zonale/regionale. Se consideră absolvenți ai cursului integral pentru profilul Arta Muzicală, elevii care au absolvit 7 clase, în baza programului de studii de 7 ani și elevii care au absolvit 5 clase, în baza programului de 5 ani. Pentru Arta Teatrală și Arta Coregrafică, elevii care au absolvit 5 clase, în baza programului de studii de 5 ani, iar Arte Plastice, elevii care au absolvit 4 clase, în baza programului de studii de 4 ani. Instituțiile pot înmatricula elevi la treapta pregătitoare, și înscrie elevi la treapta pre-profesională pentru absolvenți și grupe pentru adulți, în limita numărului de locuri disponibile (în baza cererilor depuse).

Taxa de studii este calculată de către Administrația Publică Locală, în conformitate cu legislația în vigoare. Norma didactică pentru profesori și maeștri de concert este stabilită conform cadrului legal în vigoare.

În contextul societal contemporan, caracterizat de dinamica rapidă a cunoștințelor și tehnologiilor,

curricula extrașcolare inovativă realizează conexiunea funcțională cu alte componente ale Curriculumului Național și permit integrarea competențelor-cheie, a competențelor generale pe domeniile educației și învățământului extrașcolar, dezvoltarea gândirii critice, a creativității, abilităților digitale și aptitudinilor socio-emoționale ale beneficiarilor, pe baza principiilor educației nonformale.

Prin elaborarea Curriculumului de bază: competențe pentru EÎE (2020) și a Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova (2021), s-a asigurat instituirea unui cadru conceptual, curricular și metodologic unitar pentru educația extrașcolare, bazat pe abordarea prin competențe, corelat cu Curriculumul Național și orientat spre creșterea calității, relevanței și eficienței procesului educațional nonforma. Din perspectiva politicilor educaționale, aceste documente au asigurat armonizarea educației nonformale cu educația formală, prin delimitarea și argumentarea clară a rolului, statutului și funcțiilor educației și ale învățământului extrașcolar în cadrul sistemului de învățământ general și al educației nonformale.

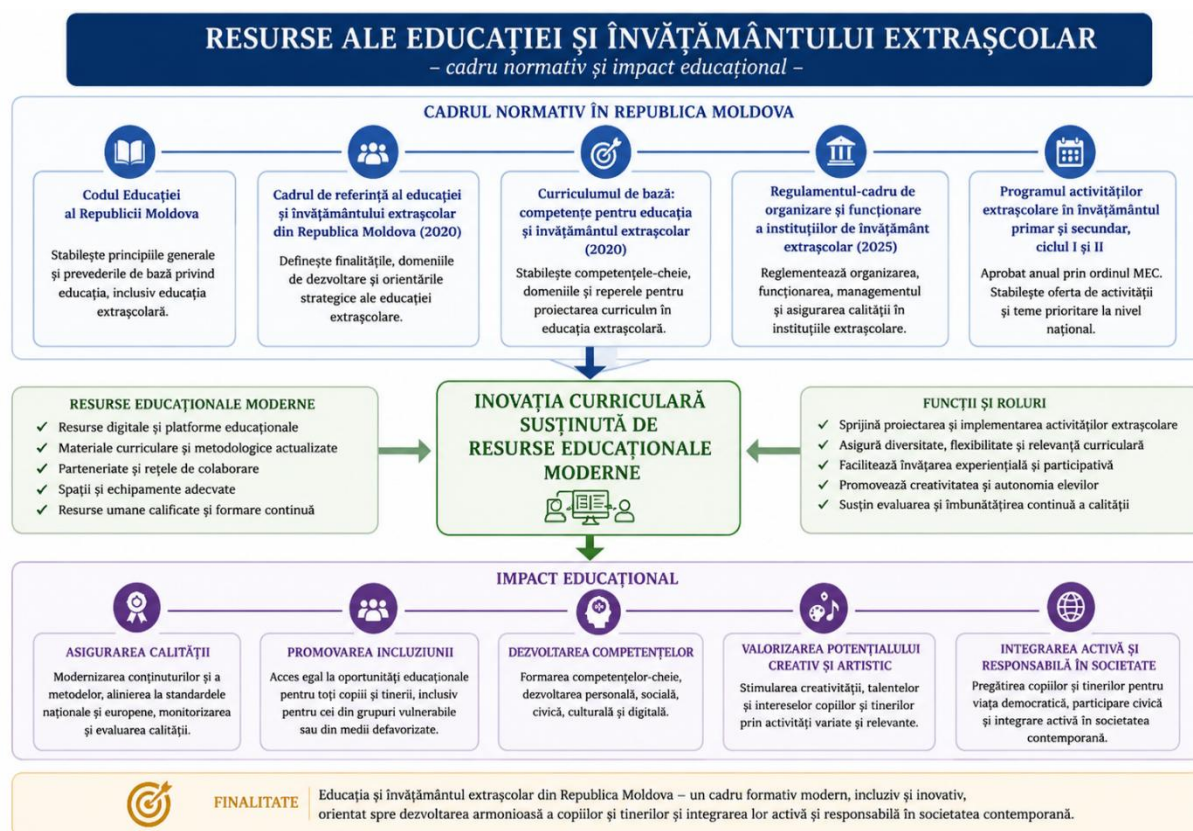
Figura 3.5. Curriculumul pentru EÎE – produs [4]

Curriculumul pentru EÎE, conform Figurei 3.5., considerat ca sistem de produse, reprezintă un ansamblu de documente curriculare specifice educației nonformale, în care sunt fundamentate, planificate și explicate finalitățile, conținuturile și direcțiile de organizare a activităților desfășurate în instituțiile de educație extrașcolară sau în alte structuri care oferă servicii educaționale extrașcolare.

Următoarele politici de inovare curriculară în EÎE vor contribui la eficientizarea capacității de

implementare a documentelor menționate, în vederea consolidării acestora la nivel de procese educaționale, al subsistemului extrașcolar și al sistemului educațional în ansamblu, prin: *configurarea unui cadru teleologic coerent al educației și învățământului extrașcolar*; corelarea sistemului de finalități ale învățământului formal cu cele ale educației și învățământului nonformal; racordarea la competențele-cheie pentru educația pe parcursul întregii vieți, conform Recomandării *Consiliului Uniunii Europene* (Bruxelles, 22 mai 2018); asigurarea coerenței dintre diferitele categorii de competențe.

Resursele educaționale în EÎE sunt stabilite prin: „*Codul Educației al Republicii Moldova*”, „*Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova*” (2020) și „*Curriculumul de bază: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar*” (2020), „*Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ extrașcolar*” (2025), „*Programul activităților extrașcolare în învățământul primar și secundar, ciclul I și II*”, aprobat anual prin ordinul MEC, conform Figurei 3.6.

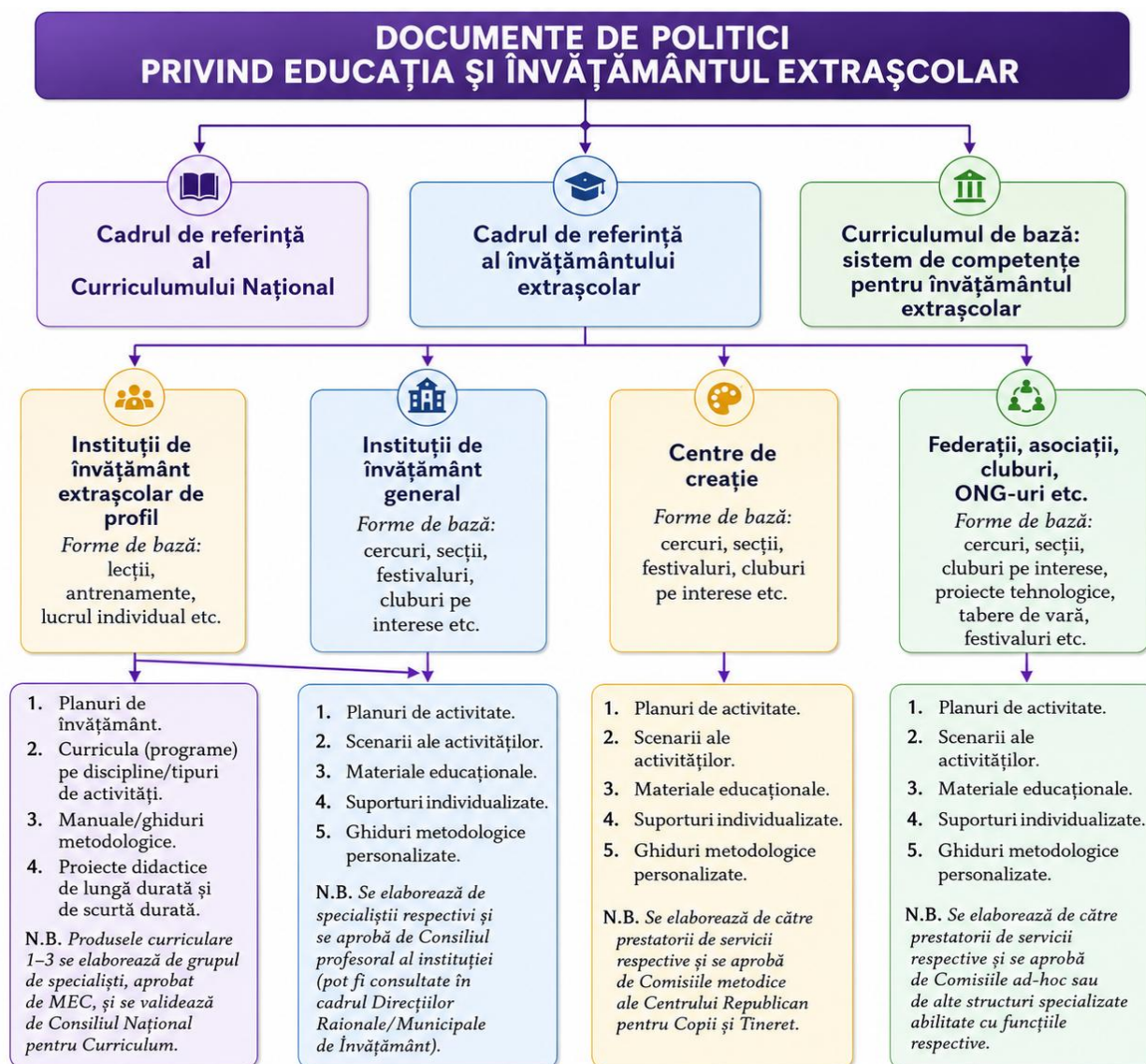

Figura 3.6. Resursele educaționale în EÎE

În abordarea curriculară a EÎE, produsele curriculare sunt organizate în trei mari categorii: documente cu caracter reglator, documente cu caracter proiectiv și documente cu caracter metodologic.

Din perspectiva politicilor educaționale, utilizarea și dezvoltarea resurselor educaționale în EÎE contribuie la diversificarea ofertelor educaționale, la creșterea accesibilității și echității educației, la

personalizarea parcursurilor de învățare și la consolidarea legăturii dintre educația formală, nonformală și informală. În acest sens, resursele educaționale contemporane, prezentate în Figura 3.7., constituie un factor strategic pentru inovarea curriculară, digitalizarea educației și adaptarea educației și învățământului extrașcolar la cerințele societății cunoașterii și ale învățării pe parcursul întregii vieți.

Figura 3.7. Sistemul de produse curriculare privind EÎE în raport cu formele de organizare [4]

În Republica Moldova, inovația curriculară, susținută de resurse educaționale moderne și de politicile promovate de Ministerul Educației și Cercetării, se constituie ca un instrument esențial pentru asigurarea calității educației extrașcolare. Aceasta contribuie la modernizarea conținuturilor și a strategiilor didactice, la digitalizarea procesului educațional și la diversificarea ofertelor educaționale în instituțiile de învățământ extrașcolar. În același timp, promovează incluziunea educațională, echitatea și accesul egal la oportunități de dezvoltare pentru toți copiii și tinerii, inclusiv pentru cei din grupuri vulnerabile sau din

medii defavorizate.

Prin corelarea cu standardele educaționale naționale și cu tendințele europene în domeniu, inovația curriculară sprijină formarea competențelor-cheie, dezvoltarea personală și socială, precum și valorizarea potențialului artistic și creativ al elevilor. Astfel, educația extrașcolară din Republica Moldova devine un cadru formativ complex, orientat spre pregătirea copiilor și tinerilor pentru integrarea activă, responsabilă și adaptabilă în societatea contemporană.

4. CADRUL MANAGERIAL AL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR

În contextul transformărilor sociale, culturale și tehnologice din ultimele decenii, necesitatea unui management performant al instituțiilor extrașcolare devine tot mai evidentă, întrucât aceste instituții contribuie semnificativ la dezvoltarea personală, socială, vocațională și creativă a elevilor.

Conform CREÎE, managementul educației și învățământului extrașcolar se bazează pe anumite principii interconectate care asigură coerența, eficiența și adaptabilitatea activităților educative la nevoile elevilor și la contextul comunitar.

Funcțiile și responsabilitățile fiecărei structuri manageriale sunt stabilite prin cadrul normativ și prin statutul instituțional care îi reglementează activitatea. În acest context, managementul resurselor financiare din domeniul educației și învățământului extrașcolar este influențat semnificativ de forma de organizare și de statutul juridic al instituțiilor prestatoare de servicii educaționale, acestea fiind încadrate fie în sectorul public, fie în cel privat.

Managementul educațional reprezintă cadrul conceptual și metodologic general care reglementează organizarea, coordonarea, monitorizarea și dezvoltarea sistemului educațional în ansamblul său conform Tabelului 4.1.

Tabelul 4.1. Principiile Managementului Educațional

Nr.	Principiul	Conținutul principiului
1.	Principiul legalității	Activitatea managerială se desfășoară în conformitate cu legislația în vigoare, politicile educaționale și documentele normative care reglementează sistemul de învățământ.
2.	Principiul eficienței și eficacității	Resursele umane, materiale și financiare sunt utilizate rațional pentru atingerea obiectivelor educaționale și obținerea unor rezultate de calitate.
3.	Principiul planificării strategice	Managementul educațional se bazează pe stabilirea obiectivelor, priorităților și acțiunilor pe termen scurt, mediu și lung.
4.	Principiul descentralizării	Transferul unor responsabilități și competențe decizionale către nivelurile instituționale, favorizând autonomia și flexibilitatea organizațională.
5.	Principiul autonomiei instituționale	Instituțiile educaționale au dreptul de a lua decizii privind organizarea, dezvoltarea și gestionarea resurselor, în limitele cadrului legal.
6.	Principiul participării democratice	Procesul managerial implică participarea activă a cadrelor didactice, elevilor, părinților și partenerilor comunitari la luarea deciziilor.
7.	Principiul transparenței	Deciziile manageriale, procedurile și rezultatele instituției sunt comunicate clar și accesibil tuturor actorilor educaționali.
8.	Principiul responsabilității și	Fiecare actor educațional își asumă responsabilitatea pentru atribuțiile și rezultatele activității desfășurate.

	răspunderii	
9.	Principiul monitorizării și evaluării continue	Activitățile și rezultatele instituției sunt analizate periodic pentru identificarea punctelor forte și a aspectelor care necesită îmbunătățire.
10.	Principiul calității educației	Managementul urmărește asigurarea și îmbunătățirea continuă a calității procesului educațional și a serviciilor oferite.
11.	Principiul flexibilității și adaptabilității	Instituția educațională răspunde schimbărilor sociale, economice și tehnologice prin ajustarea strategiilor și practicilor manageriale.
12.	Principiul parteneriatului și colaborării	Managementul educațional promovează cooperarea cu familia, comunitatea, autoritățile publice și alte instituții relevante pentru susținerea procesului educațional.

Sursa: elaborat pe baza lucrărilor lui Jinga (2008), Joița (2000), Callo (2014), Guțu (2015), Bush (2020), Hoy și Miskel (2013), precum și a prevederilor Codului educației al Republicii Moldova (2014).

Astfel, principiile generale ale managementului educațional, precum legalitatea, autonomia instituțională, eficiența, transparența și parteneriatul, constituie fundamentul teoretic al managementului extrașcolar. La rândul său, managementul educației și învățământului extrașcolar particularizează aceste principii prin accentuarea centrării pe beneficiar, a flexibilității programelor educative, a colaborării comunitare și a dezvoltării instituționale continue. Prin urmare, managementul extrașcolar reprezintă o aplicare specifică a managementului educațional, adaptată obiectivelor, conținuturilor și formelor de organizare caracteristice educației nonformale. Managementul educației și învățământului extrașcolar derivă din aceste principii generale, pe care le adaptează specificului educației nonformale și activităților desfășurate în instituțiile extrașcolare.

Managementul educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova se realizează în baza unui set de principii moderne, centrate pe calitate, responsabilitate și dezvoltare durabilă, consacrate atât în actele normative naționale în vigoare, cât și în documentele și cercetările educaționale internaționale. Aceste principii reflectă tranziția de la un management administrativ tradițional la un management educațional strategic, participativ și orientat spre competențe, conform Tabelului 4.2.

Tabelul 4.2. Principii specifice managementului EÎE

Nr.	Principiul	Esența principiului
1.	Managementul centrat pe beneficiar	Organizarea activităților educaționale în funcție de nevoile, interesele și potențialul de dezvoltare ale copiilor și tinerilor.
2.	Autonomia instituțională responsabilă	Exercitarea autonomiei manageriale, administrative și financiare cu asumarea responsabilității pentru rezultate și calitate.
3.	Eficiența și calitatea managementului	Utilizarea rațională a resurselor pentru asigurarea unor servicii educaționale de înaltă calitate.

4.	Transparența decizională	Adoptarea deciziilor în mod deschis, participativ și responsabil, cu acces la informații relevante.
5.	Parteneriatul instituțional	Dezvoltarea colaborării cu familia, comunitatea și diverși actori educaționali pentru îmbunătățirea procesului educativ.
6.	Flexibilitatea și adaptabilitatea managerială	Adaptarea permanentă a managementului la schimbările educaționale, sociale și tehnologice.
7.	Dezvoltarea instituțională continuă	Promovarea inovării, formării profesionale și modernizării instituționale pentru creșterea performanței educaționale.

Principiile managementului educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova sunt fundamentate pe cadrul normativ național și pe cercetările educaționale actuale, promovând un management centrat pe beneficiar, responsabil, transparent și orientat spre calitate și dezvoltare durabilă. Aplicarea coerentă a acestor principii contribuie la eficiența instituțională și la valorificarea educației extrașcolare ca factor esențial al dezvoltării personale și sociale a copiilor și tinerilor.

4.1. Sistemul managerial al educației și învățământului extrașcolar (niveluri)

Cadrul general de management instituțional al EÎE instituit prin documentele de politici educaționale (Codul educației, Regulament), oferă direcții clare de dezvoltare strategică, profesionalizare, inovație și evaluare a calității.

Analiza conceptelor și principiilor managementului educațional, coroborată cu particularitățile educației și învățământului extrașcolar, permite formularea următoarei definiții a managementului EÎE [4]:

Managementul educației și învățământului extrașcolar este un concept și un proces direcționat spre realizarea obiectivelor și funcțiilor structurilor prestatoare de servicii în domeniul educației extrașcolare, prin antrenarea resurselor umane și utilizarea resurselor financiare, manageriale, didactice, curriculare, logistice etc. în contextul unui mediu nonformal sau formal.

Instituțiile extrașcolare devin, astfel: centre de formare a competențelor, nuclee ale participării civice și sociale, medii ale colaborării comunitare, motoare ale educației pe tot parcursul vieții.

Managementul instituțional este orientat spre dezvoltarea continuă, inovarea serviciilor educaționale și adaptarea programelor la cerințele societății contemporane. De asemenea CREÎE, subliniază că instituțiile extrașcolare se află într-un raport direct cu mediul în care funcționează, ceea ce impune managerilor abordări flexibile, creative și participative în luarea deciziilor și în organizarea activităților.

În instituțiile extrașcolare, managementul îndeplinește o serie de funcții interdependente (Tabelul

4.3.) care asigură buna funcționare a proceselor educaționale:

Tabelul 4.3. Funcțiile managementului instituțional

Funcția	Descriere
a) Funcția de planificare	Planificarea reprezintă procesul de anticipare și proiectare strategică a activităților instituției. Aceasta presupune: • stabilirea obiectivelor pe termen scurt, mediu și lung; • elaborarea documentelor de dezvoltare instituțională; • identificarea și alocarea resurselor necesare; • analiza nevoilor beneficiarilor educației; • definirea indicatorilor de performanță și a criteriilor de succes. Planificarea asigură coerența, continuitatea și orientarea strategică a activității instituției.
b) Funcția de organizare	Organizarea vizează structura și funcționarea eficientă a instituției prin: • stabilirea structurii organizaționale; • funcționalizarea compartimentelor și a serviciilor; • organizarea cercurilor, cluburilor, atelierelor și a altor activități educaționale; • repartizarea responsabilităților între membrii personalului. O organizare eficientă contribuie la realizarea obiectivelor educaționale și la adaptarea instituției la schimbările din mediul educațional.
c) Funcția de coordonare și conducere	Funcția de coordonare și conducere presupune orientarea, motivarea și sprijinirea personalului în vederea realizării obiectivelor instituționale. Aceasta include luarea deciziilor, gestionarea situațiilor problematice, stimularea colaborării și dezvoltarea unui climat organizațional pozitiv. Managerul educațional exercită un rol de lider, promovând inovația, responsabilitatea și cultura calității.
d) Funcția de monitorizare și evaluare	Monitorizarea reprezintă un proces continuu de colectare, analiză și interpretare a datelor privind activitatea instituției. Evaluarea urmărește: • rezultatele beneficiarilor educației; • calitatea programelor și activităților educaționale; • eficiența utilizării resurselor; • respectarea standardelor de calitate; • impactul activității instituției asupra comunității. Rezultatele monitorizării și evaluării constituie baza procesului de îmbunătățire continuă a calității educației.

4.2. Managementul calității în educație și învățământul extrașcolar

Managementul calității în educația și învățământul extrașcolar reprezintă un proces sistemic, participativ și orientat spre dezvoltare, care urmărește asigurarea relevanței, eficienței și îmbunătățirii continue a activităților educaționale. În lipsa unor standarde naționale aprobate pentru domeniul educației extrașcolare, managementul calității poate fi fundamentat pe principiile, orientările metodologice și reperele conceptuale prevăzute de Cadrul de Referință al Educației și Învățământului Extrașcolar (CREÎE), precum și pe bunele practici din domeniul managementului calității în educație.

CREÎE promovează o abordare centrată pe formarea competențelor și dezvoltarea armonioasă a personalității copilului și tânărului, evidențiind finalități precum creativitatea, inițiativa, spiritul civic, gândirea critică și competențele transversale. În acest context, documentul oferă repere metodologice care pot orienta proiectarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea activităților educaționale, fără a avea

caracterul unor standarde obligatorii.

Reperetele de calitate promovate de CREÎE vizează:

1. orientarea activităților educaționale spre formarea competențelor, în concordanță cu abordarea competențială a educației și cu particularitățile de vârstă, interesele și potențialul fiecărui copil;
2. utilizarea unor criterii și indicatori de apreciere a progresului, care să permită evaluarea rezultatelor învățării prin integrarea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor și valorilor în contexte autentice;
3. monitorizarea progresului individual, respectând ritmul propriu de dezvoltare și oportunitățile de învățare oferite în cadrul activităților extrașcolare;
4. crearea unui mediu educațional favorabil învățării, prin asigurarea resurselor necesare, dezvoltarea profesională continuă a cadrelor didactice, promovarea incluziunii și consolidarea parteneriatelor cu familia și comunitatea.

În această perspectivă, asigurarea calității în educația extrașcolară presupune implementarea unui sistem continuu de planificare, monitorizare, evaluare și îmbunătățire a activităților educaționale, fundamentat pe autoevaluare, reflecție profesională și utilizarea feedbackului din partea beneficiarilor.

Principalele mecanisme prin care poate fi asigurată calitatea sunt:

1. *Monitorizarea internă*, realizată permanent la nivelul instituției prin analiza implementării programelor educaționale, observarea activităților, urmărirea progresului formabililor și evaluarea gradului de realizare a obiectivelor propuse. CREÎE promovează monitorizarea continuă ca parte a managementului instituțional și a procesului de îmbunătățire permanentă.
2. *Autoevaluarea instituțională*, prin care instituția analizează periodic rezultatele activității, identifică punctele forte și aspectele care necesită dezvoltare și elaborează măsuri de îmbunătățire. Procesul poate include rapoarte anuale de activitate, analiza indicatorilor de performanță și planuri instituționale de dezvoltare.
3. *Evaluarea externă*, realizată de autoritățile competente, prin monitorizarea implementării politicilor educaționale, acordarea suportului metodologic și analiza modului în care instituțiile respectă cadrul normativ și metodologic aplicabil educației extrașcolare.
4. *Valorificarea feedbackului beneficiarilor*, prin consultarea sistematică a elevilor, părinților, partenerilor educaționali și reprezentanților comunității, în vederea adaptării ofertei educaționale la nevoile reale ale beneficiarilor și consolidării relației dintre instituție și comunitate.

Responsabilitatea pentru asigurarea calității este distribuită între toți actorii implicați în organizarea și desfășurarea procesului educațional.

Cadrele didactice proiectează și realizează activități centrate pe copil, utilizează metode active și

experiențiale de învățare, monitorizează progresul fiecărui formabil și contribuie la îmbunătățirea continuă a programelor educaționale prin reflecție profesională și perfecționare continuă.

Managerii instituțiilor extrașcolare coordonează implementarea curriculumului și a programelor educaționale, organizează procesele de monitorizare și autoevaluare instituțională, sprijină dezvoltarea profesională a personalului și promovează colaborarea cu familia și comunitatea, în vederea creșterii calității serviciilor educaționale.

Autoritățile publice locale contribuie la dezvoltarea infrastructurii educaționale, asigură resursele materiale și financiare necesare și susțin implementarea politicilor educaționale la nivel local, facilitând accesul echitabil la activitățile extrașcolare.

Ministerul Educației și Cercetării are rolul de elaborare și coordonare a politicilor educaționale, dezvoltare a cadrului normativ și metodologic, monitorizare a implementării acestuia și susținere a dezvoltării instituționale și profesionale a sistemului de educație și învățământ extrașcolar.

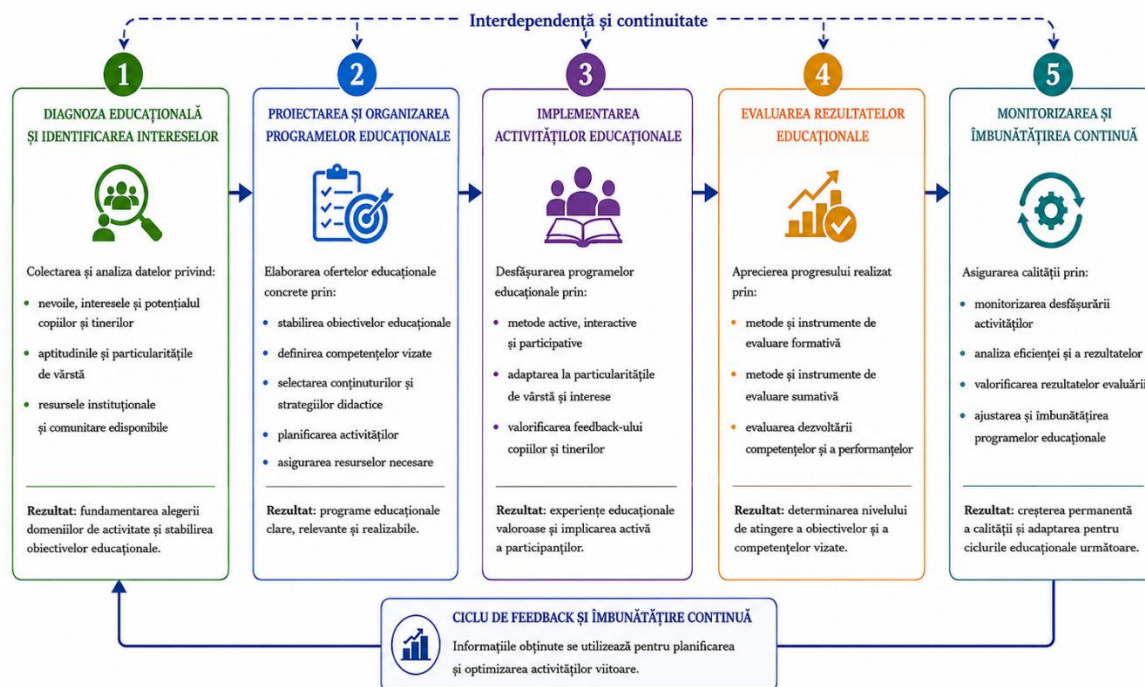
În absența unor standarde naționale aprobate, managementul calității în educația și învățământul extrașcolar poate fi realizat prin aplicarea consecventă a principiilor și reperelor metodologice promovate de CREÎE, completate de mecanisme instituționale de monitorizare, autoevaluare, evaluare externă și îmbunătățire continuă, orientate spre creșterea relevanței și eficienței procesului educațional.

4.3. Resursele umane în educație și învățământul extrașcolar: roluri, responsabilități

Procesul metodologic al educației și învățământului extrașcolar presupune un parcurs organizat, coerent și ciclic, menit să asigure relevanța, eficiența și calitatea activităților educative desfășurate, în funcție de legitățile generale și specifice, principii ale educației și învățământului extrașcolar, domeniul și profilul în care se încadrează activitatea, conform Figurei 4.1.

PROCESUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR

– etape interdependente și complementare –

Figura 4.1. Procesul EÎE: etape interdependente și complementare

Sursa: elaborat în baza cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar (2021) și a Curriculumului de bază: competențe pentru EÎE (2020), Republica Moldova

Acest proces se desfășoară în cinci etape esențiale, aflate într-o relație de interdependență și continuitate: diagnosticul și identificarea intereselor, lansarea ofertelor educaționale și proiectarea programelor educaționale, implementarea activităților, evaluarea competențelor, monitorizarea și îmbunătățirea continuă.

Managementul procesului educațional în cadrul EÎE se realizează printr-un ansamblu de etape interdependente și complementare. Prima etapă, diagnoza educațională și identificarea intereselor de dezvoltare ale copiilor și tinerilor, presupune colectarea și analiza informațiilor referitoare la nevoile, aptitudinile, interesele și potențialul beneficiarilor, precum și la resursele instituționale și comunitare disponibile. Pe baza acestor date se fundamentează selectarea domeniilor de activitate și stabilirea finalităților educaționale.

Etapa de proiectare și organizare a programelor educaționale vizează elaborarea ofertelor educaționale concrete, prin definirea competențelor specifice urmărite, a obiectivelor, conținuturilor, strategiilor didactice și a resurselor necesare desfășurării activităților. Implementarea activităților educaționale constă în realizarea programelor proiectate prin utilizarea unor metode active, interactive și participative, adaptate particularităților de vârstă și intereselor copiilor și tinerilor.

Evaluarea rezultatelor educaționale urmărește aprecierea progresului în dezvoltarea competențelor și a performanțelor obținute, prin aplicarea unor metode și instrumente de evaluare formativă și sumativă. Procesul este completat de monitorizarea și îmbunătățirea continuă, care asigură analiza eficienței activităților desfășurate, valorificarea rezultatelor evaluării și ajustarea permanentă a programelor educaționale în vederea creșterii calității educației și învățământului extrașcolar.

Managementul instituțional în domeniul extrașcolar, descris în Tabelul 4.4., funcționează pe mai multe niveluri, fiecare având atribuții specifice în planificarea și dezvoltarea programelor educative.

Tabelul 4.4. Tipuri de management, rolurile și responsabilitățile subiecților educației

Nivel de management	Actori / instituții	Roluri și responsabilități
Management național	Ministerul Educației și Cercetării (MEC)	Elaborează politici educaționale; aprobă curriculumul și documentele metodologice; acreditează programe și instituții; stabilește standarde de calitate; monitorizează sistemul; coordonează formarea continuă; asigură cadrul de finanțare.
Management local	Autoritățile publice locale / organele de specialitate	Operaționalizează politicile naționale; coordonează instituțiile extrașcolare; asigură infrastructura și resursele; gestionează finanțarea locală; identifică nevoile comunitare; dezvoltă parteneriate și proiecte locale.
Management instituțional	Managerii instituțiilor extrașcolare	Asigură managementul strategic; coordonează resursele umane și materiale; implementează standardele de calitate; monitorizează procesul educațional; dezvoltă cultura organizațională și parteneriate.
Management la nivel de program / activitate	Cadre didactice și formatori extrașcolari	Proiectează și realizează activități nonformale; facilitează învățarea experiențială; evaluează progresul educabililor; utilizează resurse educaționale; contribuie la dezvoltarea curriculară; inițiază microproiecte și organizează evenimente artistice, științifice, sportive sau tehnologice.
Parteneriat educațional	Părinți, ONG - uri, instituții culturale și sportive, centre comunitare	Susțin activitățile extrașcolare financiar, logistic și metodologic; facilitează integrarea elevilor în proiecte comunitare și sociale; contribuie la diversificarea ofertei educaționale și la deschiderea instituției către comunitate.

În conformitate cu CREÎE, rolurile actorilor implicați sunt distribuite în mod integrat pentru asigurarea unui management eficient al sistemului extrașcolar.

4.4. Mediul de organizare a educației și învățământului extrașcolar

Mediul de organizare a educației și învățământului extrașcolar completează și extinde experiențele educaționale formale, oferind contexte variate de explorare, creație, cooperare și afirmare personală, într-un

cadru sigur, incluziv și stimulat.

Unele prevederi cu referire mediul de învățare în EÎE sunt stipulate în *Regulamentul sanitar 1204/2010*. Documentul stabilește normele sanitare pentru toate instituțiile de învățământ indiferent de tipul de proprietate și de forma organizatorico-juridică și vizează proiectarea și construcția instituțiilor de învățământ, reconstrucția instituțiilor de învățământ, exploatarea instituțiilor de învățământ, instruirea și educația elevilor în instituțiile de învățământ și a specialiștilor care efectuează supravegherea de stat a sănătății publice.

Organizarea mediului de învățare în educația extrașcolară se fundamentează pe următoarele principii: centrarea pe copil și tânăr ca subiect activ al învățării; siguranța fizică, emoțională și psihologică a beneficiarilor; respectarea diversității și promovarea incluziunii; accesibilitatea și echitatea în utilizarea resurselor; flexibilitatea și adaptabilitatea spațiilor și activităților; stimularea creativității, inițiativei și autonomiei; colaborarea și comunicarea deschisă; utilizarea responsabilă a tehnologiilor.

Mediul de educație și învățare extrașcolară: incluziv, echitabil, sigur, prietenos spațiu al dezvoltării durabile trebuie să asigure acces egal tuturor copiilor și tinerilor, indiferent de gen, origine socială, statut economic, dizabilitate sau apartenență culturală, să contribuie la formarea unei culturi a dezvoltării durabile (Figura 5.4.).

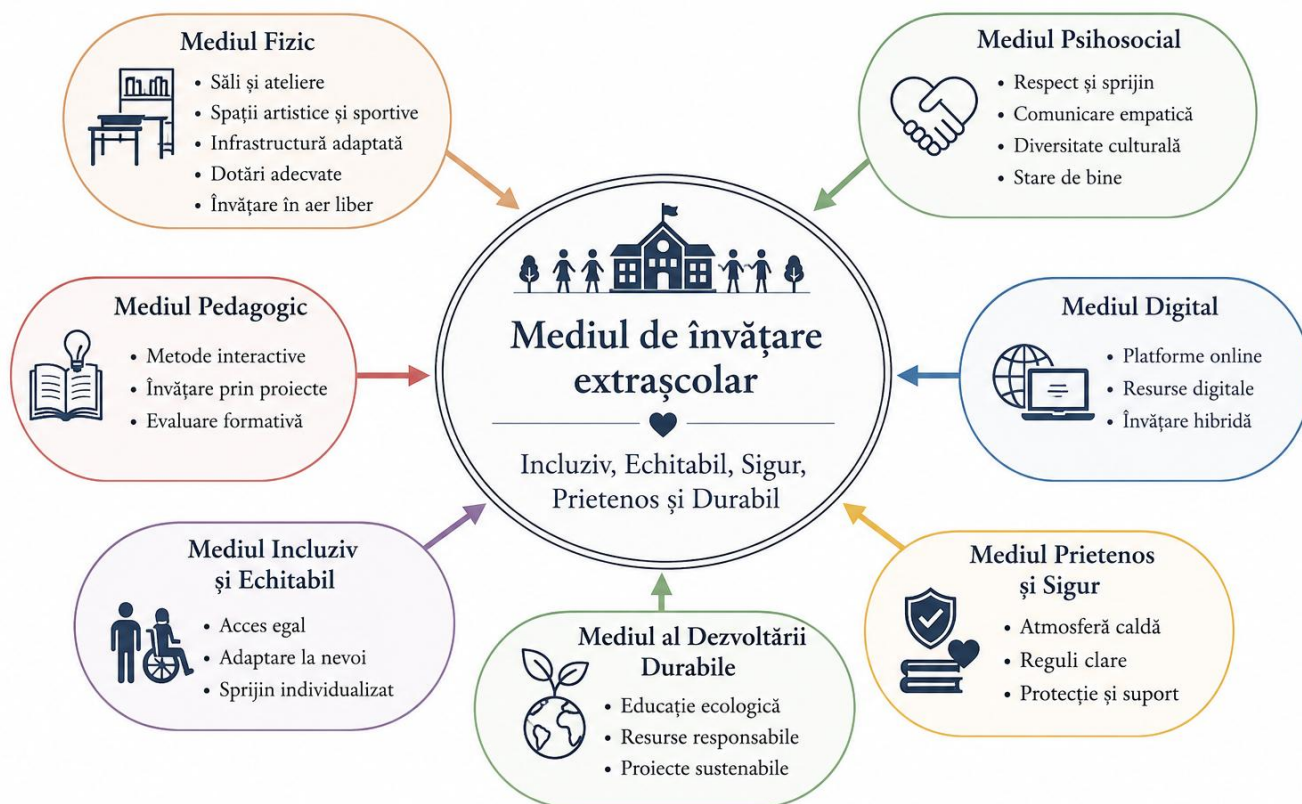

Figura 4.2. Mediul EÎE

Cadrele didactice și actorii din educația extrașcolară au un rol esențial în proiectarea și menținerea unui mediu de învățare de calitate, prin: profesionalizare continuă și dezvoltare competențială; facilitarea învățării și ghidarea procesului educațional; crearea unui climat de încredere și motivație; stimularea participării active și a cooperării; reflecție colaborarea cu alți actori educaționali.

Calitatea mediului de învățare va fi monitorizată și evaluată periodic prin: autoevaluarea instituțională; feedback-ul beneficiarilor și părinților; observarea activităților educaționale; evaluări interne și externe; îmbunătățirea continuă a condițiilor de învățare.

5. IMPLEMENTAREA CADRULUI DE REFERINȚĂ AL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR

Implementarea CREÎE presupune un proces managerial complex, care vizează atât organizarea eficientă a activităților educaționale, cât și dezvoltarea durabilă a instituțiilor de învățământ extrașcolar. Din perspectivă managerială, CREÎE reprezintă un instrument strategic ce ghidează deciziile instituționale, planificarea resurselor și asigurarea calității proceselor educaționale.

Implementarea CREÎE implică un număr mare de resurse umane, organizaționale, logistice etc. [4].

5.1. Mecanisme de implementare a Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar la nivel instituțional, local și național

La *nivel instituțional*, implementarea CREÎE presupune integrarea prevederilor documentului în politicile și practicile interne ale instituțiilor de învățământ extrașcolar. Aceasta se reflectă în: - includerea orientărilor CREÎE în planurile de dezvoltare instituțională, regulamentele interne și proiectele educaționale; - proiectarea ofertei educaționale în conformitate cu domeniile de formare și competențele vizate; - organizarea activităților în funcție de interesele și nevoile beneficiarilor, respectând caracterul voluntar al participării; - aplicarea metodelor pedagogice active și centrate pe elev; - dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice prin formare continuă și schimb de bune practici; - consolidarea culturii organizaționale orientate spre calitate și inovare. Managerii instituțiilor au un rol determinant în procesul de implementare, asigurând leadership educațional, sprijin metodologic și condiții favorabile aplicării coerente a CREÎE.

La *nivel local*, implementarea CREÎE presupune implicarea autorităților publice locale și colaborarea dintre instituțiile educaționale, familie și comunitate pentru asigurarea accesului echitabil la educația extrașcolară. Acest nivel vizează: - integrarea educației extrașcolare în strategiile de dezvoltare educațională locală; - susținerea financiară și logistică a instituțiilor extrașcolare; - adaptarea ofertei educaționale la specificul cultural, social și economic al comunității; - dezvoltarea parteneriatelor educaționale locale. Prin aceste mecanisme, educația extrașcolară devine un serviciu educațional public stabil și accesibil, contribuind la coeziunea socială și la dezvoltarea comunității.

La *nivel național*, implementarea CREÎE este asigurată prin politici educaționale coerente, mecanisme de reglementare și instrumente de monitorizare și evaluare a calității: - consolidarea cadrului normativ și metodologic al educației extrașcolare; - utilizarea CREÎE ca document de referință în elaborarea politicilor educaționale și a standardelor de calitate; - coordonarea și monitorizarea procesului de implementare; - elaborarea ghidurilor metodologice și susținerea formării continue a personalului didactic.

În acest mod, CREÎE contribuie la asigurarea unității și coerenței sistemului de educație extrașcolară, la profesionalizarea domeniului și la creșterea vizibilității acestuia la nivel național.

Implementarea Cadrului de Referință al Educației și Învățământului Extrașcolar (CREÎE) din Republica Moldova reprezintă un proces complex și dinamic, orientat spre modernizarea și eficientizarea educației extrașcolare, în concordanță cu transformările sociale, culturale și economice contemporane. Procesul de implementare are loc la mai multe niveluri – *instituțional, local și național* – fiecare având roluri și responsabilități distincte, dar interdependente.

5.2. Aspecte manageriale ale implementării și dezvoltării instituționale

Implementarea CREÎE presupune integrarea acestuia în procesele de management și dezvoltare instituțională ale instituțiilor EÎE. Din perspectivă managerială, documentul devine un reper strategic pentru organizarea, funcționarea și evaluarea activităților educaționale, contribuind la creșterea calității și sustenabilității instituționale.

Managementul educației extrașcolare se axează pe planificare strategică, utilizarea eficientă a resurselor, dezvoltarea resurselor umane și promovarea unui climat organizațional favorabil colaborării și inovării pedagogice. În acest context, rolul managerilor este de a facilita procesele de schimbare, de a sprijini cadrele didactice și de a asigura coerența și calitatea activităților educaționale.

Un element fundamental al implementării CREÎE îl constituie integrarea prevederilor acestuia în documentele de planificare instituțională, precum planurile de dezvoltare instituțională, strategiile educaționale și planurile operaționale anuale. Această planificare permite: - alinierea misiunii și obiectivelor instituției cu politicile educaționale naționale; - orientarea activităților extrașcolare spre dezvoltarea competențelor beneficiarilor; - stabilirea direcțiilor de dezvoltare instituțională pe termen mediu și lung. Prin planificare strategică coerentă se asigură continuitatea și relevanța activităților educaționale extrașcolare.

Eficiența implementării CREÎE depinde în mare măsură de competențele profesionale ale cadrelor didactice și ale personalului managerial. Managementul resurselor umane vizează dezvoltarea continuă a acestora prin: - participarea la programe de formare profesională continuă; - activități de mentorat și consiliere profesională; - schimbul de bune practici și cooperarea profesională între instituții; - stimularea implicării cadrelor didactice în proiecte și inițiative educaționale inovatoare. Consolidarea competențelor profesionale contribuie la aplicarea eficientă a orientărilor curriculare și metodologice promovate de CREÎE.

Implementarea CREÎE presupune dezvoltarea unei culturi organizaționale deschise schimbării și

inovării pedagogice. Managerii instituțiilor au responsabilitatea de a crea un climat organizațional bazat pe colaborare, încredere și reflecție profesională. Adoptarea unui leadership educațional participativ și responsabil favorizează: - implicarea cadrelor didactice în procesele decizionale; - promovarea inițiativelor educaționale inovatoare; - dezvoltarea practicilor pedagogice centrate pe elev și pe competențe. Astfel, instituțiile devin organizații capabile să răspundă dinamic nevoilor educaționale ale comunității.

Calitatea activităților extrașcolare depinde de existența unei infrastructuri adecvate și a resurselor materiale și financiare necesare desfășurării activităților. Managerii instituțiilor au responsabilitatea de a asigura utilizarea eficientă a resurselor disponibile și de a identifica oportunități suplimentare de finanțare prin: - parteneriate cu autoritățile publice și organizațiile comunitare; - participarea la proiecte educaționale și programe de finanțare; - mobilizarea resurselor comunitare în sprijinul activităților educaționale.

O gestionare eficientă a resurselor contribuie la diversificarea și îmbunătățirea ofertei educaționale. Aceste procese contribuie la consolidarea responsabilității instituționale și la dezvoltarea unei culturi a calității în educația extrașcolară.

În concluzie, aspectele manageriale ale implementării CREÎE contribuie la consolidarea capacității instituționale, la creșterea calității activităților educaționale și la transformarea instituțiilor de învățământ extrașcolar în organizații eficiente și durabile.

5.3. Monitorizarea, evaluarea și raportarea implementării Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar

Monitorizarea, evaluarea și raportarea implementării Cadrului de Referință al Educației și Învățământului Extrașcolar (CREÎE) reprezintă instrumente esențiale pentru asigurarea calității, coerenței și eficienței proceselor educaționale extrașcolare. Aceste procese permit nu doar măsurarea progresului în atingerea obiectivelor curriculare, ci și identificarea oportunităților de îmbunătățire și consolidarea responsabilității instituționale.

Monitorizarea are rolul de a urmări modul în care instituțiile aplică prevederile CREÎE și de a colecta date relevante privind activitățile educaționale, resursele utilizate și implicarea beneficiarilor. Aceasta include: - verificarea implementării programelor și proiectelor extrașcolare conform orientărilor CREÎE; - urmărirea participării beneficiarilor și a diversității activităților; - identificarea factorilor care influențează performanța instituțională. Monitorizarea se realizează continuu, pe baza unor indicatori clar definiți și adaptabili la specificul fiecărei instituții.

Evaluarea reprezintă procesul de analiză a rezultatelor activităților extrașcolare în raport cu

obiectivele și competențele stabilite în CREÎE. Aceasta are ca scop: - măsurarea eficienței proceselor educaționale și a impactului asupra dezvoltării competențelor beneficiarilor; - identificarea punctelor forte și a domeniilor ce necesită îmbunătățiri; - fundamentarea deciziilor manageriale și pedagogice privind ajustarea și optimizarea programelor. Evaluarea poate fi realizată prin metode calitative (observații, interviuri, studii de caz) și cantitative (rapoarte statistice, chestionare de feedback, indicatori de performanță).

Raportarea constituie mecanismul prin care rezultatele monitorizării și evaluării sunt documentate și comunicate factorilor de decizie, personalului instituțional și comunității educaționale. Aceasta include: - redactarea rapoartelor periodice privind progresul implementării CREÎE; - furnizarea de recomandări pentru ajustarea activităților și dezvoltarea instituțională; - promovarea transparenței și responsabilității în managementul educației extrașcolare. Rapoartele contribuie la consolidarea unui ciclu de îmbunătățire continuă și la creșterea calității educației extrașcolare.

În concluzie, implementarea unui sistem coerent de monitorizare, evaluare și raportare asigură: alinierea practicilor instituționale la obiectivele și orientările CREÎE; dezvoltarea durabilă a instituțiilor de educație extrașcolară; creșterea vizibilității și responsabilității educației extrașcolare la nivel local și național; fundamentarea deciziilor strategice și manageriale pentru optimizarea proceselor educaționale. Prin acest sistem, CREÎE devine un instrument funcțional, contribuind la consolidarea calității și relevanței educației extrașcolare în Republica Moldova.

5.4. Rolul Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar în coordonarea, sprijinirea și monitorizarea implementării

CREÎE joacă un rol central în armonizarea, susținerea și evaluarea activităților educaționale extrașcolare, asigurând coerența și calitatea întregului sistem. Prin funcțiile sale de coordonare și sprijin, CREÎE devine un instrument strategic pentru instituțiile de învățământ extrașcolar și pentru autoritățile responsabile la nivel local și național.

Astfel, CREÎE asigură unitatea sistemului de educație extrașcolară prin: - stabilirea obiectivelor și indicatorilor de performanță pentru programele și activitățile extrașcolare; oferirea unui cadru metodologic și normativ unitar pentru toate instituțiile implicate; - promovarea unei viziuni comune privind dezvoltarea competențelor beneficiarilor și organizarea activităților. Coordonarea facilitează alinierea inițiativelor locale la politicile și prioritățile naționale, contribuind la consistența și eficiența procesului educațional extrașcolar.

CREÎE oferă sprijin concret prin: - furnizarea de ghiduri metodologice și instrumente de planificare

a activităților; - organizarea de sesiuni de formare profesională continuă și schimburi de bune practici; - consilierea managerilor și cadrelor didactice în adaptarea programelor la nevoile beneficiarilor și la resursele disponibile. Prin aceste mecanisme, CREÎE consolidează competențele profesionale și capacitatea instituțională, favorizând implementarea coerentă și de calitate a educației extrașcolare.

CREÎE stabilește mecanisme de monitorizare care permit: - evaluarea periodică a progresului instituțiilor în atingerea obiectivelor curriculare; - identificarea punctelor forte și a domeniilor care necesită intervenții sau ajustări; - raportarea rezultatelor către autoritățile locale și centrale, pentru a fundamenta deciziile manageriale și de politică educațională.

Monitorizarea sistematică sprijină un proces continuu de îmbunătățire, crește responsabilitatea instituțională și facilitează transparența în implementarea educației extrașcolare.

În concluzie, CREÎE are rolul de coordonator, facilitator și evaluator al educației extrașcolare, oferind cadrul necesar pentru planificare strategică, dezvoltare instituțională, sprijin profesional și evaluarea calității. Prin rolul său integrator, CREÎE asigură coerența sistemului, promovează bune practici și contribuie la dezvoltarea durabilă a educației extrașcolare în Republica Moldova.

Plan-model de implementare a Cadrului de Referință al Educației și Învățământului Extrașcolar

Prezentul plan-model operaționalizează implementarea Cadrului de Referință al Educației și Învățământului Extrașcolar (CREÎE) în Republica Moldova, în conformitate cu prevederile Codului educației al Republicii Moldova, cu politicile naționale în domeniul educației, tineretului și culturii și cu principiile educației pe tot parcursul vieții.

Documentul are caracter normativ-orientativ și stabilește un cadru unitar de acțiune pentru autoritățile centrale de specialitate, autoritățile administrației publice locale și instituțiile de educație extrașcolară, asigurând coerența dintre politici, management educațional și practica pedagogică.

Implementarea CREÎE este concepută ca un proces etapizat, coerent și monitorizabil, având drept finalitate creșterea calității, relevanței, accesibilității și echității educației extrașcolare, precum și consolidarea acesteia ca subsistem educațional complementar învățământului formal.

Nivel de implementare	Actori responsabili	Responsabilități principale	Indicatori de succes	Termen de realizare (2026 – 2030)	Riscuri asociate
 Central	Ministerul Educației și Cercetării (MEC)	- Elaborarea și aprobarea cadrului normativ de aplicare a CREÎE; - integrarea CREÎE în strategiile naționale din domeniile educației, tineretului și culturii; - asigurarea mecanismelor de finanțare multianuală.	- CREÎE aprobat prin acte normative; - prevederi explicite în documente de politici publice; - alocarea unui buget dedicat dezvoltării educației extrașcolare.	2026–2027	- Întârzieri în procesul legislativ; - insuficiența resurselor financiare; - instabilitate instituțională; - modificarea priorităților de politici educaționale.
	Agencia Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC); instituții de cercetare și dezvoltare curriculară, institute și centre de profil	- Elaborarea metodologiilor de implementare; - elaborarea standardelor de calitate; - dezvoltarea instrumentelor de evaluare.	- Metodologii aprobate; - standarde de calitate publicate; - rapoarte naționale de evaluare.	2027–2028	- Capacitate instituțională redusă; - fragmentare metodologică.
 Local	Organe locale de specialitate în domeniul învățământului	- Coordonarea implementării CREÎE la nivel teritorial; - monitorizarea instituțiilor; - sprijin metodologic.	- Planuri locale de implementare; - rapoarte anuale; - activități de formare profesională.	2027–2030	- Aplicare neunitară; - deficit de specialiști.
	Autorități ale administrației publice locale (APL)	- Asigurarea resurselor financiare și logistice; - dezvoltarea parteneriatelor comunitare.	- Bugete locale alocate; - parteneriate funcționale; - creșterea gradului de acces și participare a beneficiarilor.	2027–2030	- Resurse financiare limitate; - interes comunitar scăzut.
 Instituțional	Conducerea instituțiilor de educație extrașcolară	- Integrarea CREÎE în documentele manageriale (PDI, planuri anuale); - organizarea și dezvoltarea ofertei educaționale bazate pe competențe.	- Plan de dezvoltare instituțională revizuit; - ofertă educațională aliniată la prevederile CREÎE.	2026–2028	- Rezistență la schimbare; - capacitate managerială redusă.
	Cadre didactice / formatori	- Proiectarea și implementarea activităților extrașcolare centrate pe competențe; - aplicarea evaluării formative.	- Programe validate; - portofolii de competențe; - programe demonstrabile al competențelor beneficiarilor.	2026–2030	- Formare insuficientă; - supraincercare profesională.
	Beneficiari (copii, elevi, tineri) și părinți	- Participare activă; - feedback; - co-implicare în viața instituției.	- Rată crescută de participare; - nivel ridicat de satisfacție.	2026–2030	- Demotivare; - participare discontinuă.

Figura 5.1. Plan-model de implementare a CREÎE la nivel instituțional, local și național

Descrierea narativă a responsabilităților și a mecanismelor de implementare:

1. Nivelul central

La nivel central, responsabilitatea majoră revine Ministerului Educației și Cercetării, în limitele competențelor sale legale privind elaborarea politicilor educaționale, aprobarea cadrului normativ și coordonarea sistemului național de educație extrașcolară. MEC are rolul de a transforma Cadrul de Referință într-un instrument operațional, prin elaborarea și aprobarea actelor normative subsecvente (ordine, regulamente, metodologii), precum și prin integrarea acestuia în strategiile naționale de dezvoltare a educației.

Agencia Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC), în limitele atribuțiilor sale legale, elaborează standarde de calitate, instrumente de evaluare și asigură monitorizarea externă a programelor de educație extrașcolară. Indicatorii de succes la acest nivel vizează coerența legislativă, funcționalitatea mecanismelor de evaluare și existența unor date relevante privind rezultatele educației extrașcolare la nivel național.

Exemplu relevant: aprobarea unui regulament-cadru privind organizarea și evaluarea programelor de educație extrașcolară, aplicabil tuturor instituțiilor publice și private.

2. Nivelul local

La nivel local, implementarea CREÎE presupune adaptarea cadrului național la specificul comunităților. Organele locale de specialitate în domeniul învățământului exercită atribuții de coordonare, monitorizare și sprijin metodologic pentru instituțiile de educație extrașcolară, în conformitate cu competențele delegate prin legislația în vigoare.

Autoritățile administrației publice locale, în baza competențelor proprii privind finanțarea și administrarea serviciilor educaționale, asigură resursele financiare și logistice necesare și facilitează parteneriatele comunitare relevante.

Exemplu relevant: finanțarea de către APL a programelor extrașcolare de tip STEM, educație artistică sau sportivă, în parteneriat cu centre comunitare și ONG-uri.

3. Nivelul instituțional

La nivel instituțional, CREÎE este transpus direct în practica educațională curentă. Conducerea instituțiilor de educație extrașcolară integrează reperele CREÎE în documentele de management și în cultura organizațională, asigurând orientarea activităților către dezvoltarea competențelor beneficiarilor.

Cadrele didactice și formatorii proiectează și implementează programe extrașcolare centrate pe competențe, utilizând metode interactive, învățare prin proiect și evaluare formativă. Succesul este reflectat în calitatea programelor, progresul demonstrabil al beneficiarilor și nivelul de satisfacție al acestora.

Beneficiarii și părinții devin parteneri activi ai procesului educațional, contribuind prin participare constantă și feedback la îmbunătățirea continuă a ofertei educaționale.

Exemplu relevant: introducerea portofoliului de competențe extrașcolare al elevului, utilizat pentru evaluarea progresului și orientarea educațională.

Concluzie. Planul-model de implementare a CREÎE, adaptat contextului normativ și instituțional al Republicii Moldova, oferă un cadru coerent, clar și evaluabil de responsabilizare a tuturor actorilor implicați. Corelarea responsabilităților cu indicatori de succes, termene de realizare și riscuri asociate contribuie la consolidarea educației extrașcolare ca subsistem educațional strategic, orientat spre dezvoltarea integrală a beneficiarilor și spre coeziunea socială. Așadar:

- ✓ 2026–2027 – adoptare normativă și planificare,
- ✓ 2027–2028 – operaționalizare metodologică,
- ✓ 2027–2030 – implementare, extindere și monitorizare,
- ✓ 2026–2030 – aplicare continuă la nivel instituțional.

Responsabilitățile sunt distincte pe niveluri (central / local / instituțional). Formulările sunt ajustate, astfel, încât:

- ✓ MEC → politici, reglementare, coordonare sistemică;
- ✓ ANACEC → standarde, evaluare externă, asigurarea calității;
- ✓ Organe locale de specialitate → coordonare, monitorizare, sprijin metodologic;
- ✓ APL → finanțare, administrare, parteneriate comunitare;
- ✓ Instituții extrașcolare → implementare pedagogică și managerială;
- ✓ Cadre didactice → proiectare și realizare a programelor pe competențe;
- ✓ Beneficiari/părinți → participare și feedback (fără atribuții administrative improprii).

RESURSE BIBLIOGRAFICE

1. Albulescu, I. Pragmatica predării. Activitatea profesorului între rutină și creativitate. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2008.
2. Bruner, J. Cultura educației. București: Humanitas Educațional, 2005.
3. Bush, T. *Theories of Educational Leadership and Management* (5th ed.). London: Sage Publications. 2020.
4. Busola învățării OCDE 2030. Disponibil: <https://www.oecd.org/en/data/tools/oecd-learning-compass-2030.html>
5. Cadrul Național al Calificărilor din Republica Moldova. Chișinău: Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, 2018.
6. Cadrul de Referință al Educației și Învățământului Extrașcolar din Republica Moldova. Chișinău: Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, 2020. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_al_educatiei_si_invatamantului_extrascolar.pdf
7. Cadrul de referință al Curriculumului Național 2025. Disponibil: https://mec.gov.md/sites/default/files/crcn_aprobat.pdf
8. Cadrul european pentru competențe în materie de durabilitate 2022. Disponibil: <https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/bc83061d-74ec-11ec-9136->
9. Cadrul pentru competența digitală 2022. Disponibil: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415>
10. Cadrul de referință al competențelor pentru cultura democratică (Consiliul Europei). Disponibil: <https://www.coe.int/en/web/education/-/cadrul-de-referin%C8%9B%C4%83-al-competen%C8%9Belor-pentru-cultur%C4%83-democratic%C4%83-1>
11. Callo, T. *Managementul educațional*. Chișinău: CEP USM. 2014.
12. Cerghit, I. Sisteme de instruire alternative și complementare. București: Aramis, 2008.
13. Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 319–324, art. 634.
14. Comisia Europeană. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022.
15. Comisia Europeană. GreenComp – Cadrul european al competențelor pentru sustenabilitate. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022.
16. Consiliul Europei. Reference Framework of Competences for Democratic Culture. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2018.
17. Consiliul Uniunii Europene. Recomandarea Consiliului privind competențele-cheie pentru învățarea

pe tot parcursul vieții. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 2018/C 189/01.

18. Constituția Republicii Moldova. Chișinău: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994.

19. Cotovițaia, D. *Arta devenirii creative – calea spre modelare, formare și dezvoltarea personală și profesională*. În: *Lucrările Conferinței științifice cu participare internațională „Educația de calitate în contextul provocărilor societale”*, Ediția 1, 21 octombrie 2022, Chisinau. Chișinău: CEP UPS "Ion Creangă", 2022, p.346-353. ISBN 978-9975-46-638-7. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-346-353.pdf

20. Cotovițaia, D. *Învățământul artistic extrașcolar – realitate, diversitate și perspective de dezvoltare*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale ”Educația: Factor primordial în dezvoltarea societății”*, 09 octombrie 2020, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2020, p.323-333. ISBN 978-9975-48-178-6. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/323-333.pdf

21. Cristea, S. *Dicționar enciclopedic de pedagogie*. București: Didactica Publishing House. 2015.

22. Cristea, S. *Dicționar de pedagogie*. Chișinău – București: Litera Educațional, 2000.

23. Cucoș, C. *Educația. Dimensiuni culturale și interculturale*. Iași: Polirom, 2000.

24. Cucoș, C. *Pedagogie*. Iași: Polirom, 2014.

25. Curriculum de bază: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_de_baza_competente_eie_01.12.2020.pdf

26. Delors, J. *Comoara lăuntrică. Raport către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*. Iași: Polirom, 2000.

27. Guțu, V. (2013). *Pedagogie. Teorie și practică*. Chișinău: CEP USM.

28. Guțu, V. (coord.). *Managementul educațional. Ghid metodologic*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației. 2015.

29. Hoy, W. K., & Miskel, C. G. *Educational Administration: Theory, Research, and Practice* (9th ed.). New York: McGraw-Hill. 2013.

30. Iucu, R. B. *Managementul și gestiunea clasei de elevi. Fundamente teoretico-metodologice*. Iași: Polirom. 2006.

31. Jînga, I. *Managementul învățământului*. București: Editura ASE. 2008.

32. Joița, E. *Management educațional. Profesorul manager: roluri și metodologie*. Iași: Polirom. 2000.

33. Joița, E. *Pedagogie și elemente de psihologie școlară*. București: Arves, 2008.

34. Legea privind „modificarea Legii sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar”, nr.175 din 19.12.2019 http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119658&lang=ru

35. Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. *Seven Strong Claims about Successful School Leadership*

Revisited. School Leadership & Management, 40(1), 5–22. 2020.

36. Marinescu, M. *Noile educații în societatea cunoașterii*. București: ProUniversitaria, 2013.
37. OECD. *OECD Learning Compass 2030: A Series of Concept Notes*. Paris: OECD Publishing, 2019.
38. Ordinul Ministrului Educației al Republicii Moldova privind aprobarea standardelor de calitate pentru instituțiile de învățământ și actele normative conexe.
39. Păun, E. *Școala – abordare sociopedagogică*. Iași: Polirom. 1999.
40. Păun, E. *Școala – abordare sociopedagogică*. Iași: Polirom, 1999.
41. Potolea, D., & Toma, S. (coord.). *Managementul și evaluarea organizației școlare*. București: Editura Universitară. 2013.
42. Potolea, D., Toma, S. (coord.). *Competența și dezvoltarea competențelor profesionale*. București: CNFP, 2010.
43. Sergiovanni, T. J., Kelleher, P., McCarthy, M. M., & Wirt, F. M. *Educational Governance and Administration* (5th ed.). Boston: Allyn & Bacon. 2004.
44. Strategia de dezvoltare „Educația 2030”. Chișinău: Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, 2023.
45. UNESCO. *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4*. Paris: UNESCO, 2016.
46. UNESCO. *Guidance for Generative AI in Education and Research*. Paris: UNESCO, 2023.
47. UNESCO. *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education*. Paris: UNESCO, 2021.
48. UNICEF. *Global Framework on Transferable Skills*. New York: UNICEF, 2019.
49. Văideanu, G. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Editura Politică, 1988.

Documente reglatorii/ normative în domeniul educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova

1. Codului educației al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 319-324 art. 634. Capitolul VII. Articolul 36. (art. 3, 15, 20, 21, 36, 37, 53, 124, 138, 143)
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112493&lang=ro#
2. Regulamentul-tip al instituției extrașcolare
https://mecc.gov.md/sites/default/files/regulamentul_tip_al_institutiei_extrascolare.pdf
3. Regulamentul Școlilor de Muzică, Arte și Arte plastice (Instituții de Învățământ Artistic Complementar (extrașcolar) https://mecc.gov.md/sites/default/files/regulament_scoli_arte_2011.pdf
4. Regulamentul școlilor sportive

<http://lex.justice.md/viewdoc.php?Action=view&view=doc&id=333075&lang=1>

5. Regulament – cadru al Centrului de tineret

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_64t_din_06.04.2017_cu_privire_la_regulament_centru_de_tineret.pdf

6. Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal (pct.5 activități extrascolare, pct.25 licee cu profil arte, pct.27 licee cu profil sport+anexe),

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_nr_321_din_29.03.19_si_plan_cadru_invatamint_general.pdf

7. Hotărârea guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind instituțiile de învățământ complementar (extrașcolar), nr. 1204 din 23-12-2010

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=20070&lang=ro

8. Planurile de învățământ pentru Școlile de Muzică/ Arte/ Arte plastice (Instituții de învățământ Artistic Extrașcolar) MECC https://mecc.gov.md/sites/default/files/planuri_iac_2015-2016.pdf

https://mecc.gov.md/sites/default/files/planurile_2013_-_2014_aprobat.pdf

9. Regulamentul-cadru cu privire la funcționarea consiliului de administrație al instituției de învățământ general https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120901&lang=ro

10. Regulamentul-tip de organizare și funcționare a Consiliului de Etică al instituției de învățământ general https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_regulament_consiliul_etica_institutiei.pdf

11. Regulamentul-tip de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar, Ciclurile I și II https://mecc.gov.md/sites/default/files/regulament_organizare_si_functionare_institutiei_invatamint_gene.pdf

12. Cu privire la aprobarea Nomenclatorului tipurilor de documentație școlară și rapoarte în învățământul general și a Metodologiei privind repartizarea timpului de muncă al personalului didactic din instituțiile de învățământ general

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_aprobare_nomenclator_metodologie.pdf

13. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea unor măsuri de susținere a activităților pentru tineret, nr.1213/2010 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118384&lang=ro

14. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la susținerea elevilor dotați, nr.17 din 04.01.2006

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=28615&lang=ro

15. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind modul de utilizare a mijloacelor financiare pentru deservirea delegațiilor și persoanelor oficiale străine, nr.101 din

30.01.2018 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102111&lang=ro

16. Legea privind „modificarea Legii sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar”, nr.175 din 19.12.2019

http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119658&lang=ru

17. Legea salarizării, nr.270 din 23.11.2018

http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109882&lang=ro

18. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind modul de incasare a taxei pentru instruire în școlile de muzică/ arte și arte plastice, nr.450 din 16.06.2011

http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=19693&lang=ru

19. Ordin cu privire la finalizarea în condiții de carantină a anului de studii 2019-2020 în învățământul extrașcolar, nr.472 din 27.05.2020

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordinul_nr._472_din_27.05.2020.pdf

20. Circulara cu privire la Reperele metodologice privind asigurarea continuității procesului educațional în condiții de carantină în instituțiile de învățământ extrașcolar, nr.03/1- 09/2110 din 07.04.2020

https://mecc.gov.md/sites/default/files/circulara_repere_metodologice_inv_extrascolar.pdf

21. Ordin cu privire la aprobarea Programului activităților extrașcolare în învățământul primar și secundar, Ciclurile I și II, nr.1619 din 10.12.2019 <https://mecc.gov.md/sites/default/files/1619.pdf>

22. Regulamentul de organizare și funcționare a claselor și grupelor cu program prelungit

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_1096_30.12.16.pdf

23. Regulamentul de asigurare a securității datelor cu caracter personal prelucrate în Sistemul de Cartografiere a instituțiilor de învățământ general

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_completare_3.pdf

24. Nomenclatorul tipurilor de documentație școlară și rapoarte în învățământul general și a Metodologiei privind repartizarea timpului de muncă al personalului didactic din instituțiile de învățământ general

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_aprobare_nomenclator_metodologie.pdf

25. Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general

https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_cadre_didactice.pdf

26. Standarde de competență profesională ale cadrelor manageriale din învățământul general

https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_cadre_manageriale.pdf

27. Regulamentul privind organizarea și funcționarea claselor cu profil muzical-coral din instituțiile de învățământ

https://mecc.gov.md/sites/default/files/regulamentul_de_organizare_si_functionare_a_claselor_cu_profil_muzical-coral_din_institutiile_de_invatamint_preuniversitar.pdf

28. Regulamentul privind cooperarea instituțiilor de învățămînt cu asociațiile obștești ale părinților
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=341526>

29. Planul-cadru pentru învățămîntul primar, gimnazial și liceal anul de studii 2020-2021 (pct.9)
https://mecc.gov.md/sites/default/files/_plan-cadru_2020-21_ro_ru_final_21.05.2020_site_mecc.pdf

30. Cadrul de referință al Curriculumului Național
https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_final_rom_tipar.pdf

31. Curriculum Național, aria curriculară Arte
https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_ed_plastica_gimnaziu_10.pdf

32. Curriculum Național, aria curriculară Educație muzicală
https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_ed_muzicala_gimnaziu_7.pdf

33. Curriculum National, aria curriculară Sport
https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_ed_fizica_liceu_5.pdf

34. Repere metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplina școlară Educație fizică în anul de studii 2019-2020 https://mecc.gov.md/sites/default/files/21_educatie_fizica_2019-2020_final.pdf

35. Repere metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplina școlară Educație plastică în anul de studii 2019-2020 https://mecc.gov.md/sites/default/files/19_educatia_plastica_ro_2019-2020_final.pdf

36. Repere metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplina școlară Educație muzicală în anul de studii 2019-2020
https://mecc.gov.md/sites/default/files/18_educatia_muzicala_ro_2019-2020_final.pdf

37. Repere metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplina școlară Educație tehnologică în anul de studii 2019-2020
https://mecc.gov.md/sites/default/files/20_educatia_tehnologica_ro_2019-2020_final.pdf

ANEXE

Anexa 1

Tabel. Corelarea competențelor-cheie cu domeniile, rezultatele și activitățile educației extrașcolare

Competență-cheie	Domenii extrașcolare de referință	Competențe dezvoltate	Rezultate urmărite	Tipuri de activități extrașcolare	Instituții / Tipuri de activități
1. Competențe de comunicare în limba română	Cultural-artistic; Civic-social	Comunicare, exprimare culturală, creativitate	Exprimare artistică; sensibilitate estetică; consolidarea identității culturale; participare activă	Cercuri de literatură, cluburi de dezbateri, oratorie, teatru, jurnalism, podcast educațional	Instituții de învățământ general; centre de creație; biblioteci; case și centre de cultură; cluburi de lectură; activități opționale
2. Competențe de comunicare în limba maternă și competențe multilingve	Cultural-artistic; Turistic-educativ	Comunicare interculturală, creativitate, deschidere culturală	Consolidarea identității culturale; cooperare; deschidere internațională	Cluburi de limbi străine, activități de traducere, schimburi culturale, proiecte interculturale	Instituții de învățământ general; centre lingvistice; centre de creație; ateliere interculturale
3. Competență matematică și competențe în științe, tehnologie și inginerie (STEM)	Științific-tehnic; Tehnico-aplicativ	Gândire critică, competențe STEM, competențe digitale	Gândire analitică; inovare; aplicarea practică a cunoștințelor	Robotică, programare, experimente, modelare 3D, mecatronică, cercuri de cercetare	Centre STEM; centre de creație tehnică; Palatul Național al Copiilor; laboratoare practice; cluburi de robotică
4. Competență digitală	Tehnologico-informațional; Media și comunicare	Alfabetizare digitală, securitate cibernetică, utilizarea responsabilă a tehnologiilor	Utilizarea eficientă și sigură a resurselor digitale; creare de conținut digital	Programare, design digital, editare multimedia, educație media, inteligență artificială, dezvoltare web	Laboratoare TIC; centre STEM; cluburi IT; hub-uri digitale educaționale

5. Competențe personale, sociale și de a învăța să înveți	Civic-social; Psihopedagogic	Autocunoaștere, autoreglare, colaborare, managementul învățării	Dezvoltarea autonomiei personale; învățare permanentă; adaptabilitate	Consilii ale elevilor, ateliere de dezvoltare personală, leadership, mentorat, voluntariat	Centre de tineret; instituții extrașcolare; organizații de tineret; programe de mentorat
6. Competențe cetățenești	Civic-social; Educație pentru democrație	Participare civică, responsabilitate socială, respectarea drepturilor omului	Implicare comunitară; comportament democratic; cultură civică activă	Simulări electorale, proiecte comunitare, voluntariat, educație juridică, dezbateri civice	Consilii locale ale tinerilor; ONG-uri; centre comunitare; instituții de educație extrașcolară
7. Competențe antreprenoriale	Economic- financiar; Tehnico- aplicativ	Inițiativă, planificare, management de proiect, asumarea riscurilor	Spirit antreprenorial; capacitate de inovare; independență economică	Mini-companii școlare, târguri educaționale, proiecte de antreprenariat, educație financiară	Centre de antreprenariat; incubatoare educaționale; instituții de învățământ general și extrașcolar
8. Competențe de sensibilizare și exprimare culturală	Cultural-artistic; Patrimoniu cultural	Creativitate artistică, aprecierea valorilor culturale, exprimare estetică	Valorificarea patrimoniului cultural; dezvoltarea sensibilității estetice	Muzică, dans, arte plastice, teatru, fotografie, cinematografie, patrimoniu cultural	Școli de arte; centre de creație; case de cultură; muzee; ansambluri artistice

Tabel. Principiile specifice ale învățării în educație și învățământului extrașcolar

Principiile generale ale educației și învățământului extrașcolar:	Principiile specifice ale educației și învățământului extrașcolar (de formare instituțională):
– Principiul reflexiei – valorificarea experienței personale și conștientizarea propriului parcurs de dezvoltare, experiența individuală constituind punctul de plecare în procesul de formare și autoformare. – Principiul interactivității – promovarea învățării prin cooperare, participare și dialog, procesul educațional fiind la fel de important ca rezultatul final al învățării. – Principiul autorealizării – crearea condițiilor pentru afirmarea potențialului individual, dezvoltarea inițiativei, autonomiei și responsabilității personale. – Principiul subiectivității – recunoașterea beneficiarului ca subiect activ al educației, capabil să ia decizii, să-și evalueze propriile acțiuni și să își asume consecințele acestora. – Principiul respectării drepturilor copilului și ale omului – asigurarea accesului egal la educație, participare și exprimare, în conformitate cu legislația națională și internațională. – Principiul orientării valorice – promovarea valorilor general-umane, morale, culturale și democratice care contribuie la dezvoltarea armonioasă a personalității. – Principiul acceptării individualității copilului/elevului – respectarea particularităților de vârstă, intereselor, aptitudinilor și ritmului individual de dezvoltare.	– Principiul echității și al nediscriminării – garantarea accesului tuturor beneficiarilor la activitățile extrașcolare, fără discriminare. – Principiul abordării existențiale a personalității – susținerea dezvoltării autentice și a construirii identității personale. – Principiul dezvoltării vocaționale a personalității – identificarea și valorificarea aptitudinilor, intereselor și talentelor individuale. – Principiul orientării profesionale și al ghidării în carieră – sprijinirea beneficiarilor în alegerea traseului educațional și profesional. – Principiul învățării constructiviste – stimularea construirii active a cunoștințelor și competențelor prin experiențe autentice de învățare. – Principiul parteneriatului social și al managementului participativ – dezvoltarea colaborării dintre instituțiile educaționale, familie, comunitate, autorități publice și organizații ale societății civile. – Principiul centrării pe valorile general-umane, naționale și democratice – promovarea identității culturale și a cetățeniei democratice. – Principiul diferențierii și individualizării educației – adaptarea demersului educațional la nevoile și potențialul fiecărui beneficiar. – Principiul corelării intereselor individuale cu cele ale societății – armonizarea dezvoltării personale cu cerințele și valorile comunității. – Principiul creativității – stimularea gândirii inovatoare și a exprimării originale. – Principiul unității dintre educație și autoeducație – încurajarea responsabilității pentru propria dezvoltare și învățare continuă.

Principiile educației și învățământului extrașcolar constituie fundamentul conceptual și metodologic al proiectării, organizării și evaluării activităților educaționale nonformale, orientând procesul educativ spre dezvoltarea integrală a personalității, formarea competențelor-cheie și promovarea incluziunii, participării active și învățării pe tot parcursul vieții.

Tabelul: Profilul absolventului. Competențe pe categorii

Nr	Categoria	Competențe pe categorii
1.	Competențe cognitive și metacognitive	☐ Înțelegerea limbajelor artistice (muzical, plastic, coregrafic, teatral etc.); ☐ Analiza și interpretarea operelor și fenomenelor artistice; ☐ Dezvoltarea gândirii critice, reflexive și creative; ☐ Aplicarea cunoștințelor teoretice în activități practice și de creație; ☐ Dezvoltarea capacității de concentrare, memorie și disciplină intelectuală; ☐ Autoevaluarea și reflecția asupra propriului proces de învățare.
2.	Competențe sociale	☐ Colaborarea eficientă în echipe artistice (ansambluri, coruri, formații, trupe); ☐ Comunicarea și exprimarea adecvată în contexte culturale și artistice; ☐ Manifestarea empatiei și respectului față de diversitate; ☐ Gestionarea emoțiilor și a relațiilor interpersonale în contexte publice; ☐ Adaptabilitatea și cooperarea în cadrul activităților de grup.
3.	Competențe civice	☐ Participarea activă la viața culturală și comunitară; ☐ Respectarea valorilor democratice și a normelor sociale; ☐ Asumarea responsabilității în proiecte artistice și culturale; ☐ Promovarea identității culturale și a patrimoniului național; ☐ Manifestarea spiritului de inițiativă și implicare civică.
4.	Competențe culturale și de exprimare artistică	☐ Cunoașterea patrimoniului cultural național și universal; ☐ Dezvoltarea sensibilității estetice și a gustului artistic; ☐ Exprimarea creativă prin diferite forme și limbaje artistice; ☐ Înțelegerea și valorizarea diversității culturale; ☐ Promovarea tradițiilor și a valorilor identitare.
5.	Competențe digitale	☐ Utilizarea tehnologiilor digitale în procesul de creație artistică; ☐ Realizarea și promovarea produselor artistice în mediul online; ☐ Utilizarea platformelor digitale pentru învățare, colaborare și comunicare; ☐ Dezvoltarea unui comportament responsabil și etic în mediul digital; ☐ Respectarea drepturilor de autor și a proprietății intelectuale.
6.	Competențe antreprenoriale	☐ Inițierea și gestionarea proiectelor artistice și culturale; ☐ Valorificarea talentului și a produsului artistic în contexte culturale, sociale și economice; ☐ Planificarea și organizarea activităților și evenimentelor artistice; ☐ Luarea deciziilor și asumarea responsabilității în procesul creativ; ☐ Dezvoltarea capacităților de autopromovare și management al carierei artistice.

Tabelul: Profilul beneficiarului

Nr. crt.	Componenta profilului	Descriptori
1	Viziunea generală asupra profilului beneficiarului educației extrașcolare	Beneficiarul educației extrașcolare contribuie la formarea unei personalități: • autonome și capabile să ia decizii responsabile; • curioase și exploratorii; • creative, capabile să exprime idei și emoții prin artă și prin diverse activități; • cooperante și empatic; • responsabile din punct de vedere civic și moral; • reziliente și perseverente; • angajate în învățarea pe tot parcursul vieții. Beneficiarul educației extrașcolare devine un cetățean informat, echilibrat, solidar și conștient de rolul său în societate.
2	Dimensiunile profilului beneficiarului educației extrașcolare	Dimensiunea personală – vizează autocunoașterea, dezvoltarea personalității și autoreglarea emoțională. Beneficiarul își cunoaște punctele forte, își gestionează emoțiile și își stabilește obiective de dezvoltare personală. Dimensiunea cognitivă – vizează dobândirea, analiza și aplicarea cunoștințelor în situații noi. Educația extrașcolară stimulează gândirea critică, creativitatea și spiritul investigativ prin cercetare, proiecte și activități de descoperire. Dimensiunea socială și civică – vizează dezvoltarea competențelor de colaborare, comunicare și participare comunitară. Beneficiarul manifestă empatie, spirit civic, respect față de diversitate și implicare activă în viața comunității. Dimensiunea cultural-artistică – reflectă capacitatea de exprimare creativă și sensibilitatea estetică. Beneficiarul valorifică și promovează tradițiile, patrimoniul cultural și artistic, manifestând deschidere față de inovare, dialog intercultural și diversitate culturală. Dimensiunea tehnologică și digitală – vizează utilizarea responsabilă, sigură și creativă a tehnologiilor moderne pentru învățare, comunicare și creație. Beneficiarul respectă principiile securității și eticii în mediul digital. Dimensiunea ecologică și antreprenorială – promovează responsabilitatea față de mediu, resurse și comunitate, precum și spiritul de inițiativă. Beneficiarul identifică soluții sustenabile, valorifică oportunitățile și contribuie la dezvoltarea pozitivă a comunității.
3	Rezultatele formării beneficiarului	La finalul parcursului educațional extrașcolar, beneficiarul: • deține competențe-cheie și competențe transferabile; • manifestă motivație pentru învățarea pe tot parcursul vieții; • demonstrează respect pentru diversitate, drepturile omului și mediul înconjurător; • valorifică gândirea critică, spiritul de echipă și creativitatea în contexte diverse; • manifestă apartenență culturală și civică, implicându-se activ în viața comunității.